MEHMED TAYFUR HÂMİD EFENDİ'NİN HAYATI,
SANATI VE DİVANÇESİ
(İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)

Saliha ADIGÜZEL

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Danışman: Doç. Dr. Seyit YAVUZ

Erzurum-2024

Har hakkı saklıdır.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMED TAYFUR HÂMİD EFENDİ'NİN HAYATI, SANATI VE DİVANÇESİ (İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)

Saliha ADIGÜZEL

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Seyit YAVUZ

Türk Dili ve Edebiyatı

Erzurum-2024

Her hakkı saklıdır.

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY SAYFASI

Öğrenci Adı ve Soyadı yazmak için tıklayınız tarafından hazırlanan Tezin başlığı yazmak için tıklayınız adlı bu çalışma Tarih girmek için tıklayınız tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda ☐ **oybirliği/☐ oyçokluğu** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Ana Bilim Dalı yazmak için tıklayınız **Ana Bilim Dalı**, Bilim Dalı yazmak için tıklayınız Bilim Dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	**Ünvan Ad ve Soyadı yazmak için tıklayınız** Kurum adı yazmak için tıklayınız	İmza
Danışman	**Ünvan** Ad ve Soyadı yazmak için tıklayınız Kurum adı yazmak için tıklayınız	İmza
Jüri Üyesi	**Ünvan** Ad ve Soyadı yazmak için tıklayınız Kurum adı yazmak için tıklayınız	İmza

Öğrenci Adı ve Soyadı yazmak için tıklayınız tarafından hazırlanan Tezin başlığı yazmak için tıklayınız başlıklı yüksek lisans tezi kabul edilmiştir. Tarih girmek için tıklayınız

Prof. Dr. Serap BEDİR KARA

Enstitü Müdürü

* Bu tez çalışması ……. tarafından ……. nolu proje ile desteklenmiştir

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullandığım her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sorumluluğu ve tezimin erişim sürecine ilişkin aşağıdaki beyanımı kabul ediyorum. Tarih girmek için tıklayınız

İmza

Öğrenci Adı ve Soyadı yazmak için tıklayınız

Öğrenci

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması/patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun Tarih girmek için tıklayınız tarih ve Karar No sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun Tarih girmek için tıklayınız tarih ve Karar No sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **IV**

ÖZET ..... **V**

ABSTRACT ..... **VI**

KISALTMALAR ..... **VII**

ÖN SÖZ ..... **IIX**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

MEHMED TAYFUR HÂMİD'İN HAYATI, SANATI ve DİVANÇESİ

1.1. HAYATI **3**

1.2. SANATI **3**

1.3. DİVANÇENİN NÜSHA TAVSİFİ **6**

1.4. DİVANÇENİN MUHTEVİYÂTI **7**

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

METİN **10**

TIPKIBASIM **101**

SONUÇ **141**

KAYNAKÇA **142**

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMED TAYFUR HÂMİD EFENDİ'NİN HAYATI, SANATI VE DİVANÇESİ (İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)

Saliha ADIGÜZEL

Tez Danışman: Doç. Dr. Seyit YAVUZ

2024-151 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Seyit YAVUZ (Danışman)

Doç. Dr. M. Akif Gözitok (Üye)

Doç. Dr. Mustafa Sefa Çakır (Üye)

Türk edebiyatı tarihinin en değerli kaynaklarından biri de mecmûalardır. Tezkire ve biyografik eserlerde adı geçmeyen şiirler ve şairler hakkında bilgi edinmek açısından mecmûalar mühim bir yere sahiplerdir. Son yıllarda yapılan araştırmalar ve çalışmalar sayesinde bu alandaki eserlerin sayısı artmıştır. Özellikle mecmûalar, adeta birer hazine gibidir. Mecmûalar, kültürel ve tarihî eserlerimize önemli bir kaynak oluşturmuşlardır. Mecmûaları, kişilerin bireysel not defterleri olarak değerlendirmek de doğru olacaktır; çünkü bu defterlerdeki notlar, edebî bir zevk ve beğeniyle sunulmuştur. Mecmûalara dair çeşitli sınıflandırmalar yapılmış, bunlar türlerine ve konularına göre ayrılmıştır.

İncelememiz kapsamındaki mecmûa, Mehmed Tayfur Hâmid tarafından tertip edilmiştir. Bu eser, Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Yazma Eserler Koleksiyonu'nda S.Ö 18809 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Kütüphane kataloğunda "şiir mecmûası" şeklinde kaydedilen eser aslında Mehmed Tayfur Hâmid Bey'in divançesi niteliğindedir. Zira eserde yer alan üç şair dışındaki bütün şiirler Hâmid'e aittir. Çalışmamızın birinci bölümünde, Mehmed Tayfur Hâmid ile ilgili biyografik bilgiler aktarılmış; bazı şiirlerinden hareketle sanatına dair yorumlar yapılmıştır. Ardından divançenin nüsha tavsifi ve içinde bulunan şiirlerin türleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, divançenin transkripsiyonlu metni sunulmuş, ardından tıpkıbasımına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Divançe, Mehmed Tayfur Hâmid, 18. Yüzyıl.

ABSTRACT

MASTER'S THESİS
LIFE, ART AND DIVANCE OF MEHMED TAYFUR HÂMID EFENDI
(ANALYSIS-TEXT-FACSIMILE)
Saliha ADIGÜZEL
Danışman: Assoc. Prof. Dr. Seyit YAVUZ
2024-151 Pages

Jury: Assoc. Prof. Dr. Seyit YAVUZ (Consultant)
Assoc Doç. Dr. M. Akif Gözitok (Member)
Assoc Doç. Dr. Mustafa Sefa Çakır (Member)

Anthologies are among the most valuable sources in the history of Turkish literature. They hold a significant place in providing information about poems and poets not mentioned in biographical works or collections of biographies. Recent research and studies have increased the number of works in this field, demonstrating that anthologies are among the most important sources of Turkish literature. In particular, anthologies are like treasures, serving as significant resources for our cultural and historical heritage. Anthologies can be regarded as individuals' personal notebooks, as the notes they contain are presented with literary taste and appreciation. Various classifications of anthologies have been made, dividing them by type and subject.

The manuscript within the scope of our study was compiled by Mehmed Tayfur Hâmid. This work is registered under the archive number S.Ö 18809 in the Seyfettin Özege Manuscript Collection of Atatürk University Central Library. The work, cataloged as a "poetry collection" in the library, is, in fact, a small divan (divançe) by Mehmed Tayfur Hâmid Bey. This is evident as all the poems, except those by three other poets, belong to Hâmid. In the first part of our study, biographical information about Mehmed Tayfur Hâmid is presented, and his artistic qualities are interpreted through some of his poems. This is followed by a description of the manuscript and information on the types of poems it contains. In the second part, a transcription of the manuscript is provided, accompanied by its facsimile reproduction.

Keywords: Divançe, Mehmed Tayfur Hamid, 18th. Century.

KISALTMALAR

Simge	Açıklama
C:	Cilt.
S.Ö:	Seyfettin Özege.
s:	Sayfa.
S:	Sayı.

Kısaltma	Açıklama
H:	Hicrî.
Haz:	Hazırlayan.
M:	Miladî.
MESTAP:	Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi.
TEİS:	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.
TDVİA:	Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
Vd.:	Ve diğerleri.
Yay.:	Yayınları/yayıncılık.
Yy.:	Yüzyıl

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Sesliler

a) Kısa: ا : a, e, ı, i, u, ü. ه : a, e ى : ı, i او,و : o, ö, u, ü

b) Uzun: ا : ā ى : ī و : ū

ء: ʾ

ب: b, p

پ: p

ت: t

ث: s̱

ج: c, ç

چ: ç

ح: ḥ

خ: ḫ

د: d

ذ: ẕ

ر: r

ز: z

س: s

ش: ş

ص: ṣ

ض: ḍ/ż

ط: ṭ

ظ: ẓ

ع: ʿ

غ: ġ

ف: f

ق: ḳ

ك: k, g, ñ

گ: g

ل: l

م: m

ن: n

و: v

ى: y

ÖN SÖZ

Mecmûa terimi sözlüklerde düzenli veya düzensiz bir şekilde bir araya getirilmiş, toplanmış ve biriktirilmiş nesnelerin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Edebiyat ve kültür tarihimiz açısından büyük bir değeri vardır. Mecmûalarla ilgili yapılan çalışmalar giderek artsa da hâlâ bu alanda yeterli bir düzeye ulaşılmadığı görülmektedir. Türk edebiyatı tarihinde, özellikle tezkire ve biyografik eserlerde yer almayan şairler hakkında bilgi sunan mecmûaların önemi büyüktür. Elinizdeki mecmûa da aslında bir şairin şiirlerinin bir araya getirildiği bir divançe hüviyetindedir. M. Fuat Köprülü'nün "medfûn ve mechûl" birer hazine olarak tanımladığı mecmûaların kimi zaman divanı/divançesi bilinmeyen şairlerin eserlerini ortaya çıkardığı bilinmektedir. Bu çalışmada da bu tür bir mecmûanın varlığı ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmada ele alınan eser, Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma Eserler Koleksiyonu'nda S.Ö.18809 arşiv numarasıyla ve "Şiir Mecmûası" adıyla kayıtlıdır. Mecmûanın ilk sayfasında "zahriye" kaydına rastlanmaktadır. Bu kayıtta eserin vaktiyle "Abdülkerim Ağa" isimli bir kişiye ait olduğu anlaşılmaktadır. Eser her ne kadar kütüphane kataloğuna "şiir mecmûası" şeklinde kaydedilmişse de aslında beş şiir dışında kalan şiirlerin tamamı Mehmed Tayfur Hâmid Efendi'ye aittir. Bu sebeple eseri bir mecmuadan ziyade şairin divançesi olarak kabul etmek gerekir. Çalışmanın ilk bölümünde şairin hayatı, sanatı izah edilmeye çalışılmış, ardından mezkûr nüshanın özellikleri ve içeriği hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise eserin transkripsiyonlu metni sunulmuş, ardından tıpkıbasımı eklenmiştir.

2023 yılının sonlarında tez belirleme aşamasına gelindiğinde bilhassa mecmûalara dair araştırmalara odaklanıp tez konusunu henüz çalışılmamış bir mecmûa üzerine hazırlamaya karar vermiştik. Tez belirleme aşamasında zorlandığımız konulardan biri özgün ve çalışılmamış bir eser bulmak idi. Birçok kütüphane kataloğunu inceleyerek neticede Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde yer alan nüshaya ulaşmış olduk.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bilgi ve birikimiyle bana yoldaşlık eden, sabır ve yardımlarını benden esirgemeyen, birçok şey öğrenmemi sağlayan kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Seyit Yavuz'a teşekkürü kendime bir borç bilirim. Ayrıca bana bu yolda daima inanan, ilmiyle beni yönlendiren kıymetli hocam Doç. Dr. M. Akif Gözitok'a da müteşekkirim. Son olarak her koşulda yanımda olup bana destek veren aileme ve

arkadaşlarıma sonsuz şükranlarımı sunarım. Edebiyat tarihimize fayda sağlayacağı düşünülen bu çalışmada gözden kaçan hatalar veya eksiklikler muhakkak olabilir. Bu sebeple yapılacak her türlü eleştirinin çalışmaya katkı sağlayacağını belirtmekten memnuniyet duyarım.

Saliha ADIGÜZEL

Erzurum, 2024

GİRİŞ

İnsanoğlu öteden beri duygularını, düşüncelerini, hayallerini ve arzularını dile getirmek, ifade etmek için edebî metinleri birer vasıta olarak kullanmışlardır. Bu sayede sayısı binleri aşan manzum veya mensur eserler kaleme alınmıştır. Türk edebiyatı tarihi göz önüne alınırsa manzum eserlerin mensur eserlere oranla çok daha geniş bir yazım alanı bulduğu ifade edilebilir. Hem Arap şiirinden alınan ve Türkçede başarıyla kullanılan aruz vezninin sahip olduğu müzikalite ve uyum hem de duygu ve hayallerin daha etkili bir şekilde anlatılması, manzum eserleri mensur eserlerin ötesine taşımıştır denilebilir. Edebiyat tarihimize bakıldığında belki bugün hikâye veya roman türünün klasik edebiyattaki karşılığı olan mesnevilerden divanlara varıncaya kadar birçok farklı sayıda ve türde manzum eser kaleme alınmıştır. Geçmişten günümüze birçok araştırmacı, bu eserleri çeşitli açılardan ele almış ve inceleme, metin neşri, metin tahlili, metin şerhi, bağlamlı dizin çalışmaları ile metodolojik çalışmalara dayalı birçok araştırmaya imza atmıştır/atmaktadır. Edebiyatın bu geniş sahasında, özellikle divanlar, mesnevîler, tezkireler, şerhler/metin şerhleri, mecmûalar ve manzum sözlükler önemli bir yer tutmaktadır.

Bu tür manzum eserlerden biri de 2000'li yılların başlarına kadarfazlaca çalışılmayan ve adeta keşfedilmeyi bekleyen, deyim yerindeyse en bakir alanlardan biri olan, 2000'li yıllardan sonra ise sayısı her geçen yıl artmaya devam eden mecmualardır. Mecmualar bir kimsenin beğendiği, bir mecliste veya mahfilde işittiği veyahut kendi duygu ve hayallerini yazdığı şiirlerin düzenli veya düzensiz bir şekilde kaleme alınıp bir araya getirildiği eserlerdir. İnsanoğlunun duygu ve düşüncelerini ifade etme veya başkalarıyla da paylaşması isteği, günümüze değin onlarca eser kaleme alınmasının en önemli sebepleri arasında olsa gerektir. Bu sayede ilmî, edebî, dinî ve tasavvufî türde İstanbul merkez olmak üzere Anadolunun çok farklı yerleri, Balkanlar ve Kafkasya'ya kadar genişleyen bir coğrafyada bu tür eserler kaleme alınmıştır.

Bu çalışmanın da temelini oluşturan mecmûada 18. yüzyılın ikinci yarısı ile 19. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşadığı bilinen Enderunlu Mehmed Tayfur Hâmid'in kahir ekseriyeti biyogafik eserlerde yer almayan şiirleri yer almaktadır. Hal böyle olunca elimizdeki mecmuanın kıymeti daha da artmaktadır. Zira bu durumda elimizdeki mecmuaya adeta Mehmet Tayfur Hâmid Bey'in şiirlerinin bir araya getirildiği bir divan nitelemesi yapmak yanlış olmasa gerektir. Bu sayede Mehmet Tayfur Hâmid Bey'in klasik edebiyatın birçok hususiyetini haiz ve bunlara şiirlerinde yer vermiş bir şair olarak tanımlamak da mümkün görülmektedir. Mehmed Tayfur Hâmid Bey'in divan şiirinin 18. yüzyılı dikkate alındığında

öne çıkan Sünbülzâde Vehbî, Enderunlu Fâzıl gibi şairlere olan hayranlığı, mezkur şairlerin etkisini şiirlerinde de göstermiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEHMED TAYFUR HÂMİD'İN HAYATI, SANATI ve DİVANÇESİ

1.1. HAYATI[1]

18. yüzyıl şairlerinden olan Mehmed Tayfur Hâmid Bey'in hayatına dair bilgiler tezkirelerin aktardığı ve birbirinin tekrarı niteliğindeki az sayıda bilgi ile sınırlıdır. Tezkirelerin Mehmed Tayfur Hâmidle alakalı aktardıklarına göre şair İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Doğum tarihi bilinmemektedir. Hüzünlü ve gamlı bir günde yazdı bir şiirinin başlığında "Tersâne bahçesi sarâyında sâkin olduğum mahalle güç gelürken..." kullandığı ifadeler İstanbul'da yaşadığı veya bulunduğu yer hakkında da bilgi vermektedir. Asıl adı Mehmed Tayfur'dur. 1780 yılında Enderun'da kilâr-ı hassaya girmiş, öğrenimini tamamladıktan sonra sır kâtibi olmuştur. Bir süre Halep kadılığı da yapan şair, Es'ad Mehmed Efendi'ye göre edebiyatta üstat bir kimsedir. Babası Şam'da bir şeyhin tavsiyesiyle siyahî bir cariye ile evlenmiş; bu evlilikten Mehmed Tayfur Hâmid Bey dünyaya gelmiştir. Siyahî bir annesi olmasına rağmen bembeyaz doğması tezkirelerin bilhassa üzerinde durduğu ve nadir görülen durumlardan biri olarak dikkat çekmiştir. Enderun'da kilâr-ı hassaya girdikten sonra kitabet, inşa, hat ve şiir tahsili görmüştür. Türkçe şiirlerinin yanı sıra Arapça ve Farsça şiirler de kaleme almıştır. Halep kadılığına atandıktan kısa bir süre sonra doğduğu şehir olan İstanbul'da H. 1232/M. 1816 yılında vefat etmiştir.

1.2. SANATI

Şairin hayatında da ifade edildiği gibi Es'ad Mehmet Efendi Hâmid'in edebiyatta üstat bir kimse olduğunu dile getirir. Türkçe şiirlerinin yanı sıra Arapça ve Farsçayı da şiir yazabilecek derecede biliyor olması; ayrıca kitabet, inşa ve şiir üzerine tahsil görmesi onun iyi bir şair olduğunu göstermektedir. Kaleme aldığı şiirlerden, Enderun'da iyi bir tahsil almış olduğu anlaşılmaktadır. Divan şiirinin benzetmeler dünyasına ve kurallarına oldukça hakim olduğu ileri sürülebilir. Şair şûhâne/âşıkâne şiirlerinin yanı sıra münacat ve na't türünde şiirler de kaleme almış; samimî bir şekilde Allah'a yakararak dua etmiştir. Dili oldukça anlaşılır,

[1] Şairin hayatı yazılırken şu kaynaklardan istifade edilmiştir: Dilek Kahraman (2008), "Şemseddin Sami'nin Kâmusu'l A'lâm Adlı Eserinin III. ve IV. Cildinde Geçen Eski Türk Edebiyatıyla İlgili Biyografiler", Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum; Beyhan Kesik (2014), "HÂMİD, Nuh Beyzâde Enderunlu Mehmed Tayfur Hâmid Bey", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS). https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hamid-nuh-beyzade-enderunlu-mehmed; Ömer Çiftçi, *Fatîn Tezkiresi (Hâtimetü'l-Eşâr)*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (e-kitap), 2017, s. 82; Rıza Oğraş, *Esad Mehmed Efendi Bâğçe-i Safâ-endûz*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (e-kitap), 2018, s. 111; Seda Uysal Bozaslan, "Enderunlu Mehmet Âkif'in Mir'ât-ı Şi'r Adlı Tezkiresinin Muhtasar Bir Nüshası", *Turkish Studies International For The Languages Literature and History of Turkish or Turcic*, C. 7/3, 2012, s. 2555.

sadedir. Şiirlerinde girift, karmaşık ifadelere ve uzun terkiplere rastlanmamaktadır. Mehmed Tayfur Hâmid de diğer birçok divan şairi gibi dönemin hükümdarına ve bazı devlet büyüklerine da şiirler yazmıştır. Bu tür şiirlerinden biri olan kasidelerinde tekrarlara düştüğü gözlemlenmektedir. İki farklı kasideden alınan aşağıdaki mısralar bu tekrarları göstermesi bakımından dikkate değerdir:

Sühan bezminde Hâkânî vegâda Haydar-ı Kerrâr

Semâhatde keremde sebkat etmiş Hâtem-i Tâyı (20b)

Sühan bezminde Hâkânî şecâat bezmine Hayder

Unutdurdı sehâ-yı tab'ı halka Hâtem-i Tâyı (21b)

Şairin edebî kişiliği bahsinde zikredilmesi gereken bir diğer husus bazı şiirlerinin başlığında veya makta beyitlerinde kullandığı ifadelerdir. Örneğin bir şiirine o şiirin "Sâbitâne" olduğu yönünde bir ibare ile başlık koymuştur. Bosnalı Sâbit'in yaşadığı devirde klasik şiire birçok farklılık kazandırdığı, o güne kadar sosyal hayatta belki de hiç değinilmemiş konuların kapısını araladığı kaynaklarda zikredilmektedir.[2] "Sâbitâne" başlıklı şiirinin ilk mısraları şöyledir:

Kîse-i nakd-i visâlin bana cânân çözdi

Hele hâsılı [da] bir genc-i mutalsam bozdı

Safha-ı sîneye ol dürr-i yetîmi çekdim

Hayli dem dil elem-i hicri ile öksüzdi (13b)

Bu ve benzeri bazı şiirlerinden hareketle Hâmid Efendi'nin yeni tarzda ve farklı söylemlerin peşinde olduğu; bu tür deneyimlerde bulunduğunu ifade etmek gerekir. Hâmid'in bir şiirinin makta beytinde geçen "Hâmid bu nev-zemîn gazelin âşıkânedir" mısrası da hem şiirinin yeni bir zeminde olduğunu hem de şairin tarzını anlatması açısından dikkate değer bir başka örnek olarak yorumlanabilir. Şair Sünbülzâde'nin bazı şiirlerine nazireler yazmış, kendisine de onu örnek almış gibi görülmektedir. Aşağıda yer alan beyit bunu kanıtlar niteliktedir:

[2] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk.: Ali Budak (2022), "XVII. Yüzyılda Gelenek Yıkıcı Bir Şair Olarak Bosnalı Sâbit", *KÜN Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi,* C. 2 S. 2 Kış, s. 23-37; Turgut Karacan (2008), "Sâbit" TDV İslam Ansiklopedisi, *TDV Yayınları*, C. 35, İstanbul, s. 349-350.

Peyrev olalı Vehbi'ye gülzâr-ı sühanda

Her mısra-ı rengînim aceb sünbül-i terdir (7b)

Şairin tabir caizse ağdasız, açık ve sade bir dil kullandığına yukarıda değinilmişti. Bu anlamda örnek olması hasebiyle aşağıdaki beyitlerin zikredilmesi faydalı olacaktır:

Makdeminle bâri bir kez şâd ola âşıkların

Her dem ağyârı efendim kâm-yâb etme amân (9a)

Karâr etmez şarâb-ı nâb dilde sensiz ey dil-cû

Ki çeşmimden firâkınla akan hûn-ı revanımdır (10a)

Günde bin zahm-ı cefâsını yerim ben felegin

Nâvek-i kahrına her dem siperim ben felegin

Tâk-ı ebrûsuna üftâde olanlar o mehin

Çille-i saht-ı kemânın çekerim ben felegin (25b)

Hâmid Efendi'nin kaleme aldığı na't ve münâcâtlarda oldukça samimî ve içten bir dil kullanması da üslûbuna dair dikkat çeken hususlar arasındadır. Şiirlerinde kimi zaman gamlı, hüzünlü, kederli bir tasvir oluşturan şair, anlaşılan o ki çevresindeki bazı kimselerden muzdariptir. Bu sebeple kendisini günahkâr olsa da na't ve münâcâtlarında Allâh'a yakarmakta; huzura çıkmak ve günahlarının affı için dua etmektedir. Aşağıdaki beyitler na't ve münâcâtlarında dikkat çeken ifadeler olarak göze çarpar:

İlâhî afv edüp cürm ü kusûrum

Bağışla bendeki zünb ü vüfûrı

Derinden nâ-ümîd etme Hudâyâ

Ki sensin vâhib-i külli atâyâ (36b)

Sipâh-ı gam yine deşt-i derûnda buldu vüfûr

Meded meded bana senden eyâ Cenâb-ı Gafûr

Nükûd-ı eşkle çârsû-yı gamda üftânım

Ne dem olur bize erzân metâ-ı feyz-i sürûr (34b)

1.3. DİVANÇENİN NÜSHA TAVSİFİ

Çalışmaya konu olan şiir Mecmûası Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma Eserler Koleksiyonunda S.Ö 18809 demirbaş numarası ve "Mecmûa-i Eşar" ismi ile kayıtlıdır. 72 varaktan oluşan Mecmûanın ölçüleri 135x210 (115x190) şeklindedir. Satır sayısı muhtelif olan eserde yer alan sütunlarda da bir düzensizlik görülmektedir. Vişne çürüğü meşit ciltli, yaldızlı, cedvelli ve zencireklidir. Sırtı kahverengi meşin ciltle tamir görmüştür ve kitap dağılmıştır. Rik'a hatla kaleme alınan eserde yer yer farklı karakter ve kalemle yazılmış sayfalar da vardır. Başlıklar ve mahlasların geçtiği yerlerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Eserin zahriye kısmında temellük kaydı olarak "Sâhib Abdülkerîm Aga" kaydı mevcuttur. Ayrıca yine zahriye kısmında Arap harfleriyle "mecmûa-ı eşâr" ve kütüphane katalog kaydı olarak "Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Bağışı" kaşesi yer almaktadır. Eserde bazı yırtık varaklar, karalamalar ve mürekkep akmaları bulunmaktadır. Bu sebeple bazı yerler okunamamaktadır.[3]

Eserin intinsah veya müstensih kaydı bulunmamaktadır. Fakat bazı kayıtlardan hareketle müellifinin de Enderunlu Mehmed Tayfur Hâmid Bey olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceyi destekleyen en önemli ipuçları birçok manzumenin başında geçen "linâmıkıhi, likâtibihi, linâzımıhi" ifadeleridir. Bu ifadelerin geçtiği bütün şiirler "Hâmid" mahlaslı şiirlerdir. Bu yüzyılda yaşamış birçok "Hâmid" mahlaslı şair olduğu bilinmektedir. Eserde geçen "Hâmid" ise son sayfalardaki "Hâne-i hassa" kayıtlarından ve "dil-i sevdâ-zede gîsûlarına beste midir" matlalı gazelden de anlaşılacağı üzere Nuh Beyzade Enderunlu Mehmed Tayfur Hâmid Bey'dir. Mehmed Tayfur Hâmid Bey'in 1780 tarihinde Enderun'da kilâr-ı hassada görev yaptığı tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda mevcuttur. Yukarıda zikredilen bütün kayıtlar göz önüne alındığında katalogda "şiir mecmûası" ibaresi de bulunsa

[3] Eserin nüsha tavsifi yapılırken şu makaleden de istifade edilmiştir: Metin Akkuş, Selami Ece, "Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Kitaplığı Yazma Koleksiyonları: Türkçe Manzum-Mensur Eserler", Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Erzurum, S. 15, 2000, s. 271.

eserin müellif nüshası olduğu ve Mehmed Tayfur Hâmid Bey tarafından te'lîf edildiği kuvvetle muhtemeldir.

Başı: Ser-firâz-ı vüzerâ hazret-i düstûr-ı kerem

Şeref ü şânı yegen Seyyid Mehemmed Paşa

Sonu: Nazm-ı şîrînin ile âlemde

Olasın vâsıl-ı mazmûn-ı merâm

1.4. DİVANÇENİN MUHTEVİYÂTI

Divançede bir tanesi belirsiz olmak üzere 4 şaire ait 135 manzume yer almaktadır. Sünbülzâde Vehbî, Hâtif ve şairi bilinmeyen bir şiir dışındaki 130 manzume Mehmed Tayfur Hâmid Efendi'ye aittir. Mecmûada toplamda 56 gazel, 37 kıt'a, 16 müfred, 10 rubai, 5 kaside, 5 mesnevi, 3 tahmis, 1 mütekerrir muhammes ve 1 mütekerrir müseddes yer almaktadır. Çalışmamıza konu olan mecmûanın bir yerinde "Büyük Hâmid Divançesi" ibaresi geçmesine rağmen yapılan incelemeler sonucunda mecmûada şiirleri yer alan Hâmid'in farklı bir kişi olduğu tespit edilmiştir. Yukarıda nüsha tavsifi bölümünde de ifade edildiği gibi eserde ismi geçen Hâmid, 18. yüzyılın ikinci yarısı ile 19. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış olan Enderunlu Mehmed Tayfur Hâmid Bey'dir.

Enderunlu Hâmid'in Abdî efendi, Sünbülzâde Vehbî Efendi, Enderunlu Fâzıl ve Hâtif'e nazireler yazmıştır. Şairin nazire yazdığı isimlerin de aynı dönemde ve aynı bölgede bulunmuş olmaları, Hâmid Efendi'nin bu isimlerle aynı muhitte veya mecliste bulunmuş olabileceği düşüncesini akla getirmektedir.

Mecmûada Sünbülzâde Vehbî'ye ait olan ve Hâmid Bey'in bir şiirine yazılmış tahmis ile "tezkire-i manzume-i Vehbî" başlıklı şiirlere şairin divanında ve diğer eserlerinde rastlanmamıştır. Bu anlamda bu iki şiir dikkate değer görünmektedir. Sünbülzâde Vehbî'nin Hâmid'e bir şiirine tahmis yazması da aynı muhitte veya mecliste bulunmuş olabilecekleri düşüncesini desteklemektedir. Mecmûada ayrıca bayramlarda verilen aydat, hesap ve resmi kayıtlar da yer almaktadır. Bu kayıtlar muhtemelen Hâmid Efendi'nin kilâr-ı hassa görevi sırasında not ettiği kayıtlardır. Bir kısmı karalanmış ve çizilmiş olan ve dağınık bir şekilde mecmûada yer alan bu kayıtlara transkripsiyonlu metinde yer verilmemiştir. Bu kayıtlar

dışında mecmûadaki bulunan mensur bölümleri de ifade etmek gerekir. Bu mensur bölümlerden birinde mürettip mektubun nasıl yazılacağına dair birkaç cümle sarfetmektedir.

Enderunlu Mehmet Tayfur Hâmid Efendi'e ait mecmûada yer alan yalnızca iki gazele tezkirelerde tesadüf edilmiştir. Bunun dışındaki şiirler herhangi bir kaynakta bulunmamaktadır. Bu da Hâmid'in belki de bir divançede bulunabilecek kadar manzumesinin olduğunu göstermektedir. Bu anlamda bu mecmûayı şairin bir nevi divançesi şeklinde nitelendirmek yanlış olmasa gerektir.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

Metin Tesisinde Takip Edilen Yöntem

1. Arap harfli metnin transkripsiyonlu bir şekilde Latin harflerine aktarılmasında İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" başlıklı makalesinde teklif edilen usullere uyulmaya gayret edilmiştir.
2. Varak numaraları her varağın ilk kelimesinden önce köşeli parantez "**[ ]**" ile belirtilmiş, daha kolay fark edilebilmesi amacıyla **bold** karakterle yazılmıştır.
3. Manzum kısımda yer yer karşılaşılan vezin problemleri tarafımızca metin tamiri usulleri ile giderilmeye çalışılmış; bu sebeple metne eklenen kısımlar yine köşeli parantez ile [ ] belirtilmiş, metinden çıkarılan ibareleri için ise dışa dönük köşeli parantezler "] [" kullanılmıştır. Herhangi bir şekilde vezin probleminin giderilemediği yerlerde o mısralara dipnot düşülerek hangi tefilede sıkıntı olduğu açıklanmıştır.
4. Varaklarda yer alan yırtıklar veya mürekkep karalamalarından ötürü okunamayan yerler dipnotta belirtilmek kaydıyla "....." şeklinde gösterilmiştir. Çeşitli sebeplerle okunamayan diğer kısımlara ise okunamayan kelime veya ibarenin fotoğrafı yerleştirilmiştir.
5. Bütün şiirler metindeki başlıkları ile kaydedilmiş; bu başlıklar da yine **bold** karakterle yazılmıştır.
6. Mecmuanın son bölümünde yer alan ve birçok kısmı karalanan veya silinen mensur avaidat kayıtları transkripsiyonlu metne dahil edilmemiştir.
7. Metinde yer alan özel isimlerin ilk harfleri büyük harflerle yazılmış; bu isimlere gelen ekler de kesme işareti " ' " ile ayrılmıştır.
8. Metinde geçen bazı Arapça âyetler veya kelâm-ı kibarlar *italik* yazılmış; bu ibarelerin karşılıkları dipnotlarda izah edilmiştir.
9. Allâh lafzı ile kurulmuş bütün kelimeler harf-i tarifle birleştirilmiş olsalar da araya tire ve kesme işareti konulmadan imla edilmiştir: Örn.: Hamdülillâh, sellemehullâh, bihamdillâh...
10. Metinde kapalı e ile yazılan kelimeler günümüz imlasına yaklaştırılarak *etti*, *edemez*, *edip* şeklinde yazılmıştır.

METİN

[Zahriye]

Mecmūʿa-ı Eşʿār

Ṣāḥib ʿAbdü'l-Kerīm Aġa

[2a] Merşiyye Berā-yı Yegen Paşa

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Ser-firāz-ı vüzerā ḥażret-i düstūr-ı kerīm
Şöhret ü şānı yegen Seyyid-i Meḥmed Paşa

Ḥażż-ı tedbīrini idrāk edemez Eflātūn
Ṭavr u aḫlāḳına ḥayretde cemī'ü'l-ḥükemā

Mihr-i devletle bulup burc-ı saʿādetde şeref
Bir zamān olmuşidi meh gibi evc-i vüzerā

Pür-żiyā idi cebīninde ṣabāḥ geçdi
Āsumān üstine ṣan toġmuşidi hem ḍuḥā

Belde-i Mıṣr'a da Yūsuf gibi vālī oldı
Nīl-i iḥsānını ʿālemlere ḳıldı icrā

Ḥaşre dek rūḥ-ı şerīfi añılur raḥmet ile
Cismi bulduysa fenā rūḥuna Ḥaḳ virdi beḳā

Yazdı giryān olaraḳ kilk-i güher tārīḫin
Āh vefāt etdi meded vāh Meḥemmed Paşa

Fī 21 Şevvāl Sene 1202

Mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilün

Dedüm küşāde luṭf āyīne rūyına seniñ
Göñlüm fütāde zülf-i semen-būyına seniñ
Aḳdıḳça eşk-i dīde müdām inṭiẓārıla

Yol buldı nehr u vaṣlınıñ her sūyuna seniñ

Ḳıṭʿa

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ārzūsı benim vuṣlat-ı cānān kimiñdür

Sevdāsı benim zülf-i perīşān kimiñdür

Pervāne benim şuʿle-i ruḫsārına ammā

Bilseñ ʿacabā ol meh-i tābān kimiñdür

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Seveni biz severiz başımız üzre dutarız

Sevmeyen kimseyi elbetde omuzdan atarız

[2b] Tārīḫ-i Ḳaṣr-ı Hümāyūn

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Zihī kāḫ-ı bülend-eyvān u gerdān ṭāḳ u rūşen kim

Der-i vālāsınıñ mihr-i ʿālem-ārādır

Ne ḳasr ol kim gül-i taṣvīr ü naḳş-ı ṣanʿat edāsı

Midād-ı Māni vü Behzād'ı el-ḥaḳ ḫande-fermādır

Güẕer-gāh-ı żiyādır deşt-gāh-ı cennet-āsāsı

Ḥarīm-i şūḫunuñ çārūb-i ferş-i zülf-i

Zemīni dil-nişīn ṭarḫı müsellem ḳıṭʿası mevzūn

Gülistān-ı cihānda bir müzeyyen beyt-i raʿnādır

ʿAceb mi gıbṭa gāh nüh felek olsa o bālā kāḫ

Serīr-ārāyı ṣadr-ı dil-keşi şāh-ı muʿallādır

Cenāb-ı ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān Sulṭān Selīm Ḫān kim

Der-i iclāliniñ kemter ḳulı Rüstemle Dāradır

Ḫudā mesʿūd ide bu ḳaṣrı ol şāh-ı felek cāha
Ki ẕāt-ı ekremi gülzār-ı dehr-i revnaḳ-efzādır

Serīr-i rifʿatin ol rütbe ber-ter eylesün çün kim
Disünler āstān-ı devleti gerdūndan aʿlādır

Midād-ı gevher-efşānımla yazdım Ḥāmidā tārīḫ
Ne hoş ḳaṣr-ı felek bünyād-ı bālāsı dil-āradır
1204

[3a]

[3b] Musammaṭ Ġazel
Müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün
Vuṣlat-serā-yı dil-rübā olmazsa ger saña maḳar
Beytü'l-ḥazenden yoḳ rehā ey dil saña eyne'l-mefer

Mānend-i baḥr-i Bābili ceẕb etmede ʿaḳl-ı küli
Yaġmā ider ṣabr-ı dili ol ġamze-i düzdīdeler

Hicriñ ile bī-cān kim şeb-tā-seḥer giryān kim
Men bülbül-i fālān kim ey ġonce-i bāġ-ı beşer

Eşk-i dü çeşmim hem-çüyim baḥrin ġam-ı ḫāḳānıyım
Dürr-i ʿAdn dökmekdeyim rūḥına ey nūr-ı baṣar

Ḥāmid .....[4] kemterīn peyġūle-i ġamda mekīn
Olmaz viṣāliñle ḥazīn Mecnūn gibi jūlīde-ser

[4a] Ġazel
Feilâtün feilâtün feilâtün feilün
Dün gice ḥüsn ü cemālin bu dil-i efkārı

[4] Mürekkep dağıldığı için okunamamıştır.

Ṣu gibi bend edüben kūyuna ḳıldı cārī̄

Aldı dil naḳdini fi’l-cümle bütün destimden
Pāresin ḳoymadı dilde o göñül cerrārī

Ola kim etmeye ben ʿāşıḳı şāyān-i ʿitāb
Derd-i firḳatle göñül olmaya her dem zārī̄

Hicrine ṣabr edemem ʿāşıḳ-ı vaṣlım her dem
Hiç dirī̄ġ etme begim dī̄demize dī̄dārı

Gün yüzin görmeyicek görmezem aṣlā ṣubḥı
Gören ey mihr-i göñül çeşm-i cihān envārı

Rāz-ı vaṣlı baña keşf et ki mezī̄d-i ʿaşḳım
Ḥāṣıl[ı] ḫᵛāhiş olup açıla vaṣl esrārı

Ḥāmidā bir gül-i ter dün gice meclisde dili
Ṣu gibi bend edüben kūyuna ḳıldı cārī̄

Ḳıṭʿa

Velehu

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ḳasd iderse cānıma çeşm-i füsūn nāz eylesün
Ḳāʾilim bārī̄ o taḳrī̄b ile bir nāz eylesün
Tī̄ġ-ı ġamzeñ ʿāşıḳ-ı şeydālara yüz virmesün
Dāʾimā tekdī̄r etsün ḫışmıñ ibrāz eylesün

[4b]

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Cām-ı firḳat çekerim sāġar-ı ṣahbāya bedel
Nāliş-i āhım olur zemzeme-i ḫāye bedel

Seni meclisde ḳaçan görmesem ey mehrū ben

Şuʿle-i āh-ı niyāz şemʿ-i şeb-ārāya bedel

İtdi āfāḳı bile nāvek-i ʿaşḳı āmāc
Kim olur ṣatḥın ḥüsnde o ḳaşa yaya bedel

Sünbül-i cennet eger ol şehe olmaz ʿadīl
Reng ü būda kim zülf-i semensāya bedel[5]

Sende bu ḳāmet-i dil-cū var iken gülşende
Olamaz serv daḫı ṭoġrısı hem-sāye bedel

Sen de aç Şevket-i dīvānı Gülistān içre
Ḥāmidā ṣalṭanat et Hüsrev ü Dārā'ya bedel

Mefâîlün mefâîlün feûlün

Ġamıñdır ṭabʿa mūnis yār-i hem-dem
Ḫayāliñdir dile cādī-i ḥürrem

Ḫayāl-i zülf ü ḫaṭṭıñla bu göñlüm
Şeb-i firḳatde ḳalsun mı demādem

Ya mesrūr eyle lütfuñla ya cevr et
Baña luṭf u ġamı gel etme tevʾem

ʿAceb iẓhār-ı bürhān eylesem ben
O şūḫ-ı müddeʿī olmaz mı mülzem

Göñül pāmāl-i cevriñ ola bārī
Nevāl-i luṭfla olmazsa mükrem

-kār olursun sen de ammā
Ġamıñla teng olunca baña ʿālem

[5] İkinci tefilede vezin aksamaktadır.

Kerem ḳıl Ḥamid-i nā-kāma raḥm et
Dil-i mecrūḥa luṭfuñ eyle merhem

[5a] Velehu

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Baña bu bāġ-ı ʿālem ẕevḳi cānā bārdır sensiz
Cemālin ḥasretiyle dāʾimā dil zārdır sensiz

Güle baḳsam görünmez ʿaynıma ey bir nergismestān
Şehā ol ġonce-i nevresteler hep ḫārdır sensiz

Ḫayālin zāʾil olmaz dilden ey meh-rū seniñ bir şeb
Bu dīdem ḫˇāba varmaz ṣubḥa dek bī-ẕārdır sensiz

Ṭabībim gel yetiş ben ḥaste hicrāna devā eyle
Viṣālin iştiyāḳıyla göñül bīmārdır sensiz

Hemīşe Ḥāmid-i bīçāre naẓm eyler firākıñla
Baña ey bī-mürüvvet vaṣf-ı ḥüsnüñ yārdır sensiz

Velehu Mebdeʾ-i Şiʿrimdir

Fâilâtün fâilatün fâilatün fâilün

Bir gül-i ḫoş-būya cānā virmişim ben göñlümi
Gülşen-i ḥüsnüñ içinde ṣanki rūḥum bülbüli
Reng-i ḫoş-bū-yı ruḫundan būse-mend olsam n'ola
Ḳıymayup sen Ḥāmid-i bī-çāreye ḳıl vaṣlını

Fâilâtün failatün failatün fâilün

Esse bir bād-ı müsāʿid düşse başdan yār fes
Gelse būy-ı kākülüñ cānā meşāma bir nefes

ʿĀşıḳ-ı miḥnet-keşin derdiyle taʿdād olmadan
Eyle dārū-yı viṣālin derdine feryād-res

Ḳalmasun derd-i derūnundan begim bir gizli derd
İtmesün rencīde mirʾāt ḳıluben ḫār u ḥas

Mihribānım rūşen eyle külbe-i aḥzānımı
İntiḳāl etdi baña envār-ı ḥüsnüñ gün-be-gün

Ḥāmidā derd-i derūnuñ añladı ol dil-rubā
Eyleme taṭvīl niyāz-ı vaṣl-ı yāri ġayrı kes

[5b] Hüve

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

O cādū ġamzesi genc-i dile dāġ-ı nihān açmış
Ṭılısm-ı daḫme-i ḳuflin bozup bir özge kān açmış

Görüp fes kūşesinden ṭurre-i şebbūyını ṣandım
Sifāl-i Çīn içre gūyā [ki] ṭop-ı fesleyān açmış

Ṭarab-rīz olsa dil bülbül gibi gülşende bercādır
Bu şeb meclisde cānān ġonce-veş sırr-ı dehān açmış

Ne ṣūret gösterir fāl-i ġarībi ʿāṣıḳ-ı zārıñ
Niḳāb-endāz olup ol meh cemāl-i gülsitān açmış

Dükenmez kān-ı ṭabʿıñ vāridāt-ı gevheri Ḥāmid
ʿAceb feyż-i ezel ṭabʿıñda baḥr-i bī-girān açmış

[6a] Meṣnevī

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ḥüsnüñ göricek oldı dil ʿuşşāḳa müyesser
Āġāza ṣabā eyleyelim beste muḥayyer

Neydem uruyor sīne kemānıñ getür ey şūḫ
Bir būselik et gerden-i billūrıla memdūḥ

Meclis ḳurılub oldı ʿırāḳ anda müheyyā
Ṭoldur içelim bāde-i gül-gūnıla cānā

Dek perde gözet söyle nevāyıla ḥüseynī
Meydān görelim ey gül-i raʿnā ruḫ-ı beñli

Dögdükçe ḥiṣārıñ seniñ aġyār şeh-i manṣūr
Gördükçe ruḫuñ fehm iderim ey gözi maḥmūr

Duymaz mı ṣanursıñ anı ey kār-ı nühüfte
Ṭanbūrını lā-ṭāhir et āġāz-ı girifte

Yab yab 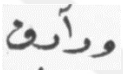 nāfe-i ṣaḥrāyı ṣavuşduk
Bir ḫoşça uṣūlile girīzgāhına ṭurduḳ

Tekmīl idelim anda maḳāmı yüri Ḥāmid
ʿAfv eyle ḳuṣūrum baña daḫl eyleme zāhid

[6b] Lināmıḳıhi

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Çünki cām elde o yār eyledi bezme maḳdem
Demidir ġuṣṣalara mesken ola mülk-i ʿadem

Cām-ı gülgūnıla aç göñlümüzi ey sāḳī
Ḳaldı bī-berg ü nevā bülbül-i ṭabʿım ebkem

Dil ne ḥikmet yanıyor āteş-i seyyāle ile
Var iken Nīl gibi eşk-i revān-ı dīdem

Cevr-i hūbān rüsūm ez lebet-i bā ʿāşıḳ
Ki be-luṭfet dil-i mecrūḥ merā kon merhem

Fikr-i laʿliñle ne ḳan yutdı göñül firḳatde

Çekdigim sāġar-ı endūhı felekden bilemem

Ḥāmidā keşmekeş-i dehre melūl olma ṣaḳın
Vāṣıl-ı menzil-i maḳsūd ider çille-i ġam

[7a] Ġazel-i Der Ḥaḳḳ-ı Cām

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Būs idince neş'e-yāb oldı leb-i dil-dārı cām
Leẕẕet-efzā oldı öpdükde o sükker-bārı cām

Bir nigehde ẕevḳlenürmiş mest edüb cānāneyi
Pür-ʿaraḳ etmiş anuñçün gül gül-i ruḫsārı cām

Ġonce-i neşküfte ẓann eylerdim ammā dilberi
Gül gibi her dem açarmış kendine ol yārı cām

Rūy-ı dilberden mi almışdır o reng-i aḥmeri
Meclis-i ʿaşḳa nevāl eyler bu āteş-bārı cām

Dem virirken bezm-i ṭabʿa naẓm-ı rengīnim benim
Sūḳ-ı dilde aḳçe etmez Ḥāmidā ser-şār-ı cām

Tersāne bāġçesi sarāyında sākin olduġım maḥalle güç gelürken bir beyt taḥrīr eylemek iḳtiżā eyledikde bi'l-bedāhe ḥāme-i siḥr-āverimiñ āṣārıdır.

Ḳıṭʿa

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Māsivāyı terk edüp eẕkār-ı Ḥaḳḳ'a ḳıl devām
Çün bu nüzhet-gāhı baḫş etmiş saña Rabbü'l-enām
Şükr edüp aḥvālini nā-merde taḳrīr eyleme
Bir gün ola Ḥaḳ saña taḳdīr eder ʿālī-maḳām

[7b] Tanẕīr li-Vehbī Sellemehullāhu Teʿālā

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Gül-zār-ı ḥüsnde deheni ġonce-i terdir
Her bergi hezārān dil-i ʿuşşāḳa maḳardır

Ruḫsār-ı münīrinde ḫaṭ u kākül şeb-reng
Gūyā iki yüzde fiten-i devr-i ḳamerdir

Tīġ-ı sitem oldı yine ebrūda nümāyān
Ḳaṣdı o şehiñ var ise aġyāra seferdir

Her tārı birer mār oluyor genc-i ḫayāle
Endīşe-i zülf-i siyehiñ ḳalbe żarardır

Endīşe-i laʿl-i lebiñ ey ġonce dehānım
Ṭıfl-ı dile sermāye-dih-i şīr ü şekerdir

Āvīze-i şevḳ oldı miyānında dü çeşmim
Ḥāmid yine ḳayd-ı dilim ol tār-ı kemerdir

Peyrev olalı Vehbi'ye gülzār-ı süḫanda
Her mıṣraʿ-ı rengīnim ʿaceb sünbül-i terdir

[8a] Ḥāmid

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Göñül mihriyle ālūde muvāfıḳ mihribān ister
Garīb ʿāşıḳların ḥālin bilür bir nev-civān [ister]

Vefāsız dilberiñ beyhūde bār-ı miḥnetiñ çekmez
Dil-i ʿuşşāḳa raḥm eyler ki kerem-kān bir civān ister

Gehī ṭanbūr-ı miḥnet-veş olur mıżrābdan yāre
Gehī sīne-i pür-zaḥm üzre bir sīne kemān ister

Ne isterse dirīġ etmem dilerse cānımı alsun
Dil-i mecnūn o kūteh-tīz-dest bir bī-emān [ister]

Żiyā-yı ḥüsnüne baḳmaḳda ʿāciz çeşm-i ʿāşıḳlar
ʿAlīldir ʿaynımız bir dürbin-i vālā nişān [ister]

Menāl-i meʾmeliñ bir luṭfına āmāde yek-pāre
Kerem ḳılsun dil-i şūrīde vaṣl-ı dil-sitān [ister]

Sezādır cānımı baḫş eylesem ol māh-ı ruḫsāra
Güneş ruḫsārını görmek yine rūḥ u revān [ister]

Uzatma ḳāmeti ṣıḳlet verirsiñ ehl-i eşʿāra
Seniñ maʿnīde menzil almana ḫaylī nişān ister

İrersin maḳṣada Ḥāmid muḳarrer eyle maḳṣūduñ
Olursun bir müşār-ı bi'l-benān ammā zamān ister

[8b] Likātibihi

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Ḫadeng-i ġamzeñ açdı dilde cānā yāre-i firḳat
Oñulmaz derde düşdi ḥāṣılı bī-çāre-i firḳat

Uçardı olsa ger tāb-ı peri murġ-ı diliñ yāre
Ne yapsun ḥastedir bī-çāredir āvāre-i firḳat

Olunca cilve-ger tīġ-ı nigāhıñ ʿāleme cānā
Nice olmaz dil-i ser-besteler ṣad-pāre-i firḳat

Ruḫ-ı dilcūñı özler çıḳdı rāh-ı ʿaşḳa bu gözler
Hemīşe cüst u cū eyler aḳar fevvāre-i firḳat

Taḥammül eyle Ḥāmid cān-güdāz-ı zaḥm-ı hicrāna
Olur merhem-peẕīr elbette bir gün yāre-i firḳat

[9a] Velehu

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Meclis-i rindān seniñdir gül ḥicāb etme amān
Zülfüñ aç ʿarż-ı cemāl et pīç u tāb etme amān

Māderim tenbīhi vardır ʿişrete dirseñ eger
Şuʿle neşr et bezme gel nūş-ı şarāb etme amān

Muntaẓırdır şemʿ-i ruḫsārına hep pervāneler
Gül gibi aç rūyını bend-i niḳāb etme amān

Maḳdemiñle bāri bir kez şād ola ʿāşıḳlārıñ
Her dem aġyārı efendim kām-yāb etme amān

Ḥāmidā meclisde cānā muntaẓır dīdārına
Zülfüñ aç ʿarż-ı cemāl et pīç u tāb etme amān

[9b] Likātibihi

Mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilün

O reng-i ḥüsn ü ānda edāsı şehā nedir
Ḥaḳḳā ki ṭarz u ṭavrı müsellem yegānedir

Güftārı ṭatlu şīve-i reftārı nev-edā
Ḥūbān içinde bī-dil ü [hem] bī-bahānedir

Vardım hezār şermle ʿarż-ı niyāz içün
Baḳdı nigāh-ı luṭfla didi baña nedir

Naḳd-i revānıñ almaġa ʿār eyler ʿāşıḳıñ
Bilmem metāʿ-ı ḥüsnüne ġayrı bahā nedir

Yārān ḥasb-i ḥāl idinse ʿaceb midir?
Ḥāmid bu nev-zemīn ġazeliñ ʿāşıḳānedir

[10a] Ḥāmid

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Zīr-i gerdānında cānā bu göñül etmiş ḳarār
Būy-ı gīsūdan şehā bī-hūş olur bir tel ḳıdār

Bunca demdir ey perī oldum esīr-i perçemiñ
Bī-müzevvaḳ mū-miyānın dāʾimā iller sarar

Dil-rubālar ser-firāzı şāh-ı ḫūbānım seniñ
Çeşm-i ġaddārında sulṭānım ażab āṣārı var

Gül ruḫun üzre tel olmuşdur siyeh gīsūlarıñ
Gelmemiş devr-i zamāna sen gibi bir gül-ʿ iẕār

Ḥāmid-i bī-çāre olmuşdur esīr-i perçemiñ
Rūz u şeb kārı anıñ derdiñle eyler āh u zār

Likātibihi

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Āb u tābı meclis-i şevḳiñ hemān dilberledir
Sāḳi-i zībende vü cām u meyi aḥmerledir

ʿĀrifiñ ḳadri bilinmez āteş-i ʿaşḳ olmasa
ʿAnberiñ būy-ı laṭīfi sūziş-i micmerledir

Saḫt diller tīşe-i devrān ile taḫmīr olur
Āheniñ nermiyyeti çün saʿy-ı ʿāhen-gerledir

Rūzgārıñ vażʿ-ı servinden ne ġam bīmār isem
Ol ṭabībim şerbet-i vaṣlıyla bir gün derledir

Şāh-ı naẓmım Ḥāmidā baḥr-ı ʿAdendir milketim
Şevketi dīvānımıñ naẓm-ı dür-i gevherledir

Likātibihi

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Ḳad-i ar’ar miṡāliñ gülşen-i dilde fidānımdır

Deḥān-ı ġonce kevniñ ḥāṣıl-ı bāġ-ı cinānımdır

Ḳarār etmez şarāb-ı nāb dilde sensiz ey dil-cū

Ki çeşmimden firāḳıñla aḳan ḫūn-ı revānımdır

Bu cismim çāk çāk etmekde etmem ʿaşḳımı ifşā

Derūn-ı dilde zaḫm-ı ġamze bir dāġ-ı nihānımdır

Ḳarār etsüñ riyāż-ı vuṣlatında etmeden pervā

Tenimde firḳatiñle murġ-ı cānım mīhmānımdır

ʿAceb mi hem-ser-i ʿarş olsa ḳadrim rūz u şeb Ḥāmid

Çün ol gīsū-yı ʿanber-būy-ı cānān āşiyānımdır

[10b]

Likātibihi

Müfteilün fâilün müfteilün fâilün

Baḥr-i diliñ ḫurūşı evvel bahāda maḫṣūṣ

Ṭūfān-ı şevḳ-i ʿāşıḳ ol rūzgāra maḫṣūṣ

Pā-māl esb-i nāzı ʿuşşāḳ-ı zār cismile

Bu serkeşāne vādī ol şehsüvāra maḫṣūṣ

Ol şāhbāz-ı ḥüsni ṣayd eyleyen bulur cān

Yaʿni bu ẕevḳ-i cāvīd yāri şikāra maḫṣūṣ

Germ olmasun o meh-veş aġyār-ı bezme çün şemʿ

Çün kim zevāl-i penbe taḳrīb-i nāra maḫṣūṣ

Fevt eyle kevşeri gel zāhid lebinden dād

Bu çāşnī-i cānda laʿl-i nigāra maḫṣūṣ

Ḫırmeniñe şekībim Ḥāmid ṣavurdı cānān
Her dem hevā-yı hicri ben dil-figāra maḫṣūṣ

Ḳıṭʿa

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Neşāṭ-ı vuṣlatıñ dil-ḫasteye dermān olur cānā
Meded ḳıl bī-ḳarārıñ küşte-i hicrān olur cānā
Teraḥḥum eyle virme ġamze-yi bī-dādıña ruḫṣat
Ki meydān-ı muḥabbetde bu gün bir ḳan olur cānā

[11a] Ḥāmid

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Yüri ey māh-ı münevver gül-i hoş-būy-ı cemāl
Meh cemālin göreyim ḳalmadı cānımda mecāl

Bī-mürüvvet nice demdir beni yād eylemese
Seni āġūşa getürmek ḳatı pek emr-i muḥāl

Bir sitemkār-ı cefā-pīşeye düşdi dilimiz
Merḥamet yok hele ammā ruḫ-ı mānend-i hilāl

Dil-sitānım bu dil-i zārıma raḥm eyle benim
Ben de bir ʿāşıḳ-ı zārım kerem et ʿarż-ı viṣāl

Ḥāmidā dönse vaṭan gerden-i sīminde anıñ
Dil-i bülbül gibi zār eyleridi murġ-ı kemāl

Lināẓımıhi

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Yaḳlaşma o gīsūya ki bir dūzaḫ degdir
Ey murġ-ı gönül yār seni ṣayd idecekdir

Bülbül gibi beyhūde ne feryād idersiñ
Bilmez misiñ ol ġonce dehānı ne çiçekdir

Zerd etdi ʿaşḳ nār-ı muḥabbet
İnṣāf ḳıl ey sīm-beden bu ne dimekdir

Bir nesl-i melek şūḫ velī āfet-i devrān
Ammā ki cefā-pīşe nev-āmūz-ı felekdir

Ḥāmid siyeh-i ḫāline üftāde ol ammā
Meyl eyleme gīsūlara beyhūde emekdir

[11b] Lināẓımıḥı

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ḫaste-i hicrān-ı ʿaşḳım ẕikr [ü] fikrimdir viṣāl
Var mı ʿömrüm iftirāḳından necāta iḥtimāl

Kākül-i müşgīniniñ üftādesidir murġ-ı dil
Āteş-i ʿaşḳıñla sevdā çekmede rūz u leyāl

Bāġa ʿazm et maḳdemiñle ġonceler gelsün begim
Naġme-sāz et bülbül-i şūrīdeyi muṭrib miṣāl

Bir nigehle cān bağışla ʿāşıḳ-ı dil-ḫasteye
Tīġ-i ġamzeñdir yine iden vücūdı pāy-māl

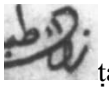 ṭabʿını Ḥāmid kilk-i sāḥirdir sāzın
Belki nerm eyler o cādūyı bu āfet-teg meʾāl

[12a] Lināmıḳıḥı

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Dökilüb rūy-ı zemīn üzre perīşān perçem
Yine āfāḳa nesīm eyledi iḥsān perçem

Gülistān taḫtını devletle cülūs etdigi dem

Çīn iḳlīmini bend etdi o ḫāḳān perçem

Rūzgārıla ʿadem mülküne ḥaṭṭ gönderdi
Siyeh-i fitneye de eyledi fermān perçem

İki yüzden iki leşker getürüp cenk iderek
Ḫayli meydān alıp buldı yine şān perçem

Ḳayd-ı bend etdi esīr-i ġam edüp ey Ḥāmid
Tār-mār etdi göñül mülküni sulṭān perçem

Ġazel-i Sünbül

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Ṭurre-i şūḫuna reşk etmede ḳatmer sünbül
Eylemiş dūd-i diliñ çarḫla hem-ser sünbül

Olmadım ʿārıż-ı gülgūna muḳārin diyerek
Her seḥer bülbül ile nāleler eyler sünbül

Ḫasta-yı nergis-i çeşmiñ olalı gülşende
Cism-i efsürdeyi şebnem ile besler sünbül

Her ḳaçan ḫaşm-i nigāhıñ gelicek ḫāṭırına
Bīm-i tīġıñ ile tir tir ditirer ter sünbül

Firḳat-i kākül ḫūbāna düşüp ey Ḥāmid
Böyle sevdāyla künc-i ġāmı bekler sünbül

[12b] Lināmıḳıhi

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Fikr-i laʿliñle sirişk-i dīde ḫūn-āb olmada
Seng-i dil nār-ı ġamıñdan ḥāṣılı āb olmada

Böyle ḳalmaz siḥr-i cādū-yı nigāh-ı gamzeler

Fitne-cūlar dem-murūrunda etdikçe bī-tāb olmada[6]

Dīde bārān-rīz-i şevḳ oldıḳça gül-rūḫsar gibi
ʿĀrıżında ḫatt-ı sünbül kevni şād-āb olmada

Çille-i düşmenden irsem menzil-i kāma n'ola
Ṣaḥnı ġamda her müjem bir tir-i pür-tāb olmada

Āşināyı baḥr-i naẓm oldukça ḥāmem Ḥāmidā
Gevher-i eşʿārım el-Ḥaḳ dürr-i nā yāb olmada

[13a]

Ġazel-i Sulṭān Selīm Ḫān Taḫmīs-i Ḥāmid

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Zihi evreng-i iclāli ki mesnedgāh-ı ṣulṭāndır
Ḫudāvendā-yı cümle nesl-i pāk-i āl-i ʿOṣmāndır
Bu şevket bu meḥābet saña Ḥaḳ'dan luṭf u iḥsāndır
Teʿālallāh naṣīb etdi bu bir taḫt-ı Süleymāndır
Uyan ki ḫᵛāb-ı ġafletden ki kişver çün perīşāndır

Seni çün pādişāh etmiş Cenāb-ı ʿizzet insāna
Ḫuṣūṣen muḳtedāsın cümle ṣaff-ı ehl-i īmāna
Teveccüh ḳıl hemīşe ḳıble-gāh-ı luṭf u Raḥmāna
Ciḥāna göñlüni virme uyub nefsile şeyṭāna
Emānet eyle gel ḫalḳı ki Settārı nigeh-bāndır

Açar Ḥaḳ ġonce-i kāmım dilā feyż-i tebessümle
Gülüp güller gibi zār olma bülbül-veş tevehhümle
Tevekkül üzreyim tevfīḳ ider Mevlā teraḥḥümle
Umūrum Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a ḥavāle eyledim cümle
Baña bu mülki veren ol Cenāb-ı Rabb-i Sübḥāndır

[6] Bu mısranın vezni üçüncü tef'ilede aksamaktadır.

Ḫumār encāmıdır Ḥāmid bu bezmiñ neşeʾ-i cāmı
Teleẕẕüẕ-yāb etmez ʿāḳilāni bāde-i kāmı
Ayaġıñ tā çekince eyle her dem nefse ebrāmı
Bu dünyāya ṭayanıp olmasın ġāfil ki ilhāmı
Saña da bāḳi ḳalmaz hem döner bu çarḫ-ı devrāndır

[13b] İn Ġazel Şābitāne Olmuşdur

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Kīse-i naḳd-i visāliñ baña cānān çözdi
Hele ḥāsılı [da] bir genc-i muṭalsam bozdı

Ṣafḥa-ı sīneye ol dürr-i yetīmi çekdim
Ḥayli dem dil elem-i hicri ile öksüzdi

Derd-i ṣayd ile ne dem olmuşıdı dil-ḥaste
Çeşm-i şehbāz içün toyunı şimdi düzdi

Sende söz bāde-i gülgūnıñı cāme sāḳī
Çün o mestāne nigeh nergis-i mesti süzdi

Ki ḫayāl-i ḫatı dil-cūyıñı zülf-i ḥoş-bū
Ḥāmidā ṭūl-i emelle beni devrān üzdi

[14a] Lināmıḳıhi

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Nemiz var bezm-i ʿālemde kühen bir cāmdan ġayrı
Ṣurāḥī-i ṣafā-meşreb mey-i gül-fāmdan ġayrı

Ḳarār etmez gūbār-ı āyineyi sāf żamīrimden
Ḫayāl-i gerd-i ḫaṭṭ-ı yār-i serv-endāmdan ġayrı

Dil-i sengīn-i yāre tīşe-i devrān ʿācizdir
Aña bir kār-ger yok ḳuvve-i ibrāmdan ġayrı

Tekāpū-yı feżā eyler ḫayāliñ ṣayd-ı çeşmānım
Geçüp mānend-i yūha rāḥata varamadan ġayrı

Lebiñ şīrīn-güftārıyla ġayrı şehd-i kām eyler
Bize naḳl eylemez mi telḫi-i düşnāmdan ġayrı

Riyāż-ı vuṣlātından mīve çīni nā-müyesserdir
Ne hiṣṣe ʿāşıḳa hicr ü ḫayāl-i ḫāmdan ġayrı

O meh-peyker hümādır ṣayd olunmaz dām-ı āġūşa
Ferāġat eyle Ḥāmid böyle dur evhāmdan ġayrı

[14b] Ġazel-i Fārsī Nāẓīre li-Ḥażret-i Mündeb

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Şevḳ-i zāyid ez ḫayāleş īn dil-i mehcūr rā
Mey koned rūşen żiyā-yı meh şeb-i bī-nūr ra

Nīst rūzī ez leb-i sükker feşān ū merā
Key şeved behre zi leẕẕet mürde-i zenbūr rā

Yāre-i ʿaşḳ gerd-i dil men der ezel cāy ey ṭabīb
Der koned ez dāru-yı tedbīr īn nā-sūz rā

Der dil-i men hest berā-yı tu maḥall der her ṭaraf
Der ezel şod çün behişt-i hest cāy ḥūr rā

Ey Süleymān-ı zamān mühret dilem üftādeest
Her çi fermāyī be-fermā ʿāşıḳ-ı pür-şūr rā

Naẓm ber nūr-ı merā hergiz nemī bülend-ḥasūd
Ez żiyā-yı mihr ne şod behre çeşm-i kūr rā

Men ki gūyem naẓīre Ḥāmidā üstād-ı ān
Key şeved cevvāle mānend meşʿal-i pür-nūr rā

Ġazel-i Fārsī

Gerd-i iḳrār viṣāl ān meh-i pertev-niṣār
ʿĀşıḳ-ı dil sūḫte rā āteş-i imrār çenār

ʿUḳde şod der gerdenem [ki] zülf-i pīç-ā-pīç tu
Ān sevādī rā koned ḫᵛāhiş tār-mār

Kerdemeş der dil nihān 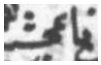 hem çü cān
Dāġ-ı ʿaşḳ tu merā şeved zi ġamze bergüẕar

Der vaṭan kerdem sefer men yā be-iḳlīm-i suḫan
Nīst der ʿālem merā ġayr ezū dārūd yār

Şāhid-i feyżī Ḫudā ki der żamīrem cilve-ger
Ḫāmeem ṭūṭī sirişt şod dilem āyīne-dār

Cūyem ez üstād-ı mā [ki] yek naẕīre Hāmidā
Tā şeved yāver merā himmet-i ān kām-kār

Berā-yı ḫᵛāsten āferīn ez cenāb-ı ḫᵛāb edīb Es-Seyyid Meḥemmed Mündeb sellemehullāhu Teʿālā
Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ez berā-yı āferīn ger konī bāz dehen
Şevḳ nev āyed merā şer şeved ṭabʿ-ı kühen

[15a] Lināẕımihi
Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Yine dil āteşi hicriñle ey sāḳī kebāb oldı
Dü çeşmim ḫūn-feşānım meclis-i ġamda şerāb oldı

Ṭaġutsun ḫᵛāb-ı nāz-ı ʿālemi feryādıñ ey bülbül
O gül pīrāhenin aġyāra şimdi câme-ḫᵛāb oldı

Ḳo atsun tīr-i cevriñ baña hergiz ol kemān-ebrū

Aña şimden girü bu sīne āmāc-ı ʿitāb oldı

Ezelden ḳasr-ı dil maʿmūre-i miʿmār-ı luṭfunken
Dirīġā tīġ-ı ḳahrıñla ḫarāb-ender-ḫarāb oldı

Açar elbet Ḫudā saḫt olsa da ḳufl-i ümīd Ḥāmid
Bu maṭlab-gāha Ḥaḳ'dan nice nice fetḥ bāb oldı

[15b] Naẓīre li-Vehbī Sellemehullāhu Teʿālā

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Çarpan bu dil-i zārımı bir şūḫ perīdir
Sevdā-yı ḫayālim bütün añın eşeridir

Tesḫīre cemālin o mehiñ gerd-i lebinde
Ḫaṭ şanma gelen fitne-i devr-i ḳamerīdir

Āhen bile olsa dil-i ʿuşşāḳa sitem-keş
Mūm eyler o meh āteş-i cevriyle eridir

Aġyāra nigāḥ eylemesün çeşm-i ġazābı
Ol ṭāʾifeniñ ḫaṣlet-i kelbī naẓarıdır

Taḥmīl-i riyā eyleyüb olmuş yine bār-gīr
Ḳanbūrına baḳ zāhid-i ḫuşküñ şemeridir

Āġūş-ı ḫayāle seni ṣayd etmege ʿazmi
Şehbāz-ı teʾemmül hele cānā seferīdir

Kim peyrev olur Vehbī'ye Ḥāmid bu zemīnde
Meydān-ı meʿānīniñ o bir şīr-i neridir

Velehū

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Fülk-i dil buldurdı cānā baḥr-i ġamda dengiñi

Hīçe saymaz sāḥil-i vaṣl-ı firāḳ-ı engini

Ḫūn-ı murdār-ı raḳībān düşmesün dāmānıña
Āşinā-yı ʿāşıḳān et ġamze-i tīr cengini

Vāʿiẓ eylerken ḫilāf-ı ḥüsnüñe cānā ʿinād
Baḥṣ-i ḫaṭṭıñda kim etmiş nüsḫa-ı ferhengini

Tāziyān-ı şevḳ urup peyk-i ḫayāli ʿāşıḳān
Menbaʿ-i kūyunda çālāk etmede fersengini

Rişte-i tār-ı ḫayālim olmada her gün dırāz
Yāda aldıḳça o şūḫuñ ṭurre-i şeb-rengini

Ġonca-veş ser-beste ḳalsun iḫtişār et baḥṣimiz
Ḥāmidā tavṣīfe ḥācet yoḳ deḥān-ı tengini

[16a] Ġazel-i Ḥāmid Mīr Nūḥ Beg Efendi

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Rüsūm-ı dīde-i şehbāzı dil-sitānlıḳdır
O murġ-ı zīr ki muʿtād bī-emānlıḳdır

Kitāb-ı ḫaṭ-ı ruḫ-ı yāri ḳıl muṭālaʿa kim
Nikāt-ı ḥüsnüni bilmek daḳīḳa-dānlıḳdır

Ḳadem ki çille-i ġamdan kemāna dönmüşken
Ṣabr bu keşmekeş-i dehre pehlevānlıḳdır

Bıraḳ bu ḫıffeti güftār-senc-i ḫāmūş ol
Terāzū-yı edebiñ dirhemi girānlıḳdır

Ṭaġıtma ʿaḳlıñı başdan hevā-yı zülfi ile
Ferāġat eyle bu Ḥāmid oyun bozanlıḳdır

[16b] Ġazel-i Ḥāmid Taḫmīs-i Vehbī Efendi

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

O ġonceniñ baña incindigi ʿaceb nemden[7]
Ki açmaz oldı lebin ḥarḳ-ı nīk ü yā kimden
Hezār cevri ile girye-i dem-ā-demden
Çekīde eşk-i terim rūyına dü dīdemden
Nümūnedir gül-i nesrīn ü āb-ı şebnemden

Suʾāl iderseñ eger ḥāl-i iftirāḳından
Meded şu āteş-i hicrānıñ iḫtirāḳından
Hemīşe nāle ider tāb-ı iştiyāḳından
Hezār dil ki ḫazān-dīdedir firāḳından
Ṣabā ʿaceb ne ḫaber var o şūḫ-ı gülfemden

Naẓar ki feyż-res-i ḫāṭır-ı perīşāndır
Hemīşe yek dil-i āşār ẕevḳ u aḥzāndır
İkisi bir ṣuda gūyā dü ṭıfl-ı nālāndır
Biri mükedder olursa birisi giryāndır
Göñülle çeşm-i teriñ farḳı var mı tevʾemden

Velehu

Ne bī-ṭarāvet imiş āh kim şu bāġ-ı ciḥān
Bahār-ı yek demese pāy-māl bād-ı ḫazān
Ki lāle-dāġ bedel çeşm-i nergisi ḥayrān
Gülünde būy-ı vefā yoḳ ne bülbüli ḫandān
Küşādegī-i ṣafā bulmadım bu ḫālimden

Bu rūzgārda ne serdi-i hümūm-ı hezār
Dimāġı eyledi 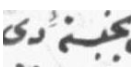 demi āzār
Ḳalub bu lerziş-i miḥnetle Vehbiyā bī-zār
Füsürde gibi hevāya devā-yı Ḥāmid-i zār

[7] Bu şiir Sünbülzade Vehbi'nin divanında yoktur.

Hemān bir aḥker-i cān-sūzdur teb-i ġamdan

[17a] Tārīḫ Berā-yı Sāl-i Cedīd

Mefâîlün mefâiîlün mefâîlün mefâîlün

Şehenşāh-ı zamān Ṣulṭān Selīm Ḫān-ı felek-cāḥın

Muṭīʿ-i emridir ser-tā-be-pā dünyā vü māfīhā[8]

Ciḥāna ḳıble-i ḥācāt ḳılmış luṭfla Bārī

Der-i vālāsına elbet olur şāhān-cebīn fersā

Yine tebrīk-i sāl içün ider gerdūn temennāyı

Ḳalender-veş ṭutup destinde keçgūl-i mehi gūyā

O rütbe feyż-i Ḥaḳḳa ḳābiliyyet var ki ẕātında

Naẓīrin görmemişdir bunca dem zāl-i felek aṣlā

Dil-i deryā nihādı mevrid-i ilhām-ı Rabbānī

Kerāmetle sebīl-i Ḥaḳḳa eyler luṭfunı icrā

Müsellem ẕātına cümle maʿārif bahş-ı Mevlādır

Ne mümkin etmek evṣāf-ı cemīlin ḳābil-i iḥṣā

Hemān nev sālini mesʿūd edüb Mevlā saʿādetle

Hezārān sāl ola ẕāt-ı hümāyūnı cihān-ārā

Bu cevher pāre ṭārīḫi didim Ḥāmid lillāh

Şeh-i şevket-meʾāba Ḥaḳ ide bu sāli saʿd-efzā 1211

[17b] Tārīḫ Berā-yı Sāl-i Cedīd

Mefâîlün mefâiîlün mefâîlün mefâîlün

Cenāb-ı Ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān Ṣulṭān Selīm Ḫānıñ

Zamān-ı devletinde olmada ʿālem feraḥ-ābād

[8] Beytin yanında “Selìm-i £Àliå” ifadesi yazılıdır.

Olup yarlıġına münḳād o ḫāḳān-ı felek-cāḥın
Döner vefḳ-i murād üzre hemīşe çarḫ-ı ġam muʿtād

ʿAdüvvi rū-siyāhı tīġ-ı āteş-bārı ḫavfından
Ḳabūl etdi emānı żımn ile ṣulḥi edüb īrād

Süvār olduḳça şāḥāne semend-i çarḫ-ı peymāya
Ḳapadur dīde-i dervāze-i Behrāmı gird-bād

Dü nīm eyler ʿadüvvi ḍarbe-i evvelde şemşīri
Dilerse dūş-ı menḥūsına giysün ḳad-be-ḳad fūlād

Ne dem alsa kemān-ı saḫtını nevk-i ḫadenginden
Ādūyānıñ olur menzil-gehi ṣaḥn-ı ʿadem ābād

Dili feyż-āver-i āyīne-i ilḥām-ı Mevlādır
Feṣāḥatde süḫan-perdāzlıḳda cümleden üstād

Duʿāya başla Ḥāmid eyleme taṭvīl beyhūde
Ne mümkin vaṣf-ı bī-pāyān şāhı eylemek taʿdād

Ḫudā mesūd ide nev sālini yümn ü saʿādetle
Hemīşe ʿömri iḳbāl-i hümāyūnı ola müzdād

Cihān ḥükmünde olsun tā ebed şemşīr-i ḫışmıyla
Gürūh-ı düşmenānın Ḥaḳ edüp ser-tā-be-pā berbād

Didi üç defʿa geldi hātif-i ġaybı bu tārīḫi
Bu sāl-i nev şehenşāh-ı cihān-bāna mübārek bād

Naẓīre-i ʿAbdī Efendi Sellemehullāh

Mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilün

Dil ḫayli dem ki hicriñ ile ḫaste āh vāh
Derd [ü] ġamıñdan oldı [ki] vāreste āh vāh

Gülzār-ı vaṣl-ı yārdan ʿuşşāḳ-ı bī-nevā
Hīç iḳtiṭāf etmedi gül-deste āh vāh

Aġyāra naḳl-i sīb-i zenaḫ ḥayf ʿāşıḳa
Şeftālū bile virmez olup yine āh vāh

Endīşemizde dilbere ʿarż-ı niyāz çoḳ
Dīdārı etmese bizi dem-beste āh vāh

Deşt-i hünerde ʿAbdi civān-merd iken henūz
Ṭanẓīr Ḥāmid eyledi yek şüste āh vāh

[18a] Ġazel-i Ḥāmid-i Mīr

Mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilün

Oldı zebūn-ı çeşm-i siyeh meste āh vāh

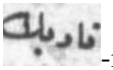 -i ġamda ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste āh vāh

Ser menzil-i viṣāline yoḳ tāb irmege
Zencīr-i zülfe dil-şode pā-beste āh vāh

Ġamdan bulur mı ḫalḳ-ı cihān bir zamān rehā
Biri birine olmada peyveste āh vāh

Giryānī-i seḥāb ider pāk ʿālemi
Eşkimle gerd-i cānı ider şüste āh vāh

Ḥāmid bu deşt-gehde nevā nā-civān iken
İtdi zebūn ʿaşḳa o nevreste āh vāh

Lināmıḳıhi

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Dün gice rüʾyāda ṣayd etdim o māh-ı enveri
Şuʿle-i şevḳ-i dil oldı reşk-i şemʿ-i ḫāveri

Sebʿa-ı seyyāre-āsā devr ider bezmi müdām
Sāḳi-i gül-çehreniñ destinde zerrīn sāġarı

Sīne ṣāf oldum o meh-peykerden aldım kāmımı
Ġonce-i āmāl-i dil açıldı çün verd-i ṭarı

Eylemiş Behrām-ı çarḫı şuʿlesi dil-sūz-ı ʿaşḳ
Ḥarḳ atar Ḫūrşīde nāz ile o şūḫuñ ḫançeri

Bunca efsūn eyledim tesḫīrine rām olmadı
Ḥāmidā āḫir nihān oldı gözümden ol perī

[18b] Lināmıḳıhi

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilâtün

Ġayrı illerden ferāġat eyledim bīgāne oldum
Kākülüñ fikriyle her şeb ey perī dīvāne oldum

Ġayrı ḥācet ḳalmadı devr etmesün vaṣl-ı girānıñ
Çeşm-i meygūnuñ ġamıyla sāḳiyā mestāne oldum

Bezmhā-yı ġamları devr etdirir gerdūn geçerdi
Sāḳi-i çarḫıñ elinde bir tehī peymāne oldum

Rāz-ı ʿaşḳı eyledim Mecnūn gibi ifşā cihāna
Şimdi ey şīrin-zebānım dillere mestāne oldum

Bir perīniñ sūz-ı hicri yaḳdı sāmān-ı ḳarārım
Şemʾi bezm-i ʿaşḳa Ḥāmidʿāḳıbet pervāne oldum

Velehu Naẓīre li-Fāżıl

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Devr-i maʿkūs-ı cihān ḥālimi taġyīr etdi
O felek meşrebi benden yine dil-gīr etdi

Süzilüp dīde-i şehbāz-ı şikār-ı şūḫı
Bir nigehle nice ʿanḳāları taḫmīr etdi

Düşeli vādi-i sevdāsına zülf-i siyehiñ
.....[9] mecnūn reviş-i nāle-i şeb-gīr etdi

Ṭāk-ı miḥrāb-nümāsıñ göricek ebrūnuñ
ʿĀşıḳān rişte-i taḥsīn ile tekbīr etdi

Māye-i feyż-i ṣafā yoḳ bize meyden ġayrı
Ḫaste-i hicre bunı muġbeçe tedbīr etdi

Seyr edüb zülf-i perīşānını fesden vāʿiẓ
Mebḥaṣ-i vaṣl uzadup ṣoḥbeti zencīr etdi

Peyrev-i Fāżıl-i baḥr-āver olub ey Ḥāmid
Kilk-i cādū nice māʿnāları tesḫīr etdi

[19a] Lināmıḳıhi

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Nigāh et pertev-i ʿālem-fürūz-ı yāre māşāllāh
Ser-ā-pā şuʿle şalmış kişver-i dīdāra māşāllah

Cebīninden ṣabāḥın rū-nümūndur zīr ü bālāda
Şafaḳ-veş perde-keşdir kākül-i şebtāra māşāllah

O serv-i ser-bülend bāġ-ı temāşāda ṣalındıḳça
Olur verd-i zebān-ı ʿāşıḳ-ı āvāre māşāllah

Reg-i sāmān u ṣabrı sebḳ edüp tā cāna geçmişdir
O ḫūnī pehlevān-ı ġamze-i pür-kāra māşāllah

[9] Mürekkep silindiğinden ötürü okunamadı.

Bu gün ṣaḥn-ı meʿānīde yine çoḳ āfet ü ḥayrān
Berīd-i kilk-i leng-i Ḥāmid-i nāçāra māşāllah

Velehu

Mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilün

Pek çīre-dest-i şuʿ bede-bāz oldı çarḫ-ı dūn
ḥayl ṣançıyor dehre büsbütün

ʿİşret-geh-i zamāne bütün pür-ṣafā vü şevḳ
Ṣūfī nihāli ḳo ele al cām-ı lāle-gūn

Her kūşede gürūh-ı muʿallim beşer beşer
Cin çarpar oġlanı ṣaḳın ey zāhid-i zebūn

Çārsūda dün o şāhid-i bāzāra pay virüp
Düşmüş zuḳaḳ zuḳaḳ peşine çün gül-āb-ı dūn

Pīr-i muġān niçün bize böyle ayaḳ sürer
Serḫūş olur mı bir ḳadeḥ-i meyle ser-nigūn

Ḥāmid feżā-yı maʿnide çoḳ dizgin eylemem
Ḫavfım budur ki aşḳar-ı kilkim olur ḥuzūn

Lināmıḳıhi

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Kāmurāndır kim o dil zülf-i perīşānında[dır]
Gūyiyā bāġ-ı cinānıñ sünbülistānındadır

N'ola sīrāb-ı ṣafā olsa o rūşen-dil ki āh
Māh-ı Naḫşeb-veş perī çāh-ı zenaḫdānındadır

Eşk-i çeşm eyler niṣārın ḳaṭre-i nīsān gibi
Naẓrası ol ʿāşıḳın kim dürr-i dendānındadır

İtsün ol Yūsuf-cemālim çāk-i dāmenden ḥaẕer
Deşt-i müştāḳān-ı ḥüsni ṭarf-ı dāmānındadır

Ḳumri-i āvāre-veş bī-lāne-i ārāmdır
Murġ-ı dil kim ḳāmet-i serv-i ḫırāmānındadır

Ḫūşe-i ümmīdini eyler tebāh üftādeniñ
Berḳ-i ḫırmen sūz-ı ʿaşḳı geşt-i sāmānındadır

Bu ġazelden leẕẕet aldı zümre-i ehl-i ṣafā
Ḥāmidin şīrin-edā tabʿ-ı süḫandānındadır

[19b] Lināmıḳıhi

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ḳaddim ḫam iden ʿaşḳıla bir ḳaşı kemāndır
Tīr-i sitemi menzil-i sīnemde nişāndır

Vaṣfında n'ola şīr ü şeker olsa kelāmım
Ṭuṭī-i dile sīm-beri āyīne-dāndır

Gencīne-i ruḫsāra ne ḳābil el uzatmaḳ
Zülf-i siyehi daḫme-i ḥüsnünde yılandır

Ruḫsārını yād eyle gelür ḥasrete ṭāḳat
Burc-ı dil-i tārıña meh-i şuʿle-feşāndır

ʿĀlem bayılur üstüne cānım diyü Ḥāmid
Var ise o ser-māye-i cān cān-ı cihāndır

[20a] Lināmıḳıhi

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Dil-i sevdā-zede gīsūlarına beste midir
Yoḳ hemān bir başı boş ʿāşıḳ-ı vāreste midir

Tīr-i tīz nigehiñ zaḫmına yoḳdur ārām
Zaḫmıñ ey ḳaşı kemān sīnede peyveste midir

Lāʿl-i cān dādıña her nabża göre şerbetdir
Ey ṭabībim dil-i bīmāra da şāyeste midir

Āh serd-i dil-i ʿuşşāḳa ṭayanmaz didiler
Serv-i nāzım o ḳadar tāze vü nevreste midir

Her zamān yāda gelür ḳāmeti bilmem ki ʿaceb
Beyt-i endīşeme bir mıṣraʿ-ı berceste midir

Bunca dem sāġar-ı mey bezmimizi devr etmez
Cām-ı ḫāṭır gibi sāḳī o da işkeste midir

Sürʿat etmez reh-i eşʿārda ṭabʿ-ı Ḥāmid
Yoḫsa deʾb-i şuʿārā cünbüş-i āheste midir

[20b] Berā-yı Sāliyye

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Şehenşāh-ı zamān Sulṭān Selīm Ḫān-ı muʿallā kim
Vücūd-ı pākidir tezyīn iden iḳlīm-i dünyāyı

Kederden müncelī mirʾāt-ı İskender gibi ʿālem
N'ola bu vechle sebḳ eylese iḳbāl-i Dārā'yı

Şükūh-ı şevketi el-ḥaḳ hezārān Ḳāfa ġālibdir
ʿUlüvv-i himmeti sedd eyledi Yeʾcūc-ı ʿadāyı

İmām-ı müslimīn ẓıll-ı İlāhī'dir ki bī-minnnet
Ḫudā cemʿ eylemiş ẕātında her feyż-i muʿallāyı

Süḫan bezminde Ḫāḳānī veġāda Ḥaydar-ı Kerrār
Semāḥatde keremde sebḳat etmiş Ḫātem-i Ṭāyı

Yazarlar ḫāme-i cevherle evrāḳ-ı gülistānı
O Ṣāʾib fikriniñ ṭarḥ etdigi her beyt-i raʿnāyı

ʿAdūya tīġ-ı ḳahrı yer mi ḳor hīç rūy-ı dünyāda
Cāy gürīz-i cān elbet zīr-i ġabrāyı

Ola sāli mübārek ʿömri efzūn devleti dāʾim
Tebeyyün ide ẕātı ḫaşre dek bu ṭāḳ-ı mīnāyı

Getürsün ḳabża-ı tesḫīre mülk-i çār u çāsārı
Ṭanīn-i şevketiyle Ḥaḳ pür etsün zīr ü bālāyı

Bu cevher-māye tārīḫi didim tebrīk içün Ḥāmid
Şeref ver ide Ḥaḳ nev-sāl-i şāhenşāh-ı vālāyı
1210

Dīger

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Şehenşāh-ı zamān Sulṭān Selīm Ḫān kerem-kārıñ
Bu luṭfuyla [bu] ʿālem nev-be-nev bulmaḳda ābādı

Hezārān rütbe ʿalādır ʿuluvv-i şānı gerdūndan
Olur fermānınıñ elbetde ʿālem rām u münḳādı

Felek ʿarż etdi dehre ġurreyi burc-ı meserretden
Murādı ẓımnla tebrīkdir sāl-i şeref-zādı

Hemān mesʿūd edüp nev-sālini ikbālile Mevlā
Ḳapansun ḫaşre dek ferd-i şükūhı çeşm-i ḥussādı

İder bu mıṣraʿ-ı cevherle Ḥāmid bendesi tebrīk
Ola ʿālemlere sāl-i saʿādet bāʿiṣ-i şādı
1212

[21a] Linâmıḳıhi

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ol şūḫ teġāfül ideli ehl-i niyāza
Üftādeleri düşdi bütün vādi-i nāza

Dilberde dilā ḥüsn Ḫūda-dār gerekdir
Dil-sūz idemez ʿārıż-ı bī-şuleyi ġāze

Hedm etse de ḫaṭṭ-ı cāmiʿ ḥüsnüñ bile farżā
Bedʾ etdirir ebrūları ʿuşşāḳı namāza

Fāş eyledi ġamzeñ bütün esrār-ı derūnı
Bir yer mi ḳodı zaḫm-ı ġamıñ sīnede rāza

Bezm-i meyiñ āyīni budur resm-i Cem üzre
Mey köhne ola sāḳi-i sāġar-keşe tāze

Ey dil o mehiñ pertev-i vaṣlına irersiñ
Pervāne gibi ḳāʾil iseñ sūz u güdāza

Ney pāre-i kilk-i hüneriñ ẕevḳini Ḥāmid
Tercīḥ iderim zemzeme-i muṭrıba sāza

[21b] Ḳaṣīde Berā-yı ʿIyd

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Felek ʿarż etdi dehre ġurre-i ʿıyd-ı şeref-zāyı
Ṭarab-nāk eyledi şevḳ u feraḥ āʿlā vü ednāyı

Hilāl-i ʿıyd ṣanma ṣafḥa-ı gerdūnda kim devrān
İşāretle ḳomuş yarlıġ-ı ṣavma ḫatm u imżāyı

Biḥamdillāh cihān dil sīr-i ḫ̆ān-ı luṭf u raḥmetdir
Ṣafā-yı bālle her müʾmin eyler şükr-i Mevlāʾyı

Ṭurur cām-ı hilāli bezm-gāh-ı çarḫ-ı mīnāda
Bu neşveyle hele rindān ider ʿıyd-ı dü bālāyı

Görüp bu ḥālet-i şevḳ-āveri zuʿmuyla her zümre
İderdi her biri ḥaddince bir tevcīh ġarrāyı

Kimi dir kim şerefle saʿdı zāl-i çarḫ ʿaḳd etmiş
Cihāna nev-be-nev iẓhār ider sūr u temāşāyı

Kimisi dir kim olmuş rū-nümūde şāhid-i maḳsūd
İder ebrū ile erbāb-ı ʿaşḳa cilve pīrāyı

Kimi dir kim bir altun māhdır gāhī ṣafāsından
Çıḳub eyler temāşā sāḥil-i deryā-yı ḫaḍrāyı

Didi ol zümreye bir ehl-i dil ey bī-işābetler
Görüb fehm etmedi bu bābda kimse bu maʿnāyı

Ḳalender-veş alup keçkūlini deste felek şimdi
İdüp tebrīk-i ʿıyd-ı pādişāh-ı ʿālem-ārāyı

Şeh-i dādār-ı devrān Ḥażret-i Ṣultān Selīm Ḫān kim
Cihān eyler der-i vālāsına dāʾim temennāyı

Medār-ı naẓm-ı ʿālem ced-be-ced şāhenşeh-i ekrem
Vücūd-ı pākidir tezyīn iden iḳlīm-i dünyāyı

Vekāletle müfaḫḫam olduġıçün faḫr-i kevneyne
Mülūka ḳıble-gāh etmiş Ḫudā ol bāb-ı ʿuḳbāyı

Metāʿ-ı emridir cümle ümem bā-naṣṣ-ı Ḳurʾānı
Şerīʿatle ider tenfīẕ ü icrā ḥükm-i Mevlā'yı

Müsellem ẕātına bī-reyb ü şübhe ṣūret ü maʿnā

Bulur ilhāmla lafẕ-ı hünerde ṣad mezāyāyı

N’ola şādāb idilse gülşen-i maʿnā-yı endīşeñ
Zülāl-i ṭabʿıñ eyler terbiyet her beyt-i raʿnāyı

Ḫıdīv-i şeh-süvār-ı ḳahramān kim ḳasd-ı rezm etse
Helāk-i şekve-i saṭveti bī-şübhe aʿdāyı[10]

Süḫan bezminde Ḫāḳānī şecāʿat bezmine Ḥayder
Unutdurdı seḫā-yı ṭabʿı ḫalḳa Ḫātem-i Ṭāyı

[22a] ʿUlüvv-i himmeti ol rütbe kim bir kez naẓar ḳılsa
İder ḫūrşīde hem-ser ẕerre-i nāçīz ü ednāyı

Şehenşāhā bu rütbe ḳābiliyyet ẕātıña maḫṣūṣ
ʿAṭā ḳılmış saña Feyyāż her feyż-i muʿallāyı

Yetişmez naḳd-i fikrim cevher-i evṣāfına ammā
Yine ümmīd-i luṭfuñla bıraḳmam māl-i ḫülyāyı

Saña vaṣṣāf olan ʿUrfī vü Şevket olsa ʿācizdir
Ḳabūl eyler mi evṣāf-ı cemīliñ ḥadd u iḥṣāyı

Hele bir nev ġazel ṭarḥ eyledim ʿıydiyye ẕeylinde
Temāşā eyleyüb bir dilber-i mümtāz ü yektāyı

Ḳubā-yı sebz ile tezyīn edüb ḳadd-i dilārāyı
Çemende sāye-veş üftāde ḳılmış serv-i bālāyı

O şehbāz-ı melāḥat ḳasd-ı ṣayd-ı murġ-ı dil ḳılsa
Alur tā Ḳāfdan ser-pençe-i ḫüsnüyle ʿAnḳāyı

[10] Bu mısranın vezni son tef’ilede aksamaktadır.

İdüb zülf-i siyāhı gerden-i sīmīne pūşīde
Bıraḳmış pīç u tāb-ı ḥasrete ʿuşşāḳ-ı şeydāyı

N’olur ey mest-i nāz u ʿişve bezm-i ʿıyşa gel bir kez
Maḥaldir mevsim-i ʿıyd oldı luṭf eyle a hercāʾī

Bilenler neşve-i cāvīd-i laʿl-i nābını Ḥāmid
Alur mu ġayrı dest-i iʿtibāra cām-ı ṣahbāyı

Duʿā hengāmı geldi ʿādet-i naẓm-āverān üzre
Yeter ıṭnāb-ı güftār eyleme faṣl eyle daʿvāyı

Cihānı tā ki teşrīf eyleye her sāl māh-ı ʿıyd
Żiyā-yı nūr-ı behcet zeyn ide eṭrāf u enḥāyı

Ola hem-ḳadr-i ḳadr ü ʿıyd her rūz u şebi dāʾim
Ṭanīn-i şevket ü ʿadli pür etsün çarḫ-ı mīnāyı

ʿIydiyye-i Dīger

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Hilāl-i ʿıyd kim āvīze-i ṭāḳ-ı muʿallādır
Fürūġ-ı nūr-ı raḥmet lemʿa-pāş-ı zīr ü bālādır

Nücūm-āsā ḳanādīl-i fürūzān ʿarşa peyveste
Bu revnaḳla zemīn reşk-āver-i çarḫ olsa bercādır

Gelür her kūşeden şevḳ u ṭarabla naġme-i yā Hū
Bu demde rūzedārān pür-nevā-yı luṭf-ı Mevlādır

Biḥamdillāh keder maʿdūm olub behcetle pür-devrān
Gürūh-ı ehl-i tevḥīde bu dem ʿıyd-ı dü bālādır

[22b] Olup pür-neşve cūş-ā-cūş feyz-i luṭf-ı Bārīden
Derūnı ʿālemiñ mirʾāt-veş pāk ü muṣaffādır

N’ola her zümre olsa ḫᵛāhiş-i ümmīdden ber-kām
Bu demde şāhid-i maḳsūd-ı ʿālem cilve-pīrādır

Ḳoyup cām-ı hilāli bezm-gāh-ı āsumān üzre
Ḫitām-ı rūzeyi sāḳī-i dehriñ ḳaṣdı īmādır

Mey āşāmān olur sırr-ı kerem şād āteş-i terle
Ḳanādīl-i fürūzān şimdi zīrā cām-ı ṣahbādır

Devām etse ʿaceb mi ekl ü şürbe sūrgehlerde
Murādı zāhidiñ cennetde olsa ḫᵛān-ı yaġmādır

Ḫırāmān sū-be-sū mānend-i ḥūrī serv-ḳāmetler
Bu cünbişle hele seyr-i çemen cennetden aʿlādır

Bu sūr-ı ḥayret-efzāyı temāşā etmege çārḫa
Tehī ṣanma nücūmıñ her biri bir çeşm-i bīnādır

Aʿṭādır ḫāme-i şevḳi ile taḥrīr-i naẓm eyler
Meger var ise ḳasdı vaṣf-ı şāhenşāhı inşādır

Cenāb-ı şāh-ı ʿālem ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān kim
Derinde ẕāl-i gerdūn bir kemīne ʿabd-i ednādır

Penāh-āver cihān zīr-i cenāḥ-ı luṭfuna yegdir
Muʿallā ẕāt-ı pāki sāye-i Bārī Teʿālādır

Münevver vechi gūyā maşrıḳ-ı ṣubh-ı saʿādetdir
Hilāl-i ebruvānı ġurre-i ʿıyd-ı şerefzādır

Cihān maḥkūm-ı emr ü nehyidir bā-naṣṣ-ı Ḳurʾānı
Ki zāt-ı ekremi zīrā .....[11]

[11] Mürettip tarafından karalandığı için okunamadı.

Celīdir *el-mülūku mülhemūn*uñ[12] sırrı ẕātında
Dil-i deryā-nihādı feyż-i luṭf-ı Ḥaḳḳa mecrādır

Şehenşāhā ḫıdīvā şübhesiz sen rūḥ-ı ʿālemsiñ
Ki luṭfuñ ʿālemi iḥyāda mānend-i Mesīḥādır

N'idem vaṣfıñla alsam destime ney-pāre-i kilki
Ṣadā-yı naġme-i dil-sūz-ı şiʿrim ḫālet-efzādır

Olur her lafẓ-ı bī-cān nuṭk-ı rengīnim ile iḥyā
Ḫayālim gülşen-i maʿnā nikātım verd-i raʿnādır

Ümīd-i Nīl-i iḥsānıñla gevher-rīz olur ṭabʿım
Cihān mānend yem-i ʿahdiñde ġarḳ-āb-ı ʿaṭāyādır

[23a] Yine meydān-ı vaṣfında hezārān ʿöẕr-i leng eyler
Egerçi tevsen-i ṭabʿım ṣabā seyr ü sebük-pādır

Saña vaṣṣāf olan ʿÖrfī vü Şevket olsa ʿācizdir
Ḫiṣāl-i meḥmedin ẕātıñda bī-taʿdād u iḥṣādır

Degil faḫriyyeden maḳṣūd iẓhār-ı hüner-mendi
Ġaraż-ı ʿarż ʿubūdiyyetle resm-i ʿıyd-ı icrādır

Bıraḳ lāfı duʿā hengāmıdır şimden girü Ḥāmid
Sürūşān minber-i çārḫ üzre āmīne müheyyādır

Hilāl-i ʿıyd tā kim her sene pür-nūr edüb dehri
Bu cünbüş ile zāl-i çārḫ devrānıñda bir pādır

Hezārān sāl ola ʿömri füzūn u şevketi dāʾim
Cihāna sāyesi sermāye-i tanẓīm ü iḥyādır

[12] "Melikler ilham alırlar" anlamına gelen Arapça bir ibare.

İde ʿahdinde aʿdāsın müdemmer tīġ-i ḳahrıyla
Ḫudādan dāʾimā meʾmūl-i ʿālem bu temennādır

[23b] Muḫammes-i Naʿt-ı Şerīf

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ey pādişeh-i her dü serā maḥrem-i esrār
Eşcār u cemād eyler iken ẕātını iḳrār
Evṣāf-ı cemīliñ nice dil etmeye teẕkār
Gülşende oḳur güllere bülbül bunı her bār
Yā rūşeni yā gülşeni yā Aḥmed-i Muḫtār

Gül kim ʿaraḳ-ı pākiñ ile oldı muḫammer
Bu vechile olsa ne ʿaceb zīver-i efser
Bülbül gibi ʿālem seniñ evṣāfın iderler

Eyżan

Maḥbūb-ı Ḫudāsıñ seni vaṣf eyledi Mevlā
Kim görse ḳuluñ dir saña taḥsīn ile ṭūbā
Ey serv-i ser-efrāz-ı gülistān-ı muʿallā

Eyżan

Ey sidre ḫirām gül-i gülzār-ı muḥabbet
Ẕātıñ ile buldı çemen-i kevn ṭarāvet
Bu ḥüsn-i Ḫūdā dādıñı ʿālem bilir elbet

Eyżan

Emniyye-i iḥsānı olur yoḫsa bahāne
Bu ʿacz ile ḥaddiñ ne seniñ vaṣf u beyāna
Ḥaḳ ḳıldı sitāyiş anı Ḥāmid dü cihāna

Eyżan

Naʿt-ı Şerīf

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Cemāliñ şemʿine pervāne ʿālem yā Resūlullāh
Seni Ḥaḳ eylemiş nūr-ı muḥibbim yā Resūlullāh

Ṭulūʿıñ maṭlaʿ-ı nūr-ı Ḫudā mihr-i muḥabbetsin
Ki ḥüsn-i ḫulḳ u ḫalḳıñ hep müsellem yā Resūlullāh

Ḥabīb-i kibriyāsın menbaʿ-ı cūd-ı ʿaṭāyāsın
Saña dil-bend-i ʿaşḳ olmaz mı ādem yā Resūlullāh

Şeb-i Miʿrāc-ı ḳurb-ı maʿnevīye eyleyüb daʿvet
Ḥarīm-zāde-i Mevlā ḳıldı maḥrem yā Resūlullāh

Ki maḥbūbān-ı bāb-ı luṭfuñ olmaz redd ü bī-ḥāṣıl
Ümīd eyler şefāʿat Ḥāmidi kim yā Resūlullāh

Ṣalāt ile selāmım ravżа-i cennet miṣāliñde
Vezān ola ṣabā-āsā dem-ā-dem yā Resūlullāh

[24a]

[24b] Ḳıtʿa

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Gül gibi gülşene ʿazm eyle çemen şād olsun
Bülbülüñ naġmeleri şevḳla müzdād olsun
Feyz-baḫş-ı ruḫ-ı mihriñ ile gülsün Ḥāmid
Āb u tābını bulup giryeden āzād olsun

Velehu

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Ne dem ki sāḳi-i gül-çehre bezme bāde virür
Nevāl-i luṭf ider ekdār-ı göñli şāda virür
Kimiñ derūn-ı diliñ mesken etse binti ʿineb
Şuʿūr-ı zevcini bir yād ider de bāde virür

Velehu

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Ṣanma kim leyli-i zülfüñ ala mı bād-ı hevā

Beni Mecnūn gibi başdan çıḳarır bu sevdā

Dār-ı luṭfunda dil-i zārımı der-zencīr et

Gezmesün māh meẕelletde meded bī-ser ü pā

[25a] Velehu

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Kitāb-ı nev ḫaṭ-ı ruḫsār-ı yāre ḳıl naẓar ey dil

Eger sebz etmediyse maʿni-i *Ṣerḥ-i Gülistān*'ı

Diliñ var sūdı elbet baḳmadan ruḫsār-ı gülzāra

Unutdurdu naġamla bülbül-i şūrīde sāmānı

Ḳıtʿa der Medḥ-i Pādişāh dāmu mülkehu

Fâilâtün failâtün failâtün fâilün

Mevc-i şemşīrinden oldı baḥr u ber lerziş-peẕīr

Ḳandasın sen ḳanda şāhā Ḳahramān u Erdeşīr

Cünbüş-i neẕẕāreñ olduḳça ḥavāle ʿāleme

Ḳalb-i aʿdāya düşer reşk ü ḥased mānend-i tīr

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Naḳd-i cān virdi o gīsūya dil-i sevdā-ger

Fikr-i sūd eyler iken çekdi ḳatı renc ü żarar

Raḥm ḳıl nāvek-i müjgānıña ruḫṣat virme

Olamaz ḳavs-i ḳażāya dil-i bīçāre siper

Berā-yı Mühr-i Hümāyūn Dāden Be-Ṣadr-ı Aʿżam Ḥasan Paşa Merḥūm

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Ḥakīm-i ʿāḳil ister mühre lāyıḳ bu zamānlarda

Mizāc-ı emr devlet Ḫüsrevā pek muḥtāc

ʿUrūḳ-ı düşmenāndan ḳan fesādın defʿine şimdi

ʿAdālet tīġını çek mülketiñ şemşīre pek muḥtāc

Ramażān-ı şerīfe tebrīki içün devletlü Rüstem Aġa'ya şekerden yapma bir ḳuṭu ile yapma bir miḳdār aġız miski irsāl olunduḳda bu beytler taḥrīr olunup berāber gönderilmişdir.

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Kerem-kārā bu 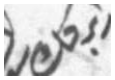 suʿd-ı saʿīd olsun

Müşerref ol nice emṣāle ʿömrüñ [hep] mezīd olsun

Berā-yı Şekker

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ger be-pörsī nām īn ḳand dāver-i eşk-i dehān

Yek nümūne dest ez leb-i şīrīn zenān-ı dilberān

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Cesāret eyledim gūş etdigüçün ḳıṣṣa-ı mūrı

Egerçi Ḥażret-i Sulṭānıma lāyıḳ degildür bu

Şeker tebār bir böyle ḳuṭu eşigine deste

İçinde Dāver āṣāfī aġız miski ile .....

[25b] Ḳıtʿa Ḥāmid-i Mīr

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Günde biñ zaḫm-ı cefāsını yerim ben feleğiñ

Nāvek-i ḳahrına her dem siperim ben feleğiñ

Ṭāḳ-ı ebrūsuna üftāde olanlar o mehiñ

Çille-i saḫt-ı kemānın çekerim ben feleğiñ

Velehu

Mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilün

Tedbīr-i zaḫm-ı dil ki yine yād elindedir

Her dem mīzāc-ı dil-şode dildār elindedir

Geh yek nigāh-ı luṭfıla ihyā eder gehī

Bīmār ider o ġamzesi ḫūn-ḫʷār elindedir

Velehu

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ol dīv-i seyr-i melʿanetiñ maḳṣūdı

Ser-pençe-i ġamla dili çāk etmek imiş

Zuʿmunca fenāyı bize isnād iderken

Nāmūsumuzı vāṣıl-ı ān etmek imiş

Velehu

Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Bezminden o māhın yine cānā ḥaẕerim var

Mustaġnī-i nāzım hele āzāde serim var

Ṭaʿn ile ʿadū irdiremez baña gerindi

Nāmūs gibi dilde muraṣṣaʿ siperim var

[26a] Ġazel-i Ḥāmid-i Mir

Mefâilün feilâtün mefâilün feilün

Miyānına ne güzel uydı şāl u şalvārı

O naḫl-i dil-keşi açdı ḳabā-yı beldārı

Göñül şarāb ile bir nuḳl-i sükkerin ister

Ṣun aġzıma leb-i şīrīn ü cām-ı serşārı

Nigāh-ı luṭfuña cānım niṣār-ı rāhıñda

Dem-i şebāb gibi geçme ʿömrümüñ varı

Beyāża çekdi süveydā-yı dildeki rāzı

O mest-i naḫvetimiñ dīde-i siyeh-kārı

Bu şeb ḫayāl-i ruḫ-ı meh-veşimle ey Ḥāmid

Fürūġ-ı yāb-ı ṣafā eyledim dil-i tārı

[26b]

[27a]

[27b]

[28a]

[28b] Ḳaṣīde-i Mevlānā Sünbülzāde Vehbī Meḥemmed Efendi

Naẓīre Be-Nefʿī El-merḥūm

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ḫāk-sārān gāhi feyż-i pertev-i iḥsān bulur
Ẕerre tāb-ı āfitābile ʿulüvv-i şān bulur

Ḥıżr-ı şefḳat reh-numūn olduḳda bir dil-teşneye
Sāḥa-yı ẓulmet-serāda çeşme-i ḥayvān bulur

ʿĀlem-i bālāya kim olsa dehen-bāz-ı niyāz
Talḫ-kām iken ṣadef- veş reşḥa-yı nīsān bulur

Ehl-i himmet bir nefes eylerse mānend-i ṣabā
Gülşen-i ümmīd birden güllerin ḫandān bulur

Dest-i miʿmār mürüvvetden ḳarīn-i luṭf olan
Ḫaṭır-ı vīrānını bir de demde ābādān bulur

Böyle cūş etdikce cūy-ı raḥm u şevḳat sū-be-sū
Ḫuşk- leb ḳalmaz ṣuyun elbet kerem cūyān bulur

Gerçi żāyiʿ eylemişdi ḳadrini ammā felek
Vaḳtidir şimdi revācın ḳale-yiʿ irfān bulur

Bu ne hengām-ı meserretdir ki erbāb-ı hüner
Yoḳlasa künc-i derūnun ḫurrem u şādān bulur

Velehu

Ḥamdülillāh öyle [bir] vaḳt-i ʿināyetdir bu kim
Ehl-i dāniş raġbet-i şāhenşeh-i devrān bulur

Ḥażret Sulṭān Selīm Ḫān kim sipihr-i ser-bülend

Mihr ü māhın dergehinde rūz u şeb derbān [bulur]

Ḫüsrev-i ṣāḥib-ḳırān kim her seḥer Behrām-ı çarḫ
Bīm-i tiġından girībān-ı şafaḳda ḳan bulur

Milkine nisbetle tārīḫ āşināyān-ı cihān
Devlet-i Sāmāniyān'ı bī-ser ü sāmān bulur

Şerʿ ü ḳānūn üzre emr ü nehyini idrāk eden
Ḥükm-i menşūrın ḳarīn-i maʿni-i Ḳurʾān bulur

Bād- pāy-ı berḳ-i raḫşı ol Süleymān şevketin
Tengnā-yı çeşm-i mūrı ʿarṣa-yı cevlān bulur

Emri ile devr-i āfāk eyledi [bir] çākeri
Tāc-dārānı o şāḥa bende-i fermān bulur

Ṣīt-i ḳahr u şevketi irdikce gūş-ı cānına
Ḳahramān mülk-i ʿademde kendüsin lerzān [bulur]

[29a] Velehu

Tīr-i dil-dūzın ḫayāl etdikce her dem düşmeni
Sīne-i pür-kīnesin menzil-geh-i peykān bulur

Sāḥā-ı rezminde aʿdā kelle-i bī-devletin
Güy-ı ḫāk üftāde-veş peyveste-i çevgān bulur

Vaṣf-ı şimşīr[in] işitdikce gürūh-ı ser-keşān
Bīm ü tertīb-i cezādan cismini bī-cān bulur

Ṣadme-i tīġı cihānı başına teng eyleyüb
Günbed-i gerdūnı ḥaşmı kūşe-i rindān bulur

Ḳudreti refʿ-i münāfāt eylese eżdāddan
Himmeti emr-i muḥāle ṣūret-i imkān bulur

Rūşenāyī baḫş-ı şeb-tāb olsa necm-i himmeti
Evc-i istiʿlāda ḳadr u rifʾat-i Keyvān bulur

Ḫāke teʾşīr etse feyż-i kuvvet-i derrākesi
Kendüsin mihr-i giyā hem ṭīnet-i insān bulur

Sāye-i ʿadlinde ʿālem ol ḳadar āsūde kim
Sīne-i şīri ġazālān cāy-ı iṭmīnān bulur

Ḥikmet-i ḳānūnıdur dehre şifā-yı ṣadr olan
Dergeh-i luṭfunda her dermānde biñ dermān [bulur]

Velehu

Nā-ümīd olmaz ʿaṭā-cūyān-ı bāb-ı reʾfeti
Dest-i cūdunda güher-pāşī-yi baḥr ü kān bulur

Ehl-i istiḥḳāḳ ider beẕl-i keremde himmeti
Ḳuvvet-i ilhāmla inʿāmına şāyān bulur

Dāverā envār-ı luṭfuñdan olursa behre-yāb
Ẕerre-i nā-çīz ḳadr-i neyyir-i raḫşān bulur

Dergehinden ġayrıya dest-i niyāzı bāz iden
Ceyb-i āmālinde ancaḳ māye-i ḫüsrān bulur

Pādişāhım devletiñde çarḫa etmem ser-fürū
Āsitānıñda ḳuluñ her müşkilin āsān bulur

Çarḫa istiġnā iderse ṭavr-ı nā-ber-cā mıdır
Bir gedā kim iltifāt-ı Ḫusrev-i ẕī-şān bulur

Necm-i baḫtım Zühre-i çengīye döndi şevḳle
Devr-i iḥsānıñda herkes bendeñi raḳṣān bulur

Ṭarz-ı eşʿārım olursa lāyıḳ-ı ḥüsn-i ḳabūl
Bu kemīne ʿabd-i aḥḳar şöhret-i Ḥassān bulur

Eyledikçe vādi-i evṣāfıña ʿaṭf-ı ʿinān
Żabṭ olunmaz esb-i ṭabʿım vusʿat-i meydān bulur

[29b] Velehu

Rūḥ-ı Ḫallāḳ-ı meʿānī ġıbta eyler kim baña
Nuṭḳum ile ḳālib-i elfāẓ tāze cān bulur

ʿĀlem-i ʿuḳbāda seyr etse sevād-ı naẓmımı
Dīde-i Sāʾib cilā-yı kuḥl-i İsfāḥān bulur

Cümleniñ māʿlūmıdır Nefʿīye ġālib olduġum
Ehl-i maʿnā her ḳasīdemde aña rüchān bulur

Çāh-ı Bābil'dir devātım ḫāme-i çālāk-dest
Sihr-i Hārūt'ı derūnunda anuñ pinhān [bulur]

Bir ʿaṣā-yı Mūsevī'dir kim o kilki pür-füsūn
Dīde-i ḥussāda ḳarşu heyʾet-i ṣuʿbān [bulur]

Baḥr-i ṭabʿımdan ġazel-cūy olsa ġavvāṣ-ı ḫayāl
Gevher-i nā-yāb-veş şāyān-ı istiḥsān bulur

Dil temāşā yı cemāliñden ṣāfā-yı cān bulur
Çeşmini āyīne-veş ruḫsārınā ḫayrān bulur

Pençe-i ʿuşşāḳdan cānā girīzān olma kim
Māh-ı Kenʿān mübtelāsın dest-der-dāmān [bulur]

Sebze-i ḫaṭṭıñ gören rüʾyāda şebbūlar gibi
Ṣubḥ-dem bālīni üzre cā-be-cā reyḥān bulur

Sāġār-ı rindiñ ḥabāb-ı bādesin taḳlīd içün
Zġhid-i ẕevḳ-āşinā bir sübḥa-ı mercān bulur

Velehu

Hāle-veş ḫām oldı gerçi ḳāmeti Vehbī-i pīr
Sīnede ammā ki her şeb bir meh-i tābān bulur

Yüz sürüp ḫāke duʿā-yı ḫayra āġāz et hemān
Vaṣf-ı bī-taʿdād-ı şāhı ṣanma kim pāyān bulur

Āfitāb-ı şevketi olsun żiyā-baḫş-ı cihān
Māh-ı ġarrā tā fürūġ-ı mihr-i nūr-efşān bulur
Gülşen-i ʿömr ü riyāż-ı devleti şādāb ola
Bāġ-ı ʿālem tā ki feyż-i reşḥa-yı bārān bulur

Velehu Ḳıṭʿa

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

İderdim gerçi ġıbṭa Vehbi-yi evvel añıldıḳça
Resīde olduġıçün devr-i Aḥmed Ḫān-ı ẕī-şāna
Bīḥamdillāh yetişdim ḳuvvet-i baḫtım ile ben de
Zamān-ı kām-baḫş-ı Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān'a

[30a]

Teẕkire-i Manẓūme-i Vehbī Efendī

Feilâtün feilâtün feilün

Ey hemī-kār-ı ʿināyet-perver[13]
Vey kerem şīme-i reʾfet güster

Mekremet pīşe-i ālī-şānım

[13] Sünbülzade Vehbi'nin eserlerinde bu manzumeye rastlanmamıştır.

Himmet ü şefḳati çok sulṭānım

O Ḫudāvend-i ʿāmīmü'l-iḥsān
Eyleye cümle merāmıñ āsān

Ḳıla hüsn-i naẓar-ı şāh-ı cihān
Kevkeb-i ṭāliʿiñi nūr-efşān

Ḥabbeẕā arż-ı duʿā ẕeylinde
Basṭ u taḳdīm-i ṣenā ẕeylinde

Ẕerre-i kem-şode-i kemter iken
Ḳadri yoḳ raġbeti yok aḥḳar iken

Ki ola lāyıḳ-ı hüsn-i himmet
Bula sermāye-i ḳadr u rifʿat

Gāhi ḫandān gehi giryān oldum
Zühre-veş şevḳla raḳsān oldum

Ey olan bendesine çāre-resān
Eyleyen ḳalb-i ḥazīnim şādān

Bu şeref-yāfte-i elṭāfiñ
Heft-ḫᵛān gibi oḳur evṣāfiñ

Sāye-i luṭf-ı cihān-bānīde
Dergeh-i ḥażret-i sulṭānīde

Dāʾimā devlet ile rifʿat ile
Cāh u iḳbāl ile emniyyet ile

ʿArża-ı bende-i efkende budur
Ruḳʾa -ı dāʿi-i şermende budur

Luṭf u iḥsāna degilken şāyān
Künc-i miḥnetde yaturken nālān

Bu ṣafā tāzeleyüb cān u teni
Vaḳt-i pīrīde civān etdi beni

Her gören ṣandı beni mestāne
Didiler oldı yāḫud dīvāne

Vay iden ʿāṭüfet ü iḥsānı
Luṭf-ı şāyeste bu bī-ʿirfānı

Keremiñ eyledi dil-şād beni
Kām-kār eylesün Allāh seni

Olasın maẓhar-ı ʿizz ü iḳbāl
Bulasın pertev-i mihr-i iclāl

Ebedī ḥıfẓ-ı İlāhī'de maṣūn
ʿÖmr ü iclāliñ ola dūr-efzūn

Ki bu üftāde-i ḫāk-i ḥarmān
Pāy-māl-i ġam u endūh-ı cihān

Ne ʿināyet ne mürüvvetdir bu
Ne keremdir ne ʿaṭūfetdir bu

Hāy hūyıla edüb cūş u ḫurūş
Ẕevḳ-i şādī ile oldum medhūş

Nice şād olmaya bu ʿabd-i ḥazīn
Ki ola himmet-i şāhīye ḳarīn

[30b] Velehu

Genc-i bād-āver-i iḥsāndır bu
Nuṭḳ-ı şāhenşeh-i devrāndır bu

Her zebānımda bilüb nice lisān
Ḳılsalar ḥamd u ṣenāyı pāyān

O kerem kim ola bī-ḥadd ü ḳıyās
Nice mümkündür aña şükr ü sipās

Dāʾim etsün kerem ü Rabbānī
ʿÖmr ü iclāl-i şeh-i devrānı

Çünkü yoḳ nādiye-i şükre mecāl
Fikr-i īfā-yı sipās emr-i muḥāl

Ekser inşā-yı süḫanda bu faḳīr
Yazarım Nefʿi-i üstāda naẓīr

Bir ḳaṣīde idebildim inşā
Maḳṣadım ḫayr-ı duʿādır ammā

Bilürüm ḥaddimi şāʿir degilim
Şāʿir olsam daḫı māhir degilim

Böyle feyż-i kerem ü iḥsāna
ʿÖmrümi beẕl ideyim şükrāna

ʿÖmrüm olduḳça sürer ḫāke yüzüm
Ebedī şükr ü sipās olsa sözüm

Çāresi ʿaczini idrāk iderek
Öẕr ü noḳsānını iẓhār iderek

Zīr-i ḥükmünde olub mülk-i cihān
Bende-i dergehi olsun şāhān

Şimdilik ʿarż-ı tekebbürle hemān
ʿAczimi etmege bir ḫoşça beyān

Şīve göstermek içün ḥussāda
Peyrev oldum yine ol üstāda

Basṭ-ı taḳdīme degil şāyeste
Lafẓ u maʿnāsı şikeste beste

Ṭarz-ı eşʿārım ise tā-be-ḳabūl
Yine ancaḳ olunur kim meʾmūl

Olsa her bir ser-i mūmīde ʿayān
Biñ dehān ile hezārān ziyān

Biñde bir şükrin edā eyleyemem
Ḥaṣr u taʿdād ṣenā eyleyemem

Eyleyüb dergeh-i Raḥmān'a niyāz
İtmedir ḫayr-ı duʿāya āġāz

Bu duʿāyı işidüb Rūḥ-ı emīn
Diye tā ʿarşda yā Rab āmīn

Ele pīrāyesiz aldım ḳalemi
Vaṣf içün bende-i luṭf u keremi

Yaʿni bu ḫāme-i şīrīn-beyān
Şekker-i şükri edüp vird-i zebān

Men kucā vaṣf-ı şehenşāh kucā

Ki be-Kaʿbe resed īn rāh kucā

İde evṣāf-ı şeh-i rūy-ı zemīn
Añı şāyān-ı ḳabūl ü taḥsīn

[31a] Velehu

O şehenşāh-ı merāḥim-perver
Eylese ʿayn-ı ʿināyetle naẓar

Rifʿat ü şān-ı Süleymānıñdır
Mūrı bī-çāre daḫı anıñdır

İtmeyüb himmet-i iḥsānı dirīġ
ʿAcabā mümkün olur mı teblīġ

Ḫāki hem-ḳıymet-i sīm ü zer ider
Seng-i ḫārāyı dür ü gevher ider

Yine ey server-i ʿalī-miḳdār
Di hemī-kār-ı mekārīm āṣār

Cümle ʿālemde budur kim meşhūr
Şān-ı erbāb-ı kerem ʿafv-i ḳuṣūr

Hemī-kārānı ʿaṣrıñ ḫāk-i rehi
Kemīne bende-i Vehbī İlāhī

Tuḥfe-i mūrı Süleymān-ı cīhān
Eylese ḥüsn-i ḳabūle şāyān

Ne ḳadar zaḥmet ise külfet ise
Ḥadd-i ẕātında büyük ṣıḳlet ise

Ne ise lāzıme-i şān u himem
Yine devletlü efendim aʿlem

[31b] Berā-yı Tebrīk-i Ḳāʾimmaḳām Abdullāh Paşa
Sellemehullāhu Teʿālā
Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün
Ḥāmdülillāh yine bā-luṭf-ı Ḫudā-vend-i benām
Kevkeb-i āmāl-i mesʿūd ehl-i dünyā şād-ı kām

Yaʿni mülhemdir cenāb-ı ḥażret-i ṣulṭān Selīm
Ḳıldı iḥsānıyla bir nesl-i necībi ber-merām

Mesned-i ḳāʾim maḳāmıyla virüb mecd ü şeref
Buldı Abdullāh Paşa ile [bu] ʿālem ḳadr-i nām

Böyle taḥrīr eyler evṣāf-ı şeref ʿünvānını
Levḥa-ı endīşeye ḫāmem be-vefḳ-i iḥtirām

Ced-be-ced āṣaf ḫıdīv-i muḥterem ʿālī-himem
Müsteşār-ı şād-ı ekrem kār-ı fermā-yı enām

Luṭf u iḥsān maṣdarı feyż-i İlāhī maẓharı
ʿAlemiñ dād-āveri Paşa-yı vālā iḥtişām

Söz tamām oldı ḫulūṣ billāhla eyle duʾā
Şimdi hengāmı degildir ḳılma ıṭnāb-ı kelām

Ṭāliʿi bī-dār cāh u devleti olsun saʿīd
Nūr-ı tevfiḳ-i sirāc etsün aña Ḫaḳḳ lā- yenām

Ḥāmidā tebrīkine yazdım bu cevher mıṣraʿı
Feyż-i Ḥaḳla oldı Abdullāh Bey ḳāʾim maḳām
1214

[32a]

[32b] Bu teẕkire-i ʿicāzet-i müẕekkire der żımn-ı istiʿfā ḫāme-i ʿācizānemizle taḥrīr ve bir ẕāt-ı ālī-ḳadre tesyīr olunmaġla āṯār-ı faḳīrāneden olmaġıla bu maḥalle terḳīm olundı.

Hüve

Cenāb-ı Ḥazret-i Yezdān celle şānühü ʿamme nevālühü ḥażretleri menbaʿ-ı mekārim ve mecmaʿ-ı kāffe-i ekārim olan devletlü veliyyü'n-niʿam efendim sulṭānım ḥażretleriniñ ẕāt-ı ʿadīmü'l-miṯāllerin cemīʿ-i küdūrāt-ı kevniyyeden maṣūn ve kāffe-i āmāl-i ʿilliyyetlerinde tevfīḳāt-ı ṣamedāniyyesine ebed-maḳrūn ve ʿömr ü devlet ve mā-ḳābillerin rūz-efzūn eyleye āmīn. Be-cāh-ı seyyidü'l-mürselīn ʿarża-ı çāker-i ḳadīm dāʿī-i müstedīmleridir. Ḥasan bin ʿAlī rażiyallāhu anhümā ḥażret-i şīme-i kerīme-i semūḥāneleri muḳteżāsınca miḥmān-nüvāzī ḳasdıyla bezm-i şüreyyā rezm-i ʿālīlerine eḥibbā ve eṣdiḳālarını daʿvet ve güsterde-i ḫᵛān-ı żiyāfet buyurup yārān-ı bā-ṣafāları ṭaʿāma nişeste ve ġulāmān-ı ṣadāḳat-intimāları pīş-gāh-ı ḫiẕmetinde olub ġulāmāndan birisi ḫᵛān-ı bereket-nişānlarına şūrbā taḳdīm nāgāh ḳażā ġulām-ı merḳūmuñ sāʿid-i ʿācizānesine ḳār-ger ve yerinden ser-nigūn olan ṭās-ı tefsīdeniñ maḥsūlüne girībān-ı mihmānān-ı maḳarr olmaġla elbise-i fāḫire-i misāfirīn lekke-dār oldıġından müşārunileyh ḥażretleriniñ mübārek vech-i münīr-i ḫūrşīd-i naẓīrlerinde fürūġ-ı infiʿāl u ġażab-ı bedidār ġulām-ı merḳūm müstaġraḳ-ı baḥr-ı ekdār oldıġı mihmānāna hüveydā olduḳda mihmānāndan bir ḫᵛān-ı nüktedān saʿādet-nişān olduḳda [32b] *v'el kāẓimīne'l-ġayẓa ve'l ʿāfīne ani'n-nās*[14] āyet-i kerīmesini ḳırāʿat ve ġulām-ı merḳūmuñ vuḳūʿ-ı ʿiyāfete olan cürm ü ḳuṣūrunuñ ʿafvi żımnında temennā-yı şefḳat eyledikde müşārunileyh ḥażretleriniñ der-ʿaḳab-ı ʿafv ü ʿināyetleri derkār ve ruḫsār-ı ʿālem-tāb-ı saʿādet-meʾāblarında envār-ı neşāṭ-ı pür-inbisāṭ āşikār olmaġla ġulām-ı merḳūma bu fırṣat-ı ġanīmet bādī-i cürʾet olub āyet-i kerīme-i merḳūmuñ tetimmesi ve ẕeyli *vallāhu yuḥibbu'l-muḥsinīn*[15] kerīmesini ḳırāʿat eyledikde müşārunileyh ḥażretleri ġulām-ı merḳūmuñ cürmüni ʿafvden ṣoñra āzād ve envāʿ-ı iḥsān u ʿināyet mānelerine mesrūr u dilşād buyurduḳları zāt-ı kerrārī ṣıfātlarına nümāyāndır. nelerinden mutażarrıʿdır ki bu ḫılāl-i behcet-i iştimālde fülān bendeleriniñ vuḳuʿ-ı ʿiyāfete olan cürmüm ʿācizānesi her vechle ʿafv ü ʿināyetlere maḳrūn buyurılup kemā-kān yine ḫizmet-i rikāb-ı kām-yāblarında pūyān buyurmalarıyla kezm-i ġayẓıñ ecr-i cezīline maẓhariyyetde müşārunileyh .... ḥażretlerine mutābaʿat cenāb-ı mekārim-meʾāblarınıñ sirişt-i meʿālīlerine evfaḳ-ı muvāfıḳ ve eṭbaḳ-ı muṭābıḳ oldıġı bu ʿabd-i dāʿīlerine daḫı bādī-i cürʾet olmaġla merḳūm bendeleriniñ ḥaḳḳ-ı nā-müsteḥaḳında ʿafv ü ʿināyetleri der-kār buyurulmaḳ ümniyesiyle ʿarża-ı çākerāneme cesāret ḳılındı. Bāḳī emr u ʿināyet cenāb-ı sütūde-şiyem efendim ḥażretleriñdir.

Şān-ı vālā-yı kerīme el-ḥaḳḳu dāʾimā ʿafv ü ʿaṭādır elyaḳ.

[33b]

[34a] Velehu

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

ʿÖmr-i Nūḥ'a o şehenşāh-ı cihān mālik ola

Ola aʿdāları hem ġarḳa-ı ṭūfān-ı ẓafer

[14] "Onlar (takvÀ sahipleri) bollukta da darlıkta da Allah yolunda harcarlar ,öfkelerini yenerler ,insanları affederler." Al-i İmran/134.

[15] "Allah işini güzel yapanları sever." Al-i İmran/148.

Ḳasr u vālāsına ḳarşu ṭoġa her dem şeb ü rūz
Meh-i pür-nūr-ı naṣır mihr-i dıraḫşān-ı ẓafer

Cünd-i ser-dārı Ḫudāyā ola her dem manṣūr
Aña hem-pā ola nā-tār-ı şitābān-ı ẓafer

Ola Ḥāmid ḳulunuñ edʿiyesi ḥüsn-i ḳabūl
Bu münācātı olup bāʿiṣ-i şāyān-ı ẓafer

ʿAfv edüp cürmümüzi bizlere iḥsān eyle
Beẕl olunsun bize naḳdiyye-i hemyān-ı ẓafer

Cümle şāhān u gedā şāḥibi sensin yā Rab
Sendedir kān-ı kerem sendedir ʿummān-ı ẓafer

Naʿt-ı Şerīf

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün

Maẓhar-ı sırr-ı Ḫudasın yā Muḥammed
Muḳtedā-yı Enbiyāsın yā Muḥammed

Dīdeler ḫᵛāhişger-i ḫāk-i rehiñ
Çeşm ü cāna tūtiyāsıñ yā Muḥammed

Ferş-i pāyıñ aṭlas-ı eflākdir
Dehr ü ʿarş aʿlāsın yā Muḥammed

Cilve-i engüştiñ etdi māhi şaḳḳ
Mihre baḫş-ı rūşenāsın yā Muḥammed

Velehu

Nūruñ etdi żulmet-i dünyāyı maḥv
Lemʿ-pāş-ı ve'ḍ-ḍuḥāsıñ yā Muḥammed

Cūy-ı lūṭfuñ ḳıldı sīrāb ʿālemi

Şāh-ı pür-cūd u ʿaṭāsın yā Muḥammed

Yāveri ḳıl Ḥāmid-i nākāmını
Sen şefīʿ bir pādişāhsıñ yā Muḥammed

Ḳıṭʿa-i Münācāt

Fâilâtün fâilâtün fâilün

Yā Rabb dürr-i nāṭıḳamı şehvār et
Sermāye-i genc-i dil[i] pür-esrār et
Āşārım ola nüsḫa-ı kübrā-yı kemāl
Maẓmūnunı tenvīr-i ulü'l-ebṣār et

[34b] Münācāt-ı Dergāh-ı Ḳāḍiyü'l Ḥācāt

Mefâilün feilâtün mefâilün feilün

Sipāh-ı ġam yine deşt-i derūnda buldu vüfūr
Meded meded baña senden eyā Cenāb-ı Ġafūr

Nüḳūd-ı eşkle çārsū-yı ġamda üftānım
Ne dem olur bize erzān metāʿ-ı feyż-i sürūr

Nüḳūş-ı tīreyi nesḫ eyle levḥ-i ḫāṭırdan
Medār-ı feyż-resiñle yazulsun āyet-i Nūr

Yeter bu menbaʿ-ı ʿaşḳ-ı mecāzda pūyeş
Reh-i ḥaḳīḳata luṭf eyle vir bana destūr

Umūr-ı ẕāhir ü bāṭın hemīşe saʿd olsun
Bu rūz-nāme-i dilde yazılmasun maḥẕūr

Merā ziʿafv-ı tu yek- ḳaṭre-i kerem kāfīst
Be-şev be-mevc-i yem-i rahmetet be-īn-pür-şūr

Piyāle-i keremet her ki mīkeşīd ezel
Be-dīn cihān neşeved hīç tā ebed maḫmūr

Egerçi Ḥāmid-i nā-kām rind meşrebdir
Mey-i ḥaḳīkat ile ḳıl İlāhī mest-i sürūr

Dīger Münācāt be-der-gāh-ı Ḥażret-i Ḳaḍiyü'l Ḥācāt

Mefâilün feilâtün mefâilün feilün

Göñülde bāb-ı şafā-yı ġam eyledi mesrūr
Meded meded baña senden İlāhī yā maʿbūd

Esīr-i dām-ı günāhım miṣāl-i zülf-i nigār
Siyāh-ı rişte-i ʿişyānım olmada memdūd

Secencel-i dile olsam ne dem nigāh-endāz
Nice ṣuver görinür ʿaynıma ġubār-ālūd

İlāhi ṭaʿn-ı ʿadūdan cigerde cerḥam var
Hemīşe olmada ḫūn-āb eşk-i çeşmim dūd

Miṣāl-i raʿd-ı felek ṭondı āhım āfāḳı
Fiġān-ı nāleme pest oldı naġme-i Dāvūd

Hemīşe Hū ile ālūde bu dil-i meyyāl
Ne sālik-i reh-i taḳvā ne żāyiʿ-i behbūd

Siyāh rūyla geldim der-i ʿināyetiñe
Eyā Ġafūr u Raḥīm ü şeh-i kerem endūd

Bi-ḥaḳḳ cümle-i peyġamberān-ı gerdūn-cāh
Bi ḥaḳḳ maẓhar-ı *levlāke* Aḥmed ü Maḥmūd

Nevāl-i raḥmetiñ ʿālem-şümūldür yā Rab
Kerem ḳıl eyleme bu ʿabd-i aḥḳarı bī-sūd

İlāhi ḫātemimi aḥsen ile iḥsān et
Şefīʿim ola ḥabībiñ o şāh-ı menbaʿ-ı cūd

[35a] Devletlü ʿināyetlü ʿaṭūfetlü efendim ṣulṭānım ḥażretleriniñ hemvāre pūte-i derūn-ı iḫlāṣ-ı meşḥūnda perveriş-yāfte olunup ḍarbḫāne-i icābetde meskūk sikke ḳabūl olmaġla şāyān-ı nuḳre-i deaʿvāt-ı şāfiyetü'l-iʿtibār ve naḳdine -ı vāfiye keşīretü'l-miḳdār ẕeylinde maʿrūż-ı ʿabd-i mustedimleri oldur ki bu ḳulları ʿināyetkār ve merḥamet-dār efendim ḥażretleriniñ ḫāṣṣa-ı çerāġ-ı efrūḫteleri olmam ḥasebiyle devām-ı ʿömr ü devletleri deaʿvātıyla...

Münācāt ber ḥasb-i ḥāl-i ḫod be-dergāh-ı ḥażret-i ḳādiyü'l-ḥācāt Ḥażret-i Ẕü'l-celāl

Mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilün

Maḥṣūr-ı leşker-i ġam olub ḳalʿa-ı beden

Yā Rāb demādem olmada tażyīḳ cān u ten

Luṭfuñla ḳıl meded baña ey vāhibü'l-ʿaṭā

Olsun ṣafā-yı ḫāṭırıma cümle ġıbṭadan

Dīger

Mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilün

Endīşe etse de geçen eyyām-ı ġafleti

Gelmez dile telāḳi-i vaḳtiñ nedāmeti

Ḳaṭʿ eylemez yine keremiñden ümīdini

Yoḳdur egerçi luṭfuña yā Rab liyāḳati

[35b] Dīger

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ben ḳulun bī-çāre ḳuldur ey gül-i ter nāzenīn

Çāresiz ḳaldım efendim el-amān iḥsān seniñ

Merḥamet ḳılsañ efendim ḥāline bī-çāreniñ

Çāresiz ḳaldım efendim el-amān iḥsān seniñ

[36a] Taḥvīl-i eshām bu minvāl üzredir

Vech-i taḥrīr-i ḥurūf budur ki bā-berāt-ı şerīf-i ʿālīşān mutaṣarrıf oldıġım Duḫān gümrügi eshāmlarından rubʿ-ı ḥişşemiñ biñ iki yüz iki senesine maḥsūben taḳsīṭ-i evvel olmaḳ üzre yalñız beş yüz altmış üç ġuruş fā'iżimi hālā emīn-i gümrük olan saʿādetlü aġa yedinden tamāmen ve kāmilen aḫẕ u feyż eylemek ḳaleminden ṣūret virilmek içün işbu taḥvīl virildi.

Aḳrāndan aḳrāna muḥabbet-nāme bu üslūb üzre taḥrīr olundı

Saʿādetlü mekremetlü necābetlü ḳarındāş-ı eʿazz ü keremim ṣulṭānım mīr-i ḥalīlü'ş-şiyem ḥażretleri hemāre müttekā-yı bāliş-i riyāset ve ser-ḫalḳa-ı encüm-i saʿādet deaʿvātı ve nūr-ı cerīde-i iḫlās ḳıldıġı ẕeylde inhā-kerde-i maḫṣūṣāneleri oldur ki bādiyü'l-münīfe ve dād-ı muṣṭāfī-i ṣenā-verleri sezā-vār-ı ʿināyet ve maḥall-i meyl ü raġbet-i dāʿīlerinden olup merḳūm ẕātında müstaḳīm ve dindār ve umūr-ı dīde ve sadāḳāt-kār ve her vechle ..... şerīflerinden olmaḳ istiṣvāb-kirde-i maḫṣūṣānem olmaġla taḥrīr-i ẕīre-i ḫulūṣumuz olmuşdur. Ber-vech-i muḥarrer mümāileyh-i dāʿīlerin ḫizmet-i ʿaliyyeleriyle istiḫdām ve şeref-yāb buyurup dest-āvīz-i nāçizāne ḫāṭırımız buyurmaları

Es-Seyyid bin Meḥemmed

[36b] Münācāt-ı Meşnevī be-dergāh-ı Ḳādiyü'l-Ḥācāt

Mefâîlün mefâîlün feulün

Ḫudāyā rū-siyāh u pür-günāhım

Feżā-yı maʿṣiyetde ḫāk-rāhım

Hemīşe kesb ü kārım lehv üʿiṣyān

Demīde mezraʿımda tuḫm-ı ḫüsrān

Hevā-yı zülfle avāre-kārım

Siyeh-rev bir perīşān rūzgārım

Gehī fikr eyleyüp ḳadd-i nigārı

Uzandı naḫl-i ẕenbiñ şāh-sārı

Ḫülāsa başdırup ʿaşḳ-ı mecāzı

Günehden etmez oldum iḫtirāzı

Egerçi ġarḳ-ı çirk-āb-ı günāhım

Velī pāk-iʿtiḳādım dīn-penāhım

İlāhīʿafv edüp cürm ü ḳuṣūrum

Bağışla bendeki ẕünb ü vüfūrı

Deriñden nā-ümīd etme Ḫudāyā

Ki sensiñ vāhib-i külliʿaṭāyā

Kerīm ü Ḳādir ü Settār sensin
Raḥīm ü Muʿṭī vü Ġaffār sensin

Dil-i maḥzūnumı luṭfuñla şād et
Bu nā-kāmı kerem ḳıl ber-murād et

Muvaffaḳ eyleyüp ḥüsn-i ʿamelde
Bıraḳma renciş-i ṭūl-i emelde

Be-ḥaḳḳ-ı ḥażret-i sulṭān-ı ekrem
Ḥabībiñ Aḥmed-i Muḫtār-ı efḫam

Ḳabūl olsun duʿā-yı ʿācizānem
Pür olsun naḳd-i luṭfuñla ḫizānem

[37a]

[37b] Münācāt

Feilâtün feilâtün feilün

Ḥamd bī-ḥadd saña olsun yā Rab
Ki yaratdıñ ḳamu eşyāyı heb

Kün dedükde yaradıldı ʿālem
Niçe ḥayvān u niçe biñ ādem

Bā-ḫuṣūṣ iki cihān sulṭānı
Olan evvel mefḫar ʿālī-şānı

Yaradup ʿāleme ḳıldıñ mürsel
Eyledi şüphe-i dīniyye-yi ḥall

Ḥaḳḳı iẓhār idicek ol fāżıl
Maḥv oldı ḳamu dīn-i bāṭıl

Ola rūḥına ṣalāt ile selām

Cümle aṣḥābı ile yā ʿallām

Lemyezel devletiñ ey ḥaḳḳ-ı ezel
İsm-i pākiñ ḳamudan ʿazze ve cell

Yok Ḫudā-vārsun ancaḳ yek ẕāt
Ne şerīkin ne naẓīriñ bir ẕāt

Sensin ol ekber ü erḥām Bārī
Olmada ʿāleme luṭfuñ cārī

Niaʿmıñ ḳullarına bī-pāyān
Raḥmetiñ üstümüze āb-ı revān

ʿİzzet ü şevket ʿaẓamet sende
Bu ḳuluñ saña bir ednā bende

İçmişim ……..[16]
Ṣāḥib-i mülk ……[17]

Baña tevfīḳini yāver eyle
Her umūrumda beraber [eyle]

Gerçi aḥḳar ḳulunum ben şāhā
Pür-ẕünūbum ḥasenim yoḳ aṣlā

Ne ṣevāb isterim aṣlā ne günāh
Baña dīdār-ı meṭālib her gāh

İtdigim cürm ü günāha baḳma
Cismimi nār-ı caḥīme yaḳma

[16] Varak yırtık olduğu için okunamadı.
[17] Varak yırtık olduğu için okunamadı.

Nā-ümīd eyleme dergāhından
Luṭfunı kesme bu āgāhından

[38a] Lināmıḳıḥi

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Ṭulūʿ etdi yine ehl-i ṣabūḥa ḫāver-i mīnā
Açıldı ẓulmet-i ġam ṭoġduġunda enver-i mīnā

Hemān ol cām-ı gül-rengi çekince dest-i sāfından
Ḳudūmüyle müşerref etdi göñlüm sāġar-ı mīnā

ʿAceb āyīne-i ʿālem-nümā-yı sāf meşrebdir
Alur hūş-ı Cem'i bir ḳatre meyle dāver-i mīnā

Ṣafā-baḫş-ı mecālis lʿal-i mey-gūnuñdır ey sāḳī
Degil tāb-ı ʿarāḳ-ı ḥālet-i sevdā-ger-i mīnā

Yazılsa naẓm-ı şīrīnim kenār-ı cām-ı Cemşīd'e
İderdi mey-keşi pā-māl-i nāz-ı dilber-i mīnā

ʿAceb mi duḫter-i rez Ḥāmidā refʿ-i ḥicāb etse
Anı mest-i müdām etmiş bezmde şevher-i mīnā

[38b] Taḫmīs-i Hātif Efendi

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Sīne ʿüryān u perīşān yine ṭarf-ı perçem
Çeşm-i ḫūn-rīzi beni eyledi lāl u ebkem
Tīġ-i hicrān-ı be-kef aldı resim ġonce-i fem
Çünki cām elde o yār eyledi bezme maḳdem
Demidir ġuṣṣalara mesken ola mülk-i ʿadem

Etme pā-māl-i nigeh verd-i dil-i ʿuşşāḳı
Olmasun bād-ı semūm [ile] ḫazān evrāḳı
Gülşen-i naḫl-i vefā kimseye ḳalmaz bāḳī

Cām-ı gülgūnla aç göñlümünzi ey sāḳī
Ḳaldı bī-berg ü nevā bülbül-i ṭabʿım ebkem

Meh nihān etse eger kendüsini hāle ile
Mihri sünbül görinür dūd-ı siyeh nāle ile
Çārḫı berbād iderim şuʿle-i cevvāle ile
Dil ne hikmet yanıyor āteş-i seyyāle ile
Var iken nīl gibi eşk-i revān-ı dīdem

Sāḳi-i bāde-lebim yār ile germiyyetde
Dil ḫumār ile ḳalup mey-kede-i ḫayretde
Cürʿa-veş ḫāk-i yerim bezm-i ġam-ı miḥnetde
Fikr-i laʿliñle ne ḳan yutdı göñül firḳatde
Çekdigim sāġar-ı endūhı felekden bilemem

Hergiz olsañ daḫı bī-behre melūl olma ṣaḳın
Ġamla ḳūs olsa ḳadiñ çehre melūl olma [ṣaḳın]
Hātifā tīr-i ġam-ı ḳahra melūl olma ṣaḳın
Ḥāmidā keşmekeş-i dehre melūl olma ṣaḳın
Vāṣıl-ı menzil-i maḳṣūd ider çille-i ġam

Velehu

Feilatün feilâtün feilün

Mācerā-yı zülāl-i vuṣlat-ı yār
Sūy-ı ʿuşşāḳa eylemez mi aḳın
Mevc-ḫīz-i firāḳ olur ki bād
Zevraḳ-ı göñli çek kenāra ṣaḳın

[39a] Berā-yı Mızraġ-ı Mışr Begleri

Mefāîlün mefāîlün mefāîlün mefāîlün

Şeh-i ʿādil kerem-endūd-ı nesl-i āl-i ʿOs̱mānī
Ḳıla luṭfuyla Ḫaḳ tevfīḳine maẓhar o sulṭānı

Cihān iḥsān-ı vaʿdiyle hemīşe ḥurrem ü ḫandān

Ḫaṭālardan emīn olsun vücūd-ı mekremet-kānı

Ser-be-ser salṭanatda dāʾim olsun ṭūl-i ʿömrüyle
Açılsun gül gibi dehr içre ālī-baḫt-ı şāhānı

Ẕelīl olsun ʿadüvvi dīn ü devlet tīġ-ı ḫışmıyla
Ola aʿdāsına ġālib çıḳa āfāḳa ʿunvānı

Olup rūşen bu dünyā şemʿ-i rūyuyla o sulṭānın
Ser-ā-ser eyledi ẓulmetden iḫlās ehl-i īmānı

Zamān-ı devletinde ḳalmamışdır bir dil-i nālān
Nevāzişle ider taʿmīr serāpā ḳalb-i vīrānı

Ola şehzādegānıyla bu bāġ-ı pür-leṭāfetde
Cihānıñ gülleri şehzāde ol serv-i ḫırāmānı

İderler müddeʿīler seyf-i cevherdārına nisbet
Ṭuyarlar bīm ü ḳahrıñ hep olurlar ʿıyd-ı ḥāḳānī

Ḫuda ʿOṯmāniyānı eylemiş emṯāline faʾiḳ
Ḫuṣūṣā şāh-ı ʿālem ḥażret-i ʿAbdü'l-Ḥamīd Ḫānı

O şāhıñ bendesi olmakluġa reşk eyler İskender
Nice reşk etmesün dünyāya gelmiş mi bir aḳrānı

Olup Gülḫāne'de kūşe-nişīn ol ṣalṭanat-ārā
Gelüp būs etdiler ḫāk-i zemīniñ Mıṣr mīrānı

Edüp nuṭḳ-ı hümāyūn ile mızraġ oynuna fermān
Olup begler süvārī gördiler meydān-ı ḥānānı

Hüner gösterdiler vāfir şehenşāh-ı cihān-bāna
Ḫitāmında ḥużūruna getürüp ḳıldı iḥsānı

İlāhīsiñ anıñ ẕıllıñ cihāna dāʾim et yā Rab
Hemīşe ṭāliʿ-i sulṭāna döndür çārḫ-ı devrānı

Ḫudā eksikligin göstermesün Ḥāmid o sulṭānıñ
Muʿammer eylesün tā ḥaşre dek ol ẕāt-ı ẕīşānı

Didim de düşdi tārīḫ ḳıṣṣa-ı meẕkūra cevherle
Keremle etdi ol şeh beglere fermān-ı şāhānı

[39b] Ḳaşīde Berā-yı Sünbülzāde

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ser-fürū etdim saña ey şāʿirānıñ serveri
Feyż-baḫş-ı himmetiñ olsun bu ednā maẕharı

Ey olan bezm-i maʿārif içre sulṭān-ı cihān
Dād uma bezminde gelmiş ẕāt-ı pākiñ çākeri

Yaʿni bendeñ Ḥġmid-i bī-çāre dīdārıñ içün
Nice demlerdir cihān içre gezerdim serserī

Naẕmını evc-i leṭāfetde görünce bu ḥaḳīr
Mihr-i peydā oldı dilde cāndan oldum müşterī

Şöyle bir şūḥ-ı selīs-i gevher-i bī-ḳıyye kim
Eş bulunmaz dürrine geşt eylesün baḥr u beri

Böyle dānā bir daḫı ol mertebede ḥaḳ bu kim
Ẕāt-i pāki yā melekdir yā velīdir yā perī

Sünbülistān-ı cihānda görmedim bir miṯlini
Ẕāt-ı bī-hemtāsıdır gül-zār-ı ʿilmiñ zīveri

Bārekallāh şāʿirā var ise bir miṯlin eger
İşte meydān-ı feṣāḥat ṭurmasun gelsün biri

Şiʿr ʿarż etmek cenāba gerçi kim ḥaddim degil
Bu hemān ẓahriyyedir dilde ḫulūṣum defteri

Rāh-ı ʿaşḳa ʿazm iderken bir ġazel yazdım bugün
Seyr edüp bir ḫoş-edā pāk̄ize nāẕik dilberi

Şāma teşbīh eyleyüp ḥaḳ ol siyeh gīsūları
Mihr-i ṣubḥ olmuş aña ṣan şemʿ-i rūy-ı enveri

Āfitāba nisbet eyler sende cānā vechi var
Dāʾimā şermendedir senden cihānıñ gülleri

Çeşm-i cengāver gelürken tīġ-ı der-dest ʿāşıḳa
Hīç telef etmez mi cānı ʿāşıḳı bīm-i seri

Çille-yi ʿaşḳa er ister ey göñül çekmek içün
Nerm ẓann etme ḳavīdir ol kemān ebrūları

Söz tamām oldı duʿāya başla ġayrı Ḥāmidā
Dāʾimā ol ḥażret olsun ʿavn-i Ḥaḳḳıñ maẓharı

ʿÖmr-i Nūḥ iḥsān ide Mevlā cenāb-ı ẕātına
Müşkiliñ ḥall eylesün gelsün cihān ednāları

[40a] Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Dest-gīr ol bana kim ehl-i saʿādet olayım
Olmayım ẕenb-i mecāẕāt ile yārın sūzān

ʿAfv ide ḫürmetine cürmümi Ḥayy-i Müteʿāl
Olayım sāye-i cūdunda efendim şādān

Menbaʿ-ı ẓulmet-i deryā-yı ʿuṣātım ammā
Ẕātınıñ mihri derūnumda ḳadīm-i mihmān

Ad etmezseñ amān āh nice olur aḥvālim
Li-kerem el-kerem ey menbaʿ-ı luṭf u iḥsān

Geldi bu naʿtıla dergāhına Ḥāmid bendeñ
Umarım çekmeye o rūz-ı ḥaşrde ḫüsrān

Gerçi ḥaddim degil evṣāfını etmek ammā
Muẓlim olma der-i elṭāfına şāhā şāyān

Yā Muḥammed seniñ evṣāfın iden Ḫālıḳdır
Nice ḳādir ola medḥ etmege ẕātıñ insān

Dest-gīr ol dü cihānda ḳuluna sulṭānım
Her umūrumda Ḫudā tā ide fevḳa'l-Ḳurʾān

Mihr-i ẕātıñ ide mirʾāt-ı derūnumda ḳarār
Ḥaşre dek dīde-i ʿaşḳım ola tā kim ḥayrān

Vaṣfını şöyle belāġatle idem kim fuṣaḥā
Ḳıla imʿānda engüşt-i taḫayyür bürhān

Yā resūlü'ṣ-ṣaḳaleyn naʿt-ı şerīf ḥürmetine
Olayım bende gürūh-ı şuʿarāya sulṭān

Ola ruḥına ṣalāt ile selāmım her ān
Cümle aṣḥābınıñ ervāḥına da ola reṣān

Münācat-ı ẓafer berā-yı sefer-i nuṣret-eṣer ve müẕeyyel-i duʿā-yı Ḥażret-i şāh-ı cihān naṣṣarullāhu cüyūşehu ve ṭavvelallāhu ʿömrehu ilā yevm-i inḳırāż-ı devrān

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Meded eyle bize yā Rab edüp iḥsān-ı ẓafer
Görelim biz daḫı elṭāf-ı firāvān-ı ẓafer

Merḥamet ḳıl olalım ġālib-i aʿdā her bār

Ser-i aʿdāya çeküp ġamze-i ʿüryān-ı ẓafer

Nuṣret eyle görelim şāhid-i maḳsūd-ı neri
Yāver olsun bize nuṣret ile ḥūbān-ı ẓafer

İdüp iḥyā dil-i müʾminleri feyż-i keremiñ
Gülşen-i dīnimizi ter ide bārān-ı ẓafer

Eyleye yevmimizi ʿıyda müreccaḥ nuṣret
Olalım biz daḫı bu şevḳla ḳurbān-ı ẓafer

Ḫażret-i şāh-ı ciḥān-bān-ı ġazā pīşemizi
Eyle luṭfuñla hemī maẓhar-ı iḥsān-ı ẓafer

[40b] Feilâtün feilâtün feilün
Nā-ümīd eyler iseñ sen bu ḥaḳīr
Kime aḥvālini ḳılsun taḳrīr

Senden ümīdimi ḳatʿ eylemezem
Ḥālimi kimselere söylemezem

Ḳulunı ḳıl dü cihān içre be-ḳām
Ḥāṣıl olsun ḳamu aḳṣā-yı merām

Dest açar dergeh-i şāna her bār
Muntaẓır elṭafına Ḥāmid-i ẕār

Naʿt-ı Şerīf der Ḥaḳḳ-ı Server-i Kāʾināt Ṣallallāhu ʿAleyhi Vesellem
Feilâtün feilâtün feilâtün feilün
Virdi dīdārına naḳd-i dil ü cānın elān
Murġ-dil ravża-i ʿaşḳında gezer sergerdān

Çīne-i ʿaşḳını ben fevt-i dil ü cān etdim
Açılursa n'ola medḥiñ ile bu beyte dehān

Teşne-yāb etdi dil-i zārı zülāl-i keremiñ
Ḫāk-i pāye n’ola ṣular gibi olsam cūyān

Sen o şāhenşeh-i ḫurşīd-i żiyā-versin kim
Ḳademiñ ẕerresini sürme ider çeşm-i cihān

Sen o şāhenşeh-i ḫurşīd-i rūşen-dil ü .....[18]
Nūr-ı ruḫsārıñ ile yandı çerāġ-ı īmān

Sen o şāhenşeh-i pür-cūd u şefāʿatsin kim
Faḫr iderse ümemiñ ġayra sezādır her ān

Nūr-ı pākiñ şerefiçün yaradıldı āfāḳ
Dönmede ʿaşḳıñ ile çarḫ u kevākib [elān]

Evc-i devletde şehā ẕātına hem-tā yoḳdur
İki ʿālemde de ẕātıñdır efendim sulṭān

Eşheb-i devletiniñ naʿline reşk [eylediler]
Esvedü’l-levn olursa n’ola temhīr ḫüsrān

Āyet-i nūr-ı hüdā olduġını tefsīr [et]
ʿĀleme indi Ḫudanıñ ḳaleminden Ḳurʾān

Nāẓım-ı sünnet ü dīn şāfiʿ-i ehl-i müẕnib
Gevher-i ẕātını naṣb etdi Ḫudāvend-i cihān

Ḫiẕmet-i ẕātıñ ile etmek içün kesb-i şeref
Dürr-i elṭāfına yazıldı saʿādet derbān

İlticā eylerem ol dergehe ben de her bār
Sāʾilim dergeh-i luṭfunda baña ḳıl iḥsān

[18] Sayfanın katlanma yerine denk geldiği için okunamadı.

[41a] Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

……..[19] ṣahbā virür

…….....[20] şevḳ ḥālet-i iḥyā virür

Devri sünbül-zār olur gūyā gülistān-ı dile
Bülbülān-ı ʿaşḳa her dem āteşi ḫunyā virir

Ṭurfe ḫoş-āb u hevāsı var hele nārgīleniñ
İḫtilāṭ-ı nār u ḫāk içün şifā-ı mā virir

Sürre-i ṭabʿa midād-ı dāveri iksīr olur
Ḫāẕıḳ-ı dānendedir dārū-yı bī-pervā virir

Ẕevḳ-i ġam-fersāsına Ḥāmid olunmaz ḳīl ü ḳāl
Mürdegān-ı hicre el-ḥaḳḳ ḥālet-i iḥyā virir

Mefâilün feilâtün mefâilün feilün

Ḳażā-yı ḥüsnüni maḥlūle ḫaṭṭı yazdı berāt
Ṭarāvet-i ruḫ-ı dilber bu yılda etdi vefāt

O şehsüvār bu bāzīçe-gāh-ı ʿaşḳ içre
Piyāde-i dili ferzāne eylemişdir māt

Reh-i muḥabbeti eşk-i dü çeşm-i ḫūn-efşān
Firāḳ-ı yārıla ġarḳ-āb eyledi çü Fırāt

Görince çehre-i mihr-i münīr ü endāmıñ
Ġubār-ı ḫaclet ile tīre-dil olur ẕerrāt

Kenār-ı çeşme-i āb-ı ḥayāt-ı laʿlinde
ʿAceb ṭarāvet-i dil-cū da oldı sebẕ benāt

[19] Varak yırtık olduğu için okunamadı.
[20] Varak yırtık olduğu için okunamadı.

Kenār-ı ṣafḥa-i rūyında ṣanma kim ḫaṭdır
Yazldı defter-i aʿmālime Ḥāmid ḥasenāt

[41b] Lināmıḳıhi

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Ḥamdülillāh yine dehr oldı ḳuyūḍāta ḳarīn
Ẕevḳ ü şevḳ oldı heme ʿāleme erzān u mezīd

Yaʿni iḥlāṣ edüp ol şāh-ı felek-cāh u kerīm
Virdi bu devr-i kühen sāle ʿaceb ẕevḳ-i cedīd

Şöyle ʿarż etdi ki āfāḳı cemāl-i pākin
Gūyiyā dehre berīd oldı felekde meh-i ʿīd

Öyle bir şāh-ı cihān-bān-ı meʿālī-şān kim
Reşk ider mertebe-i ferrine her dem ḫurşīd

Taḫt-ı şevketde ola devleti ʿömri füzūn
Her şebi ḳadr ola her rūzı bula revnaḳ-ı ʿīd

Yazdı Ḥāmid ḳulı tārīḫ-i güher-bār-ı duʿā
Yümn ü şevketle cülūs etdi Selīm ola saʿīd

1203

Ġazel

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Muḥīṭ-āsā gözümden ….....[21]
Yine dil tāb-ı ʿaşḳla āteş-i …….....[22]

Ne ḥikmet bülbülānı söyleden gülşende şemʿ ammā
Beni ol māh-rūyuñ şuʿle-i ḥüsni [ider] ḫamūş

[21] Varak yırtık olduğu için okunamadı.
[22] Varak yırtık olduğu için okunamadı.

Döner ehl-i riyānıñ meclisinde cām-ı memlūsı

Niçün bu çarḫ-ı süfle sāġar-ı ʿuşşāḳı pūş [etdi]

Ne dem olsam nigāh-endāz o rūy-ı āyine-fāma

O laʿl-i sükkeri ṭūṭī-i ṭabʿım dest-ḫūş [etdi]

Bu gūne nev-edā şīven de ṭabʿıñ var iken Ḥāmid

Felek elbet seni bir nāzenīn maḫbūba dūş [etdi]

[42a] Bu daḫı ferāşet-i tesvīddir

Saʿādetlü semāḥatlü mezīd faẓīletlü peder-i eʿazz ü ekremim efendi sütūde-şiyem ḥażretlerinin nümūne-i ravża-ı firdevs olan meclis-i enverlerine dürer-i deaʿvāt-ı şāfiyāt-ı ittiḥāf-ı vāhidā ve merāsim-i pereştiş-i ṭabʿ-ı ʿālīleri ʿalā ʿalā merʿī ve müʾeddī ḳılındığı siyāḳatda inhā-kerde-i muḥibbāneleri budur ki bu defʿa peyām-ı meserretlerine müteraḳḳıb ve nigerān üzre iken firistāde buyurılan mektūb-ı meveddet-maşḥūbuñuz resīde-i dest-i muḥibbānemiz olduḳda teceddüd-i derūn-ı ḫulūṣ-ı müteḫaṣṣisānem olup bizler daḫı bu sene-i mübārekede işbu mektūb taḥrīr ve iki ʿaded zer-i maḫbūb vażʿ olup ṭaraf-ı saʿādete irsāl olundı. Be-minhü'l- lede'l-eşrefi'l-vüṣūl ve baʿde'l-aḫẕ ü ḳabūl sermāye-i devlet-dārın olan ḥażret-i resūl-i ekrem ve nebiyy-i muḥterem sallallāhu teʿālā ʿaleyhi vesellem ḥażretleriniñ mübārek Ravża-i Muṭahhara-ı Firdevs-āsā ve Kaʿbe-i Muʿaẓẓama-ı felek-fersālarına her bār düḫūluñüzde ṣalāt u selāmımızı ..... şefāʿat-i ʿużmāların istircā-ı ḫüccāc-ı ẕü'l-ibtihācıñ ʿavdetlerinde .....[23] buyurmañız meʾmūldür. **Fī ġurre-i şaʿbān sene 1202**

[42b] Tārīḫ Berā-yı Aġa-yı Dārü's-saʿāde

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Muʿīnü'd-dīn vekīl-i muḥterem Sulṭān Selīm ḫānıñ

Der-i iḥsānıdır cümle mülūke melceʾ ü meʾvā

Meṭāf-ı ehl-i ḥācāt-ı cihāndır sāḥa-yı luṭfı

İrer maḳṣūdına olduḳça züvvārı cebīn-fersā

Devātı nāvdān-ı zer midādı zemzem ü kevṯer

İder yek-noḳṭa-ı feyżiyle kilki ʿālemi iḥyā

[23] Varak yırtık olduğu için okunamadı.

Bulan Nīl-i murādı āsitān-ı beyt-i luṭfunda
Sipihr-i dūnıñ olmaz minnetiyle bādiye peymā

Bilüp ilhāmla ez-cümle ḳadrin bende-i ḫāṣı
Ḥazīne-dārını rifʿatle ḳıldı çarḫla hem-tā

Ḫalīl Paşa-yı zīşān Bilāl Aġa saʿādetle
Ḥaremeynü'ş-şerīfeyn ḫıdmetiyle oldı müsteṣnā

Teʿālallāh ne devlet ne saʿādetdir ki bu ḫıdmet
Sebebdir intisāb-ı tām faḫr-i ʿāleme Ḥaḳḳā

Be-cāh-ı seyyidü'l-kevneyn şehenşāh-ı cihānıñ Ḥaḳḳ
İdüp ʿömrün füzūn düşmenlerin tedmīr ser-tā-pā

Hemīşe dāʾim olsun sāye-i şāhīde ol server
Umūrunda muvaffaḳ ide ḫayra ḥażret-i Mevlā

Olunca ḳāṣid-i endīşe-pūyā beyt-i ḫātırda
İki tārīḫ-i cevher geldi Ḥāmid müjdeci āsā

Bulup ʿizzet muʿallā rütbe-i dārü's-saʿādetle
Bilāl Aġa ile pür-zīb ü ferdir ol maḳām ḥālā 1213

Berā-yı Tebrīk-i Sāl-i Cedīd Vālide Sulṭān

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Mihr-i vālā-yı şehenşāh-ı zamān Sulṭān Selīm
Mihr-i şāh sulṭān-ı zīşān-ı kerem-baḫş-ı cihān

Mihr-i burc-ı salṭanat bedr-i münīr-i mesʿadet
Nūr-ı cūd u şefḳati berḳ urmada günden ʿayān

Kān-ı ḥilm ü ʿişmet-i sulṭān-ı dehri menḳabet
Şīmesi ḫoşnūd-sāz-ı server-i peyġamberān

Fī sebīlillāh nice ġayrātınıñ [ki] maẕharı

Reh-nümādır ẕātına tevfīḳ-i Rabb-i Müsteʿān

Yine tecdīd eyleyüp luṭfuyla nev-sālin Ḫudā

Bārekallāh lafẓını vird eyledi kerrūbiyān

Ḥaḳḳ Teʿālā ʿömr ü iḳbāl-i ebedle Ḥāmidā

Ḫaşre dek ḳılsun şehenşāh zamānla şād-mān

Ḫāk-i pāye ferş edüp yüz söyledim tārīḫini

Yümnn ide bu sāl ümmü'l müʾminīni müsteʿān 1213

[43a] ʿArż-ı Hāl

Ḥaḳ sübḥānehu ve teʿālā şevketlü mehābetlü kerāmetlü pādişāh-ı rūy-ı zemīn ġalledallāhu ḫilāfetehu ilā yevmi'l-muʿīn ḫażretleriniñ mübārek vücūd-ı hümāyūn ve ʿaẓamet-i maḳrūnların cemīʿ ālām ü ekdārdan maṣūn ve maḥfūẓ edüp ʿömr ü devlet ve salṭanat-ı ʿaliyyelerinde dāʾim ü ṣābit eyleye āmīn ve ʿarż-ı ḥāl-i bī-mecāl budur ki ḥālā Ayaṣofya kātibi olan Aḥmed nām kimesne fevt olup kitābeti maḥlūl olmaġı merāḥim-i ʿaliyyelerinden mutażarrıʿdır ki etmek-i meẕkūrı bu ḳullarına nān-pāre olmaḳ üzre ṣadaḳa ve iḥsān buyurulmaḳ bā-bende-i emr ü fermān şevketlü pādişāh-ı rūy-ı zemīn ḥażretleriniñdir.

Bu daḫı deyn temessüki sūretidir

Vech-i taḫrīr-i ḥurūf budur ki işbu biñ iki yüz iki senesi māh-ı Ramażān-ı şerīfiñ ġurresinde saʿādetlü birāderim Felān Aġa bir [illegible] yalnız beş yüz on üç ġuruş aldım ki teʾkīdü'l-aṣl nıṣfı iki yüz elli altı buçuḳ ġuruş ider. Üzerime vācibü'l-edā ve lāzımü'l-ḳażā deynimdür. İnşāallāhu teʿālā meblaġ-ı mezbūrı aġa-yı mümāileyhe tamāmen ve kāmilen edā teslīm eyledigimizde işbu deyn temessüki girüye redd olup şaḳḳ oluna.

[43b]

[44a] Berā-yı Sāl-i Cedīd

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Cenāb-ı şāh-ı devrān ḥazret-i Sulṭān Selīm Ḫānıñ

Milād-ı pādişāhān-ı cihāndır bāb-ı iḳbāli

Cihānıñ rūḥı ẓıll-ı nūr-ı luṭf-ı Müsteʿānīdir

Şuʿāʿ-ı mihr-i cūdı gösterir vādī-i āmāli

Umūr-ı ḥükmüni ḥablü'l-metīn-i şerʿa rabṭ eyler
Muvaffaḳdır rıżā-yı Ḥaḳḳ'a her aḳvāl u efʿāli

Bihamdillāh yine tecdīd edüp sāl-i hümāyunuñ
Ḫūda luṭfuyla ḳıldı ḳadr ü şān u şevketiñ ʿālī

Re'y-i tehniyyet-i māh-ı nevi ʿarż eylesün gerdūn
[Der-i] vālāsına īṣārıla taʿẓīm ü ibcāli

Hezārān sāl olup tevfīḳle taḫt-ı saʿādetde
Ola ʿahdinde aʿdā zīr-i tīġ-ı ḥükm ü iclāli

Bu beyt-i dil-pesendim sāde vü Ḥāmid

İki tārīḫdir tebrīke sāl-i 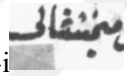

İdüp bā-feyż ber-ter ʿömr ü ḳadr u şevketin her dem
Şehenşāh-ı cihāna Ḥaḳḳ şeref-ver eyleye sāli 1213

[44b] Müseddes Berā-yı Luṭf-ı Ḫˇāsten Ez Cenāb-ı Şāh-ı Felek-ʿUnvān Dām-ı Bi'd-devletihi ve İḳbāl İlā İnḳırāżü'd-devrān

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Yine dūş oldı meded bir ʿaceb āmāle dilim
Mevc-zen olsa da biri birine āb u gilim
Bu hevā ile yanar āteş-i tāb-ı emelim
Meger iṭfā ide luṭf-ı şeh-i devrān dilim
Şevḳ-ı pā-būsına irmezse giray şāh-ı elim
Beni dil-ḫaste ider ḫˇāhiş-i ṭūl-i emelim

Sen ki bir şāh-ı cihān-bān-ı meʿālī şānsın
Ced-be-ced ḫüsrev-i ḫāḳān-ı felek-ʿunvānsın
Kişver-i dīne meded sāye-figen sulṭānsın
Bende-i ḫaste-diliñ derdine hem dermānsın

Eyżan

Şevḳ-i pā-būsuñ efendim baña ancaḳ maḳṣūd
Gün-be-gün olsa da der rişte-i fikrim memdūd
Baña luṭf eyle eyā ẓıll-ı Cenāb-ı maʿbūd
Olayım ben daḫı aḳrānım içinde maḥsūd

Eyżan

Ḥaḳḳ seniñ bāẕu-yı pür-zūrıña miknet virsün
Ṭāliʿ-i neyyiriñe tābiş-i ḳudret virsün
Cünd-i ser-dārıña tevfīk ile nuṣret [virsün]
Peyk-i iḳbāliñe cevlānda ruḫṣat virsün

Eyżan

Cām-ı iḳbāliñi şer-şār ide ….....[24]
Olasın bezm-i cihānda nice demler mesrūr
Neşr olup ʿāleme elṭāf-ı nevāl-i mevfūr
Pāy-būsuñla ḳuluñ Ḥāmid ola mest-i sürūr

[45a]

[45b] Ḫāne-i Ḥāṣṣa Aġalarınıñ Defteridir Fī 15 Şevvāl Sene 214

Ḥāfıẓ Muḥammed İslām Aġa

[46a]

[46b]

[24] Varak yırtık olduğu için okunamadı.

[47a]

[47b]

[48a]

[48b] Silaḥdār aġa lālālarınıñ ʿayş virdikleri ʿavā'idāt

Baş lālā tevābiʿne 10, Çinicilere ….

[49a] ʿIyd-ı şerīfde virilen ʿavā'idāt

Üçünci ḳapusuna verilen ….

[49b] Ḳurbān bayrāmı virilen ʿavā'idāt

[50a]

[50b] Ḳaṣīde-i ʿIydiyye

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Bir nigāh et ey göñül ʿıydıñ meh-i tābānna
İncilā virsün meserret dīde-i imʿānına

Matlaʿ-ı burc-ı meserretden edüp ʿarż-ı cemāl
Neşr ider envār-ı behcet ʿālemiñ sükkānna

Rūze ḫatmi müjdesiyle menzil-i yek-māheyi
Ṭayy edüp yek-rūzda gelmiş felek meydānına

Bārekallāh bu ne ḫikmet ki hilāl iken yine
Māhlar ḥayrān olur ḥüsn ü żiyā-efşānına

Nūr-ı Ġufrān ʿarż edüp bām-ı felekden dem-be-dem
Ehl-i tevḥīdin ṣafālar baḫş ider vicdānına

Oldı dil-sīr-i niʿam her zümre feyż-i Ḥaḳḳ ile
ʿIyd-ı revnaḳ-baḫş olunca rūzeniñ pāyānına

İşte ez-cümle gürūh-ı ehl-i keyfiñ şevḳle
Bir ḥayāt-ı tāze geldi ḳālıb-ı bī-cānına

Her birisi yād ile maʿcūn u ḳahve ḥasretin
Ṣarılur cān u göñülden ḥoḳḳa vü fincānına

Zāhid-i ḫuşke yine rindān teġallüb gösterir
ʿIydı ḥüccetle ḳodı daʿvāsınıñ butlānına

Bu neşāṭ eyyāmıdır insün ṣuya yelkenleri
Fülk-i ṣahbādır çıḳın zīrā ṣafā peymānına

Var iken peymāne vü sāḳī vü bezm-i duḫt-ı rez
İʿtīmād eyler mi ʿāşıḳ tövbe ü peymānına

ʿIyd ile nev-rūz-ı hem-pā geldi neşr oldı sürūr
Baʿdezīn endūh u ġam gitsün ʿadem pāyānına

Ben de bu şevḳ-i sürūr ile edüp ʿazm-i çemen
Eyledim seyr ü temāşā ʿālemiñ ḫūbānına

Serv-ḳad meh-pārelerle zeyn olunmuş her ṭaraf
Sāye-veş üftād kānı yüz sürer dāmānına

Her biri resm-i vefā vü iltifāt iẓhar ile
Luṭf iderdi ʿıyda ḥürmet ʿāşıḳ-ı nālānına

Gördüm ol dem bir meh-i şehri nijād-ı ʿişveyi
Bedr idi ruḫsārı gūyā nāz şehristānına

Bir nigāh-ı luṭf ile ol rütbe efsūn etdi kim
Aldı ʿaḳlım eyledi üftāde ḥüsn ü ānına

Daʿvet etdi bezm-i ḫāṣṣü'l-ḫāṣṣ ʿıyş u ṣoḥbete
Fehm edüp rāz-ı dil-i zārı oturtdı yanına

[51a] Nāz ile resm-i suʾāl ḫāṭır u ḫoş-āmedī

Bir ḥayāt-ı taze virdi vālih u ḥayrānına

Lāyiḥ oldı farṭ-ı ẕevḳimden o dem bu nev-ġazel
Ẕeyl ile naẓm-ı Nedīmiñ maṭlaʿ-ı ḫandānına

Kākülinden perde çekmişsiñ ruḫ-ı tabānına
Aferīn ey ġonce-i bāġ-ı edeb ʿirfānına

Besdir ey meh leyli-i zülfünde bir tār-ı füsūn
Bir alay mecnūn ḥüsnüñ silsile cünbānına

Sen ṣalındıḳça ḫirām-ı nāzile ʿarʿar gibi
Ḳāmetiñle faḫr ider gelmiş İrem bostānına

Bāde içmem var iken dilde ḫayāl-i laʿl-i nāb
Bu müdāmī neşvedir üftāde-i hicrānına

Ḳırmızı nev ḥāme-i ʿıydiyye giymiş rūşenā
Ḳorḳarım ḫūnī-i keyd ʿuşşāḳ-ı zārın ḳanına

Nuḳl-i būseyle n'ola ifṭār iderse ʿıydda
Rūzede imsāk çoḳ virdi taʿab şaʿbānına

Naẓmımı gūş eyleyüp ḳıldı bu vech üzre ḫiṭāb
Bendesin şāyān görüp sābāş-ı üstüḫānına
Var imiş sermāye-i şiʿr ü hünerden behresi
Āferīnler Ḥāmidā ṭabʿ-ı süḫan sencānına

Var ise ḳaṣdıñ bu teşbīb ü teġaẓẓül etmeden
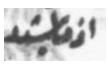 yine ẓannım meger idmānına

ʿIyddır zīrā bugün naẓm u ḳaṣā'id ʿarż ider
Şāʿirān ʿaṣrıñ şehenşāh-ı muʿallā şānına

Ol şehenşāh-ı muʿaẓẓam ki ġulām-ı kemteri
İftīḫār eyler cihānıñ ḫüsrev ü ḫāḳānına

Ol şehenşāh-ı bülend-aḫter ki her ṣubḥ u mesā
Mihr ü meh rūmāl ider ḫān-ı şeref-ʿunvānına

Ol şehenşāh-ı meʿālī menzilet kim her zamān
Zāl-i gerdūn ġıbṭa eyler ḥācib ü derbānına

Böyle tāḥrir eylemiş evṣāfını Bercīs-i çarḫ
Kilk-i cevherle sipihriñ günbed-i eyvānına

Ḥāmi-i dīn ḥākim-i şerʿ ü emīrü'l-müʿminīn
Ẓātıdır bāʿiṯ ciḥānıñ emnine ʿümrānına

Ẓıll-i Yezdān ḥażret-i Sulṭān Selīm-i kām-rān
Naṣṣla ṯābit iṭāʿat eylemek fermānına

Maẓhar-ı feyz-i İlāhīdir ki olmuş mā-ṣadef
*El-mülūku mülhemūn*uñ[25] nükte-i pinhānına

[51b]
Mihr-i māh efrūz-ı şevket tāc-ı farḳ-ı salṭanat
Ẕerredir nisbetle şāhān-ı cihān sāmānına

Dāniş ü ʿirfānda yektā hem şeh-i ṣāḥib-ʿaṭā
Ṣūret-i maʿnā müsellem ol maʿārif kānına

Ṭabʿ-ı ilhām āşināsı gösterir āyīne-veş
ʿAks edüp emr-i muḥāliñ ṣūret-i imkānına

[25] "Melikler ilham alırlar" anlamına gelen Arapça bir ibare.

Evliyā-yı niʿmet-i ʿālem ki beẕl-i cūd ile
Seyr-i çeşm olmuş cihān ihsānına

Eşheb-i iḳbāline eylerse irḫā-yı ʿināb
Teng olur ʿālem 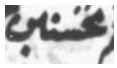 ḫaṭve-i cevlānına

ʿAsker-i deryā miṣāli fevc idince düşmenān
Ġark olur Firʿavn-veş mecv-i belā ʿummānına

Ṭaġı vü bāġı nice tāb-āmed olsun ḍarbına
Kūh-ı Ḳāf olmaz siper şimşīriniñ yalmanına

Pādişāhā devletiñ dāʾim müeyyed şerʿ ile
Ḥaḳḳ vekīl etmiş seni peyġamber-i zīşānına

Ḥaḳḳ sana virmiş livāʾü'n-nuṣreti fevz ü ẓafer
Feth olunduḳça şitābān peyk olurlar yanına

Gösterir seyf-i şerīʿat ṣūret-i tedmīrini
Cürʾet-i ʿiṣyāna āġāz etmeden ʿudvānına

Bir veziriñ eyler emriñle varup ḥükmün revān
ʿĀlemiñ ṭā Māverāü'n-nehrine ebdānına

Ḥāmidā vaḳt-i duʿādır etme ıṭnāb-ı süḫan
İremezseñ midḥat-i şāhāneniñ pāyānına

Tā ki her sāl ʿıyd-ı fıṭr ile ciḥān pür-şevḳ olup
Rūze-dārānı Ḫudā maẕhar ḳıla Ġufrānına

ʿÖmr-i iḳbāliñ füzūn baḫtıñ ḳavī etsün Ḫudā
Cümle şāhān bende olsun yüz sürüp dīvānına

Ṣıyt-ı nām u şevketi ṭutsun cihānı ser-te-ser
Düşmenin reşk ü ḥasedden od ṭıḳasun çanına

Muṣammaṭ Berā-yı Ramażān-ı Şerīf

Mestefilün müstefilün müstefilün müstefilün

Virdi sipihre incilā māh-ı nev rūza [hem] nişān
Bu vechile olsa sezā düşle yine çeşm-i cihān

Mānende-i ebrū-yı ter rūy-ı zemīne virdi fer
Bu ġurre-i ferruḫ-eṣer ḳıldı cihānı kām-rān

ʿĀlem yine buldı feraḥ ġayrı nihān olsun teraḥ
Diller miṣāl-i pür-ḳadeḥ ṣahbā-yı raḥmet rāyegān

[52a] Eksik degildir vāridāt elṭāf-ı Ḥaḳḳdan ʿāʾidāt
Destiñ açup cümle ʿuṣāt ʿafve sezā olsun hemān

Rindān ālūde-mizāc zühhāda etmiş imtizāc
Meksūrdur cām-ı zücāc ṣahbā-yı şevḳ-āver nihān

Ḳandīl olup peymāneler ẓulmetdedir ḫum-ḫāneler
Maḫmūrlar mestāneler olmaḳda ʿābid yek-miyān

Her ehl-i keyf bī-şuʿūr aḫşama dek görmez ḥużūr

Ārām-ı dil-i ḫᵛābı bulur mānend-i murġ-ı cān
Kimi ider Şām'a sefer kimisi aḫşama baḳar
Bir keyfe biñ ḥasret çeker meslūb olur tāb u tüvān

Her bir żaʿīf-i bī-mecāl mānend-i fānūs-ı ḫayāl
Devr etmede rūz u leyāl tā gūş ide ṣavt-ı eẕān

Her zümre eyler cüst-cū dökmekde bir bir āb-rū
Müʾminlere eyler ġulüvv luṭf-ı Ḫudā-yı Müsteʿān

Her dilde ḳıldı nev-eṣer bir ẕevḳ ü şādī-yi deger
Nev-rūz ile etmiş meger māh-ı nev-rūza ḳırān

Geldi dem-i faṣl-ı bahār oldı hevā ʿanber-niṣār
Bu mevsim-i ferḫūnde-kār etdi cihānı gülsitān

Mānend-i lāle münteḫab ḳandīlle zeyn oldı şeb
Şimden girü şevḳ ü ṭarab olmaḳdadur dehre ʿıyān

Eyā n'ola bu iki dem biri biriyle hem ḳadem
Olmuş sipihre mültezem saʿd u şevḳ mi tevʾemān

Çarḫ eylemiş ḳaddiñ dü-tā māh-ı nev etmiş intiḫā
Tebrīk eyler ġālibā ṣavm-ı şehi kerrūbīyān

Deyhīm-i dehriñ zeynini şāh u şükūh u şevketi
Ẕāt-ı hümāyūn ṭalʿati sermāye-i kevn ü mekān

Hem ḥākim-i cümle ümem hem ḫādim-i Beytü'l-Ḥarem
Hem nesl-i pāk-i muḥterem ser-levha-i şāhenşehān

Her feyż-i Ḥaḳḳıñ maẓharı her luṭf u ḫayrıñ maṣdarı
ʿOsmāniyānıñ mefḫarı Sulṭān Selīm-i kām-rān

Dergāhı olmuş dāʾimā şāhān-ı ʿaṣra mültecā
Ẕāt-ı cihāna bī-merā ẓıll-ı ẓalīl-i Müsteʿān

Ḳılmış anı Rabb-i Muʿīn dehre emīrü'l-müʾminīn
Ẓulmetde bulmaḳda hemīn cümle ʿibād emn ü emān

[52b] Dārā iderdi āşkār derbānı olsa iftiḫār
Rüstem gibi İsfendiyār olurdı bir peyk-i revān

Ger olsa dünyā bir yaña vaṣfına bulmaz intihā

Eyle hemān ḫayr-ı duʿā ey Ḥāmid-i yekseste cān

Tā kim gele māh-ı ṣıyām dehre vire zīb tamām
Olsun ilā yevmü'l-ḳıyām şevḳ ü feraḥla şādmān

[53a]

[53b] Ez rubāʿiyyāt-ı faḳīr ki der hengām-ı ḥüzn ü melāl ve inkisār nüvişte būdest

Rubāʿī li-muḥarremü'ṣ-ṣafer Meḥemmed Ṭayfūr Beg

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

İşimiz ḳaldı saña ey keremi çoḳ Mevlā
Yaramaz yaramıza merhem-i luṭfı ġayrıñ
Ġadrle maḥv u hebā olmaya ʿömr ü emegim
Göre anlar da bu ẓulmüñ o ḳadarca ḫayrıñ

Velehu dīger

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Beni her kim dilerse eylemek yā Rabbi āzürde
Ġarībim senden artuḳ bir muʿīnim yoḳ ki maʿlūmuñ
ʿAzīzün Ẕü'n-tiḳām[26] ʿādil şeh-i şāhān u ḳādirsin
Ḳomazsıñ ẓālime āh-ı derūnun merd-i maẓlūmuñ

Velehu dīger

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Zebūn ḳaldım yine kūh-ı elemde zār u nāçārım
İlāhī sensin ancaḳ ḥālime vāḳıf meded-kārım
Maṣūn eyle gezend-i ẓālimāndan ġadr-i düşmenden
Penāh etdim seni ey Ḫālıḳım maʿbūd u Settārım

Velehu dīger

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

[26] "Allah üstündür, intikam alıcıdır." İbrahim/47.

A ẕālim yoḳ mı raḥmiñ ḫānümānım eyleme vīrān
Yazıḳdır alma āhım sen de olma ḫākle yeksān
Degildir muʿteber dergāh-ı Ḥaḳḳ'da rütbe vü manṣıb
Gedā vü şeh dimez ʿadl eyler elbet ḥażret-i Yezdān

Velehu Dīger

Mefûlü mefâîlü mefâîlün fa

Yā Rab baña luṭf u keremiñ erzān et
ʿİṣyānımı maḥv eyle ḳuluñ ḫandān et
Ġayrılara muḥtāc edüp ḳılma ẕelīl
Senden meded Allāhım amān iḥsān et

Velehu dīger

Mefûlü mefâîlü mefâîlün fa

Ṣad şükr ola ḳaldımsa daḫı zār u zebūn
Baḳdırma beni şāh u gedāya maḥzūn
Ser-rişte-i ümmīd kesilmez senden
Ey Ḳādir ü Ḳayyūm u Ḫuda-yı bī-çūn

[54a]

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Beni sen rūze-dār-ı miḥnet etdiñ māh-ı ṣavmımda
Buña rāẕı olur mı Ḫālıḳ u maʿbūd u Yezdānım
Tebāh etmek revā mı ẕulmle si sāle-i ʿömrüm
Bugün dünyā ise yarın ḳıyāmet yok mı sulṭānım

Velehu dīger

Feilâtün mefâilün feilün

Cürmle her n'idem ki āh iderim
Yine yā Rab saña penāh iderim
Ḳaṭʿolunmaz ümīdim ʿafvıñdan
Ṭutalım günde biñ günāh iderim

Velehu dīger

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Āb-ı rūyım nā-maḥal yerlerde rīzān oldı āh
Eyledim ʿömr-i ʿazīzi yoḳ yere ṣarf u tebāh
Maḥv edüp ʿişyānımı nevmīd luṭfuñ eyleme
Ey Kerīm ü bī-zevāl ü mānīʿ vü muʿṭī İlāh

Velehu dīger

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ḳalmışım biñ derdile peyġūle-i ġamda mekīn
ʿĀciz ü dermānde vü ġarḳāb-ı ḥayretdir kemīn
Bī-kesim yoḳ senden artuḳ bir Muʿīn ü yāverim
Ġamdan āzād eyle luṭf et yā İlāhe'l-ʿālemīn

[54b]

[55a]

[55b]

[56a]

[56b]

[57a]

[57b]

[58a]

[59b]

[60a]

[60b]

[61a]

[61b]

[62a]

[62b]

[63a] Ferd

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Beni mest eyleyen cānānımıñ çeşm-i siyāhıdır
İderken pürsiş-i ḫāṭır ḥaḳīre nīm nigāhıdır

Ocaḳ içün

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Dūdı sünbül resmidir şāhım ocaġıñ lālezār

Bāġ-ı güldür bülbül-i kūyunda eyler anda zār

Velehu

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Ocaġıñ mesned-i güldür seniñ ey şāh-ı ʿalīşān

Çerāġ olsun ḫalāyıḳ devletinde āf-tāb-āsā

Velehu

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâilün

Ocaġ-ı devletiñ şāhım ḫaṭālardan ıraġ olsun

Ola tā ḥaşre dek dāʾim emekdārān çerāġ olsun

Velehu

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâilün

Müşābih nārı yāḳūta duḫānı sünbül-i zāra

Ocaġın gülsitāndır bülbül anda yanmasun nāra

Velehu

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Ocaġın meymenet-perver duḫānı resm-i sümbüldür

Fürūzān et çerāġ-ı feyżi şāhım ʿālemi güldür

Velehu

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Zemīn-i rūyını gördüm ki yāriñ çehre-rīz olmuş

Nebātāt-ı Ḫudādan ravża-i gülde ʿayān olmuş

Velehu

Beyt-i Ḳubḥ-engīz

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Bir ḳonuḳdur bu ki ḳonduḳça viṣāl kūylarına

Dāġ-ı hicrāndan eşref diyü gevher serper

Ḫoşābı nevāl Müʾezzin Muḥammed Saʿīd Aġa'ya laṭīfe-güne bu beyt-i şīrīn edā bi'l-bedāhe söylenilmişdir.

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Laʿl ḳandiñ ṣun efendim bu dil-i pür-tāba

Teşneyim ḫayli zamāndır meded ol ḫoş āba

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Ferd

Dil-i sevdā-zedemi her güzele yār etmem

Öyle her mübteẕeli kendime ben yār etmem

Ferd

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Āteşīn aṭlasa ḳılınmış o ḫaṭ-ı dil-cū

Tāb-ı germābede semmūr giyinmiş ebrū

Feilâtün feilâtün feilün

Ferd

Naẓm-ı şīrīniñ ile ʿālemde

Olasıñ vāṣıl-ı maẓmūn-ı merām

[63b]

[64a]

[64b]

[65a]

[65b]

[66a]

[66b]

[67a]

[67b]

[68a]

[68b] Ṭurra-yı muṭarrā-yı ıṭrāları kelāle-ṭırāz-ı şāhid-i ḥüsn-i maḳālim kām-kār-ı mekārim-āsār-ı hümā hümālim ʿārifetlü maʿrifetlü berāʿatlü vālā şānım mürüvvet-mend-i gül-pesend efendim sulṭānım

ḥażretleri hemāre şemsü'l-maʿārif-i ẕāt-ı bī-miṣālleri zīver-i meşārıḳ-ı dāniş ü kemāl ve pertev-i baḫş-ı meṭāliʿ-i ʿizz ü iḳbāl olmaḳ edʿiyye-i icābet-maʾāli ḫülāṣa-ı dībāce-i evrād-ı nehār u leyl ḳıldıġı siyāḳatde ber-dāşte-i devām cū-yı ḫāliṣü'l-bāllerimdir ki maḥż-ı sevāniḥ-i dīrīne-i mertebe-i dil-nüvāzı ve levāyiḥ-i şehenşeh-i müstaḥsene-i ḫāṭır-ı sāzīleri mülāzeme-i lāzımesi netāyicinden olmaḳ üzre cānib-i riyā mücānib-i bendegīye ibʿāṣ u esrā buyurılan teẕkere-i ḫullet-i müẕekkireleriniñ mürāyā-yı meẕāyā-yı leṭāfet iḫtivāsından ṣūret-nümā olması vechle bu ḫılāl-i mesʿadet-iştimālāra zīver-i mesned-i fetvā ve behcet-efzā-yı ṣadr-ı taḳvā kerāmetlü veliyyü'n-niʿam keşīrü'l-inʿām ḥażretleriniñ ʿaṭebe-i ʿulyālarında taḳdim olunan ḳaṣīde-i müstemendāneme meyl ü raġbet ṭabīʿat-i pür-behcetleri ibrāz u īmā buyurulmuş ʿināyetkār-ı müddet-i medīdeden birr ü berr münbaġā-yı şīve-i şütür-gürbe-i dehr-i dāhī pür-devāhī behre-i merd-i dāhī ve vāye-i māye-i deyhī-i dehdehi binā-berīn-i meḥāsin-i eḫāsin müsāvi-i mesāvi-i eblehi...

TIPKIBASIM

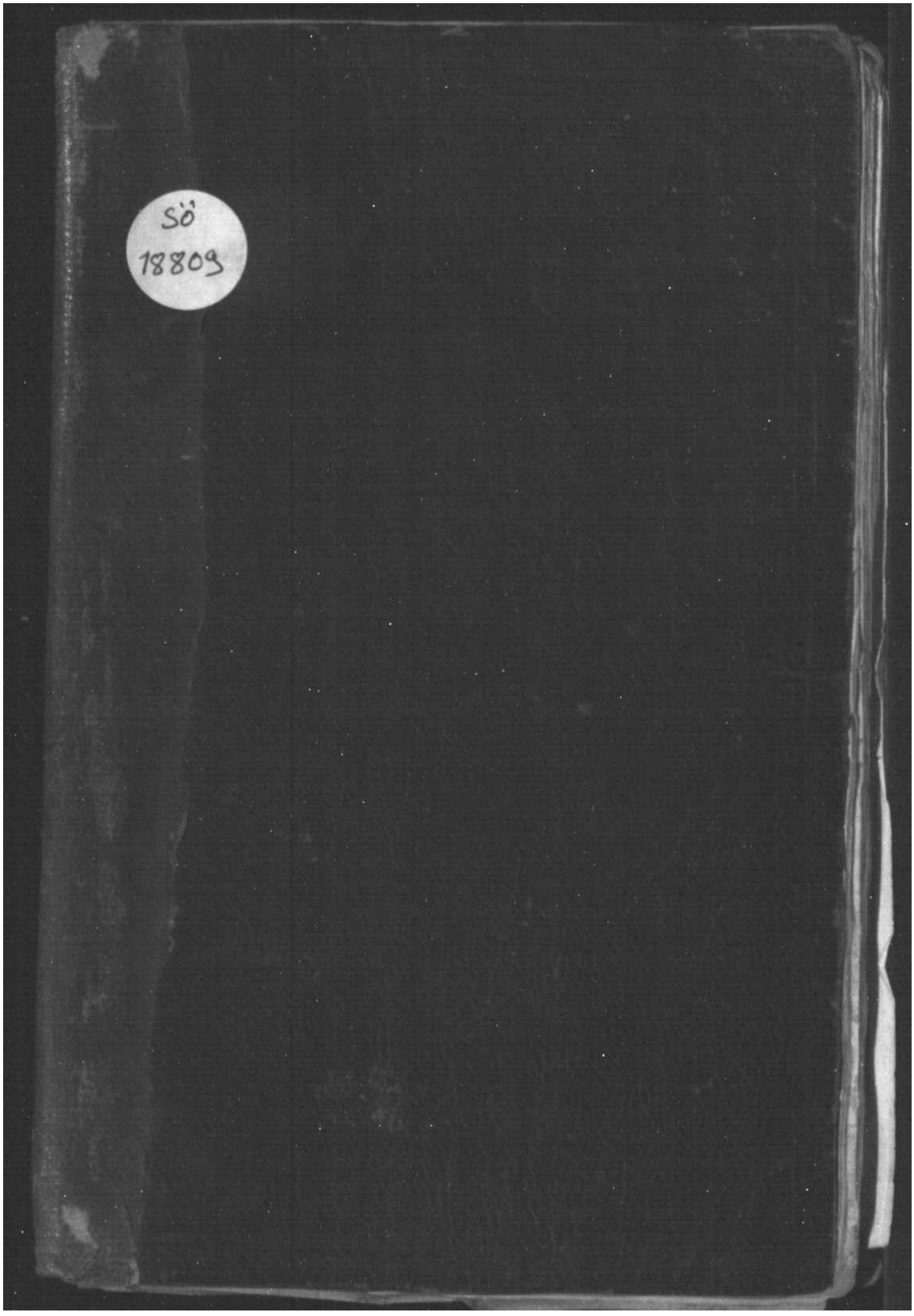

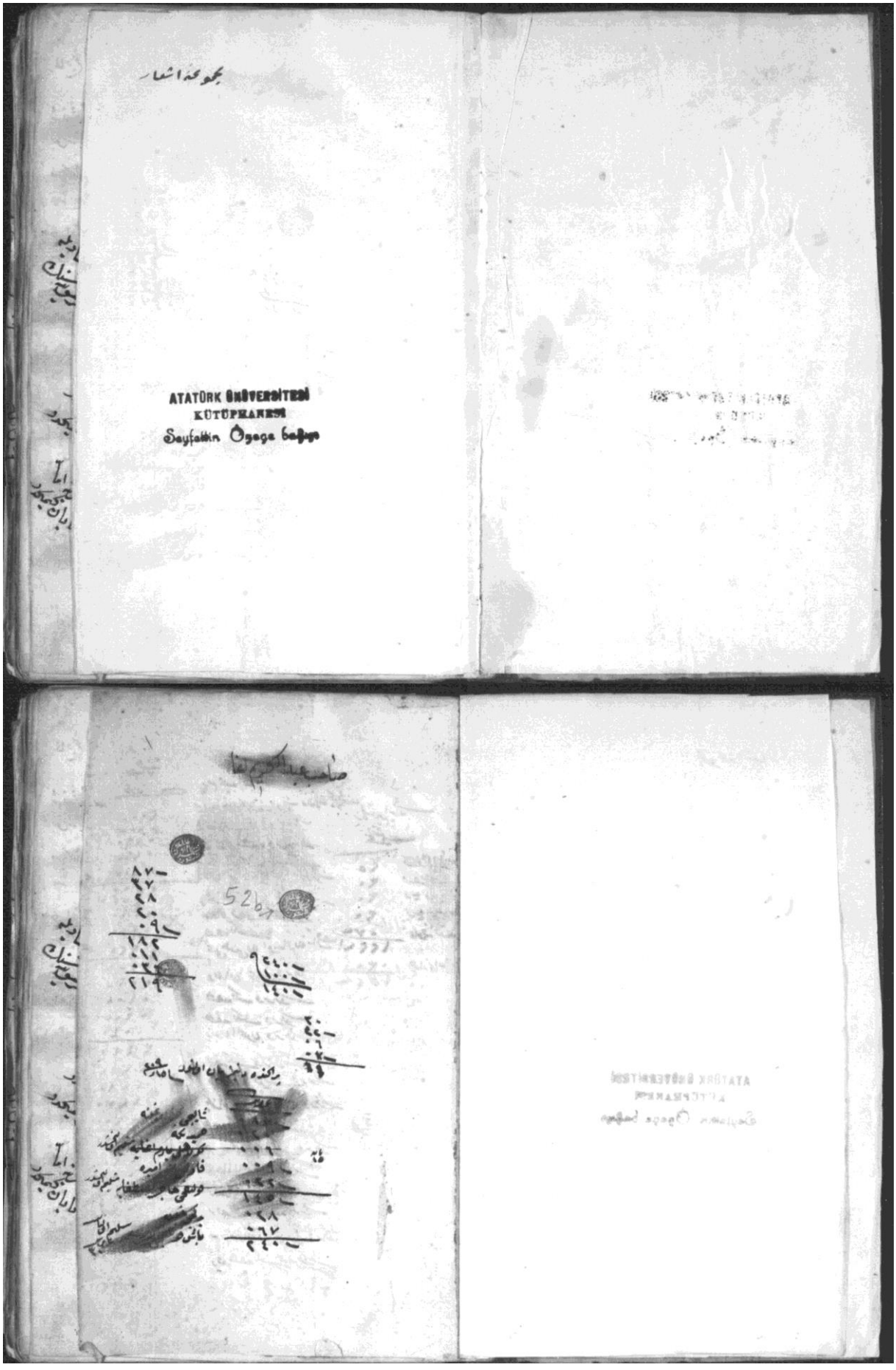
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
KÜTÜPHANESİ
Sayfalkın Ögeye bağışı

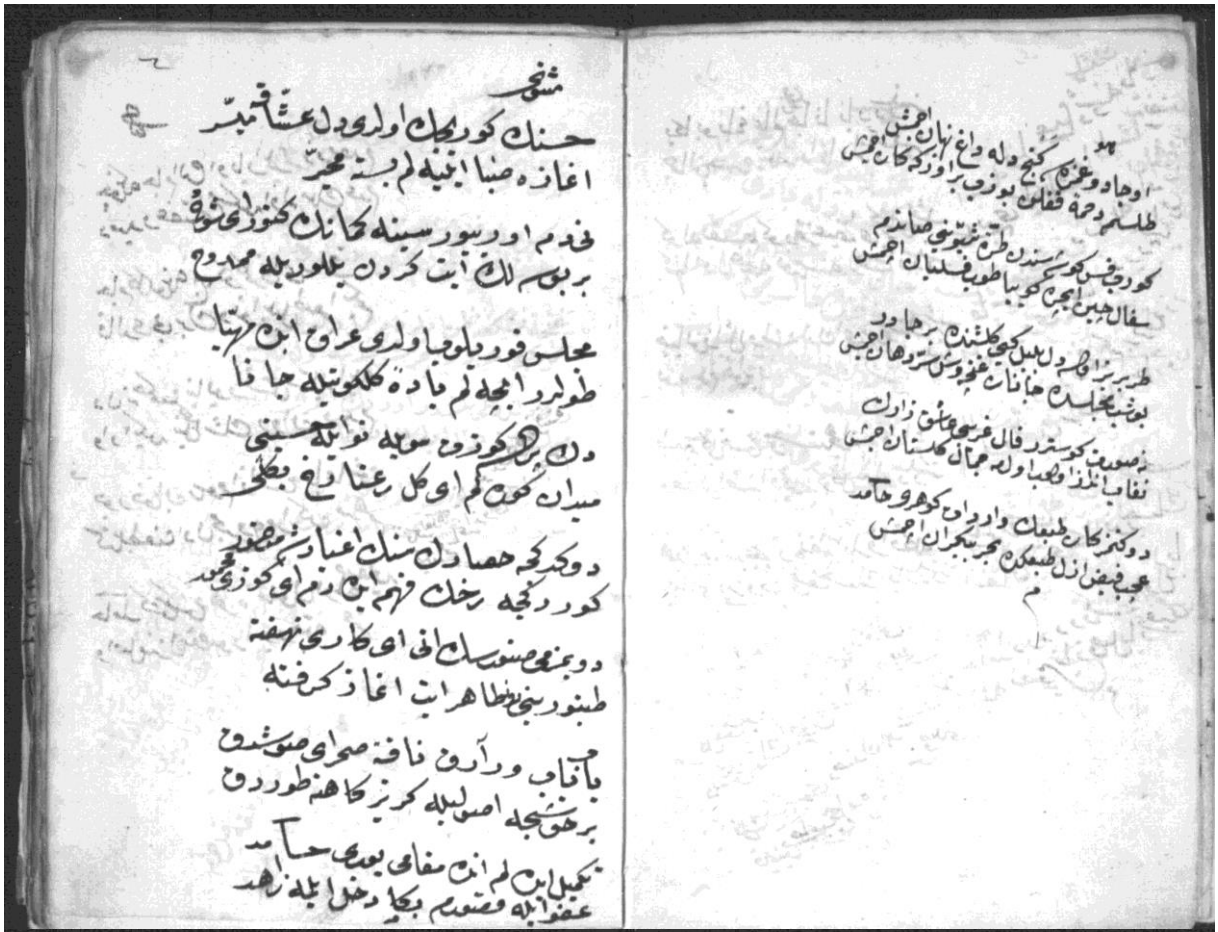

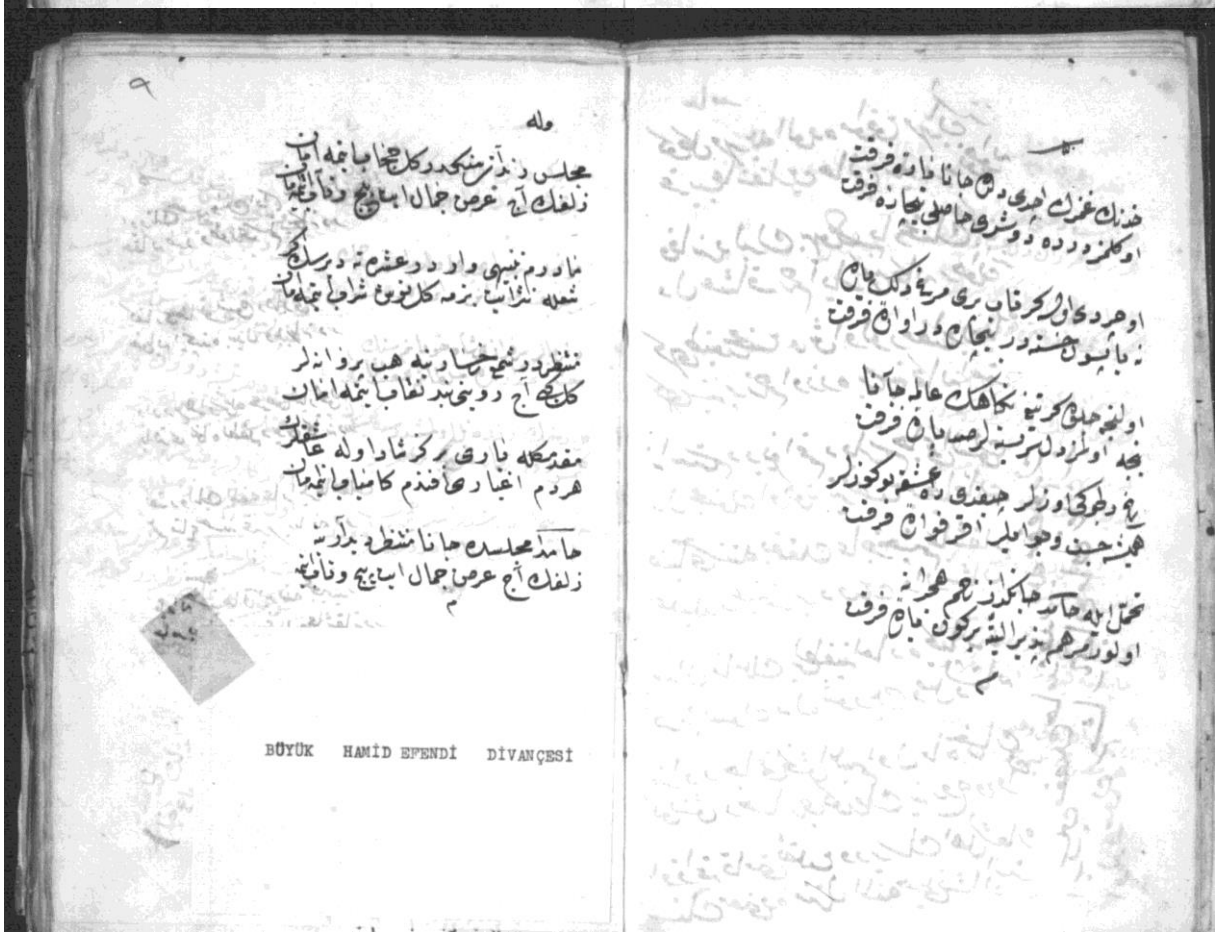

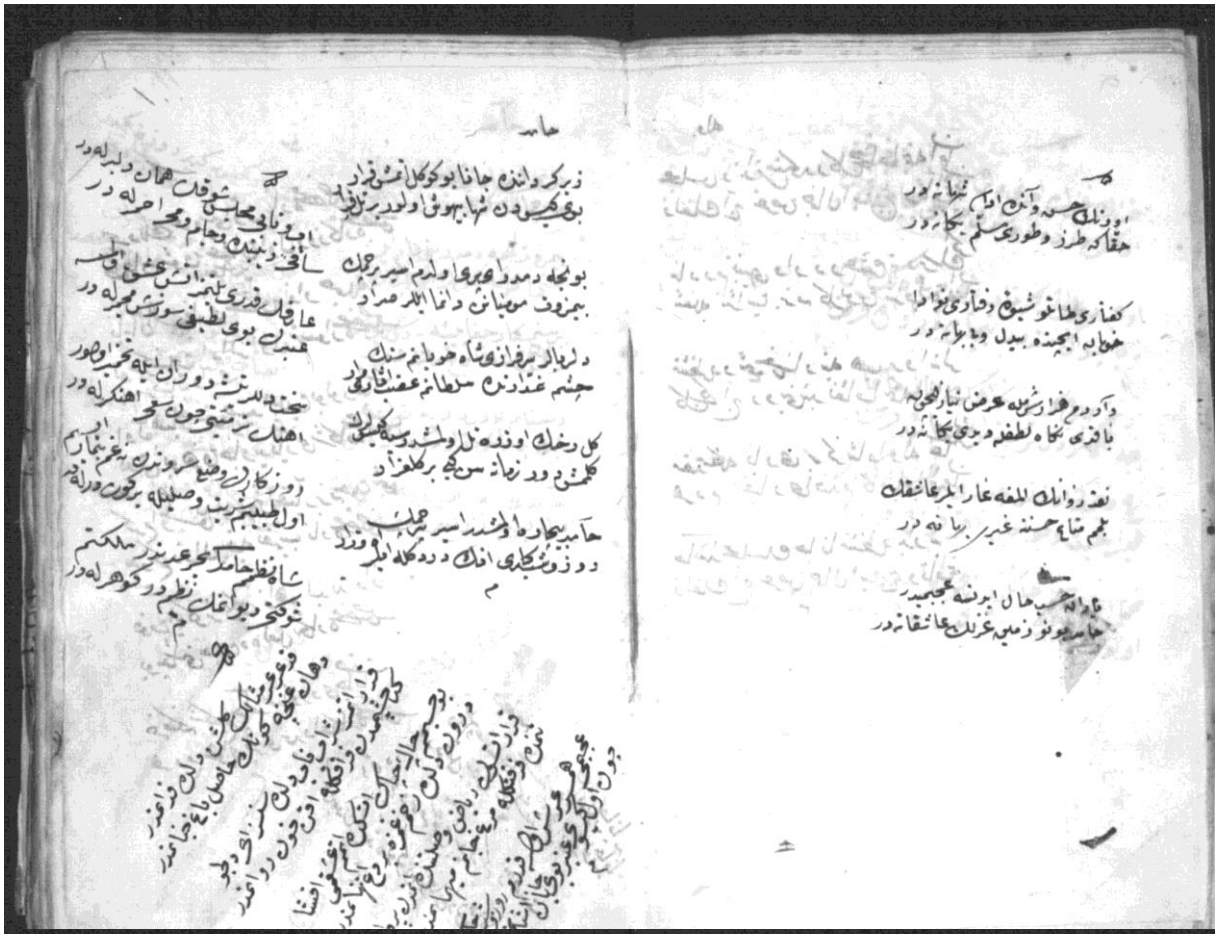

این غزل ثانیاً آنه
لواشد

کیه نفذ وصالک کاه افتاد چو وی
هله حاصلی بکنج مظلم بوزدی

حصه سینه اول دزنمی حکدم
جبلی دم دل الم هجری ایله اکسوزدی

دو وصیه ایله نه دم اولشدی وطنه
چشم شهباز چون نوبخی شمدی دوزدی

سنه هوز دآده کلکمدکی هامد باقی
چون اومسنانه نکله نرکس کوزدی

که خیال خط و لوکه زلف خوشبو
هامد طول امله بخوران اوزدی

م

غزوار بزم عالمدن کهن برهامدن غبری
صراحی صفا شرب می کلفامدن غبری

سرور عیوب اغز غنا و آینه صافی ضمیرون
خیال کرد و خط یار و اوامدن غبری

دل سکین پاره شیشه دوران عاجزدر
اکابر بحار بحر بوجه فوقنا ابرامدن غبری

نکاه وی فضا ابلد خیال صیده چشمام
کچه ماند بوهم راهنما و ارامدن غبری

لبان شیرین کفتار ایله غبری شهد کام ایدر
بزه نقل نظر نخجی دشنامدن غبری

ریاض وصلندن میوه عیش نامیسر در
زحمه عاشقه هجر وهنال خامدن غبری

اومه پیکر هوادر صبا و لمزدام اغوشکه غبری
واغنی ایله هامد بوبله دوشه اوهامدن غبری

م

غزل فارسی نظیر اخضریه بهنیب

شوه زاید ازخیالش لبر دل مهجورا
میکند روشن ضیای وی شب دیجورا

نیست روزی ازلب شکر فشان او مرا
کی شود بهر من دلخون مرده نوشورا

یاره عشق کرد دل من دوزال جای طبیب
دوکند از داروی تو بیرون ناسورا

در دل غرهست زای تو محل در هر طرف
دوزال شد چون بهشت هشت جای حور

ای بجیه زمان مهربه دلم افتاده است
هوجه فرمایی بفرما عاشق رنجورا

نظم بر نقد مرا هر کز نخیزد خوب
از ضیای مهر روشن کوهر پرنورا

من کیم کویم نظیر هامد آن نظم عظیم
کی شود جوالله ماند شمس پرنورا

م

غزل فارسی

کرد افوار وصال ان مه بر نوشنار
عاشق دل سوخته را آتش اندر اختیار

عصه شد در کردنم زلف بخای تو
آن نواوی راکند هر لحظه فار مار

کردش در دل نهان فا بخت هجران خراب
داغ عشق تو مرا شد زعفر بر کزار

در وطن کردم سفر به با قلیم سخنه
نیست در عالم مرا غیر از تو دلدار و یار

شاهد فیضا خذ در ضمیر جلوه کر
خانه ام طوطی رشک شد دلم آیینه دار

جور از استاد ما بکنظیره هامد
تا شود باور مرا الحق ان کار کار

م

ایا خطه تنه افرین ازخنان خواجه ادیب
اعنی السید محمد منیب افندی

از برای افرین کردن بافروهن
شوه نوایدم را شوق طبع کوهر

م

نظیره او هبی علیه الرحمه

هجران یار بی دل زار بی شرح پریشان
سودای هجرانم بتون انک اثر بدر

نسخه جهان ویران کرد لشکر
خط صفحه کاکل فتنه دور خرید

آهیه یله اولسه دل عشاقه سنگدل
موم ایتدی آه و ناله آتش صور یله اریدر

اغیاره نگاه ایلسه چشم عتاب
اول طائفه نک خصلتی کلبی نظر بدر

نجمی یانا ایچون آتشینه یار کیم
فانوسه دینه جانه زهر شکار تیر بدر

آغوشی خیاله سنی صید ایتمکه عزمی
شهباز فاتحی هله جانا سفر بدر

کیم بیر دل اولور وهبی یه هاتف بو مژده
میدان مهابتنک اوبر شیر نر بدر

م

وله

نظیره کی

فدای دل بولدی روی جانا یحسن یکتف
فدای صاحب ساحل وصلی قدان الکتف

هجم صاحب حسن و احسان نه یکتف
غنی سردار خیار عاشقان بعضه بیر یکتف

لب نای عاشقان بعضه بیر یکتف
لغط اما یکن خوی خسکه هانا عناد
بحث مطلقه کم ایتمز نسخه وهبی

فارسیان سوز اوزره یک صنای عاشقان
نسخ شوخین جانلو آنه ده فرسکی

ریشه نار ضیاله اوله دهر کون بوراز
ایده الدیه اونوتمق طرزه شیر نکی

نخجه خون ریشه قارن اهل ضیالر
هاتفا نوسیفه حاجت یوق هان نکی

م

غزل هاتف نخجوانی

وله

ایچمز نک بکا انجمد کی عجب مدن
نه ی طاوس ابیض آه کیم شوباغ جنان

که اجمار اولدی لبن حمره نبات ولاله زار
بهار نجمدیم یا بیان نادر خزان

هزار هوی ایله کریه و فاد مدن
که نوله داغ دل جیشم نرکسی حیران

چکه ماشاق نرم دونه دوه دیلنه
کلنده بوی قانبوی نسیمی خندان

نمونه در کل نسرین و آب شبنم دن
کناده کی صفا بولدم بو غالمدن

سوال ایدرسلک اکر هان افتادن
بورو زکاروده کسردی هوم هزار

سدوتوانس هوانک اعتمادن
دماغی ایدی بخشه روی ازار

هیشه اید تاب اشتیاقدن
قالوب بولرس محفنه هیبا بیزار

هزار دلکم خراشیده در فراقدن
فسرده کی هوآیه دوای هاتف زار

صبا عجب نه هنر وار اوشوخ کلفدن
هان براکر هاتفا نسوزه رتب عمدن

م

نظر که فیض رس خاطر پریشاندر
هیئه یکدل انار هوش واحزاندر

ایکیسی بر صوده کویا دو طفل نادان در

بری سکدر اولور بر سی کریاندر
کوکلله چشم تر ان فرق واری نوشندر

تاریخ برای ولی
جدید

شهنشاه زمانه مظهر لطف الهی
مطیع امر او سر تا پا وفا و کبریا

جهانه فیضه هاجاری فیض لطفه باری
درون دوسته البته اولور شاهی جبه فرما

به تبریک کلیجون اودر کرمه نمنایی
فزون در وقت طوبی شوق محفل رای کویا

اودر نه فیض حق فاتحه واری ذاتی
نظیرین کوره مشکل بولنجه دم زن فلک اسود

دل و دلبر نادر مورد انعام ربانی
کرامتله سن حق ایلر مظفر اجرا

سلم دانه جوده معارف بخش مولودر
زمحمد تا بمهدی هیچ جیله قابل احصا

هانه نوشین سعود اولدی مولود معارفه
هزار ایله بکی اولنه زاده خوبی جهانه ایرا

بو عهد یازه تاریخی دیدم هاتف نفالله
خجسته آهوی ایده بولوی سعد افزا

١٢١١

جناب حضرت صاحبقران اسپهبر خانان
زمان ولشه اوله دهر عالم فرخ آباد

اولوب بر نغمه منعاد و خافانه فلکجاهان
هنر وفق مراد اوزره همیشه چرخ غمشاد

عدوی دوستایچی تیغ آتشباری خونفشان
قبول ایتدی امانی ضمنه ایله صلحی ابروجه یاراد

سوارانی قوی همت سمند همرهه بیمایه
قیاد دیدن دروازه رایحی کرد باد

هوا بیم الدی عدوین ضربه اولین شمشیری
دیلرسم فوس متحنیه کیسوبه قویفه خوادر

نه دم الدیکجان بختنی بوک هنکندن
عدو کیانک اولدی منکری صحیفه عدم اباد

دلی فیض آور آینه الهام مولودر
فصاحتله سخنه پرداز نغمه جمله دانشاد

بجا باشه هامد ایله نطوین برهوده
نه ممکنه وصف یا پایان شه اجلال تعداد

فلک مسعود این نوشالی همه وسفاد نه
همیشه عمر و اقبال همایون اوله مرزاد

همایه چکنه الوسن نا ابد شمشیر خشمیه
خرد همشانه هوا بروه سرنا پا برداد

وبجانب دولتخانه جلالتمآب نیز
بهمین وزن و قافیه و ردیف تاریخ
بنظر رسید

نظیره عبد افقی سنه اش

دلی شیدا و مکتوبی بجنبانه واه
هو محمد به اولدی وارسته واه

کلزار وصل تا آردینی شاد بنوا
هیچ افتاد ایتمز کلشنه واه

اغیان نقل لب زنج خنجه عائشه
شفالو بله و بر مزاولبنه آه واه

اذیشه مرده ولبه پوچون نیاز خوف
دیار محابنه بزی دیوسته واه

هنر هنه و عجز جوانرد لجن هنوز
نظیره هامد ایدی بخسته آه واه

غزل هایه

اویی زیبون چشم سیه‌ته واه
فاد بلک غمزه عاشق بخسته واه

سر منزل وصاله یوق تاب ایرمکه
زنجیر زلفه دلشده پابسته واه

غمزه بولور مخلی جان بر زمان رها
بیرحی برینه اولدم دیوسته واه

کرنانی بحاجاید یالان غالمی
الشکمه کوز جانی ایرکشته واه

هامد بو دشمنون نوانا جوان ایکن
اینرز زبون عشقی اونوریته آه واه

مخمسه

هر کیجه رؤیاده صبا ایتمز اجاه انوری
شعله شوق دل اوی یرلی شیخ خاوری

سینه سیماب آسا دوایدر بی مهر
ساقی مجره نالی دستنده زرین ناعری

سینه صاف اولدم اوجه بیکرون الدم کاسمی
غنچه آمال دل ایدی چون وردطری

ایلش بر آم حرفی شعلم دلسوز عشقی
حرفه انار خوکشیده نازایله اوشوخلی مجمری

بوبخه افسون ایدم زنجیر نه رام اولمدی
هامد آخر نه اولدی کوزمدن اول پری

مخمسه

نگاه ایله برنو غا نغمه زیاده ریشانه
سراپا غنچه صاتش کلور دیزده کاشانه

جبینده صباحه دوشمز زیر یانوده
نقطی وش پرده کوشه کاکل شبنا ره شانه

اوسر کوچه باغ نا شاده صانه قچه
اولور وردد زبان عاشقان آواز شانه

رخ ساشاق وصدر سیه ایدوب ناهار کیشه
اوخوفی پهلوان غمزه پرکاره ماشانه

بولکوه صحن معاینه بنه هیهات وفیضاغ
برید کلک نقاش هامد ناهاره قشانه

مخمسه

بدل جیبه چرخ شعبده بازاولدی رجع خون
بخازه جهل صفا بور وهن بسبنون

غنچه نه زبانه بنون پرصفا وش
صوفی نه کچه الله الحام لوله کوش

هر کشوده کوره معلم بشر بشر
جهن هار یارا اوخنوفی صاغرز اراهد زبون

جاوده دون اوی اهد بازاره چه دیلر
وی خسن زفاوه زفاوه چیزه جون کلدیلر چون

پیر مغان نجون بزه بوبچه ابوسعود
سرخوش اولدور مرفع میه سرنکون

حامد فضار مضیقه جون دوزکن الیم
خوفم بودر که اشفه کلکم اولور خزون

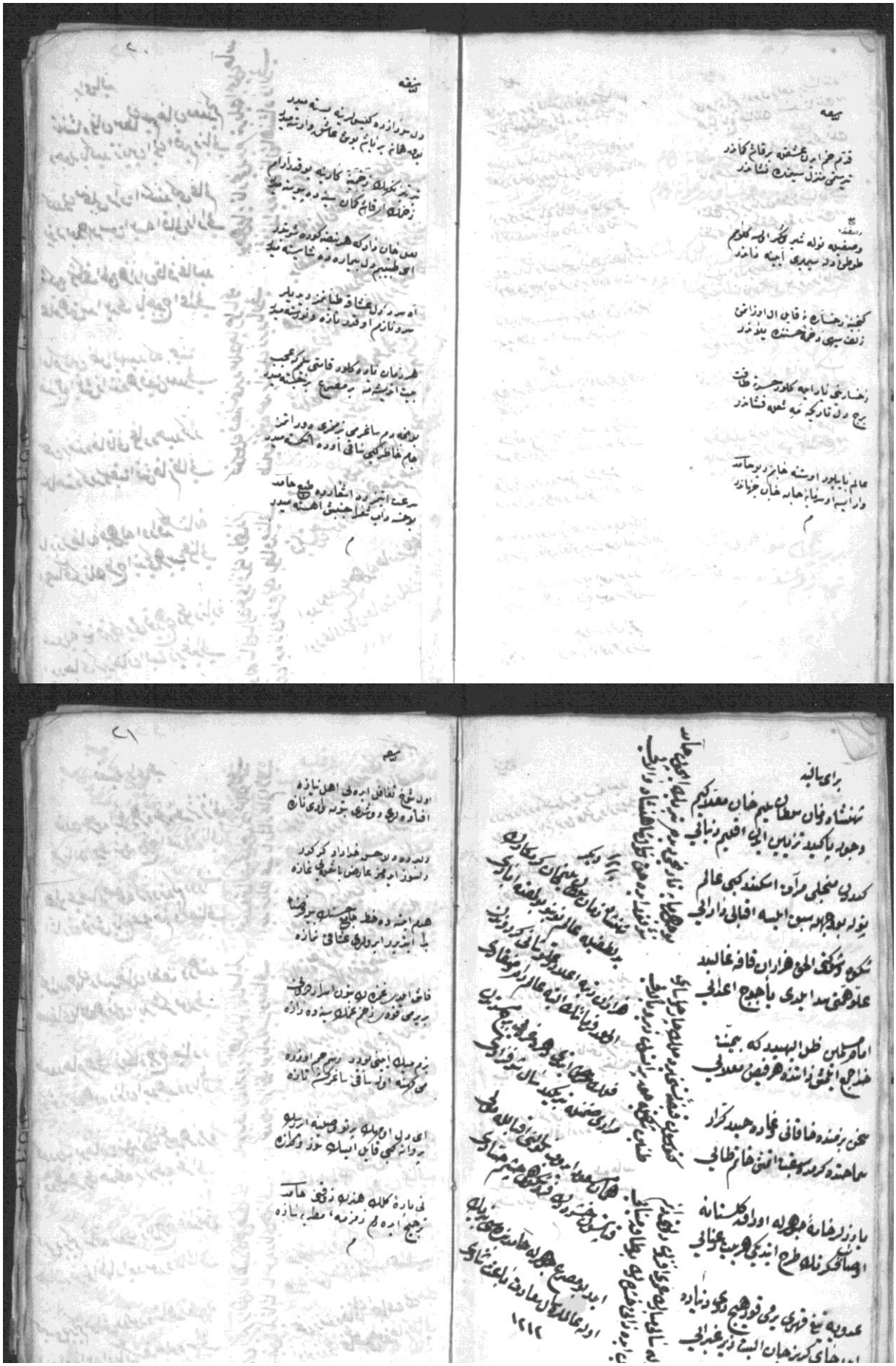

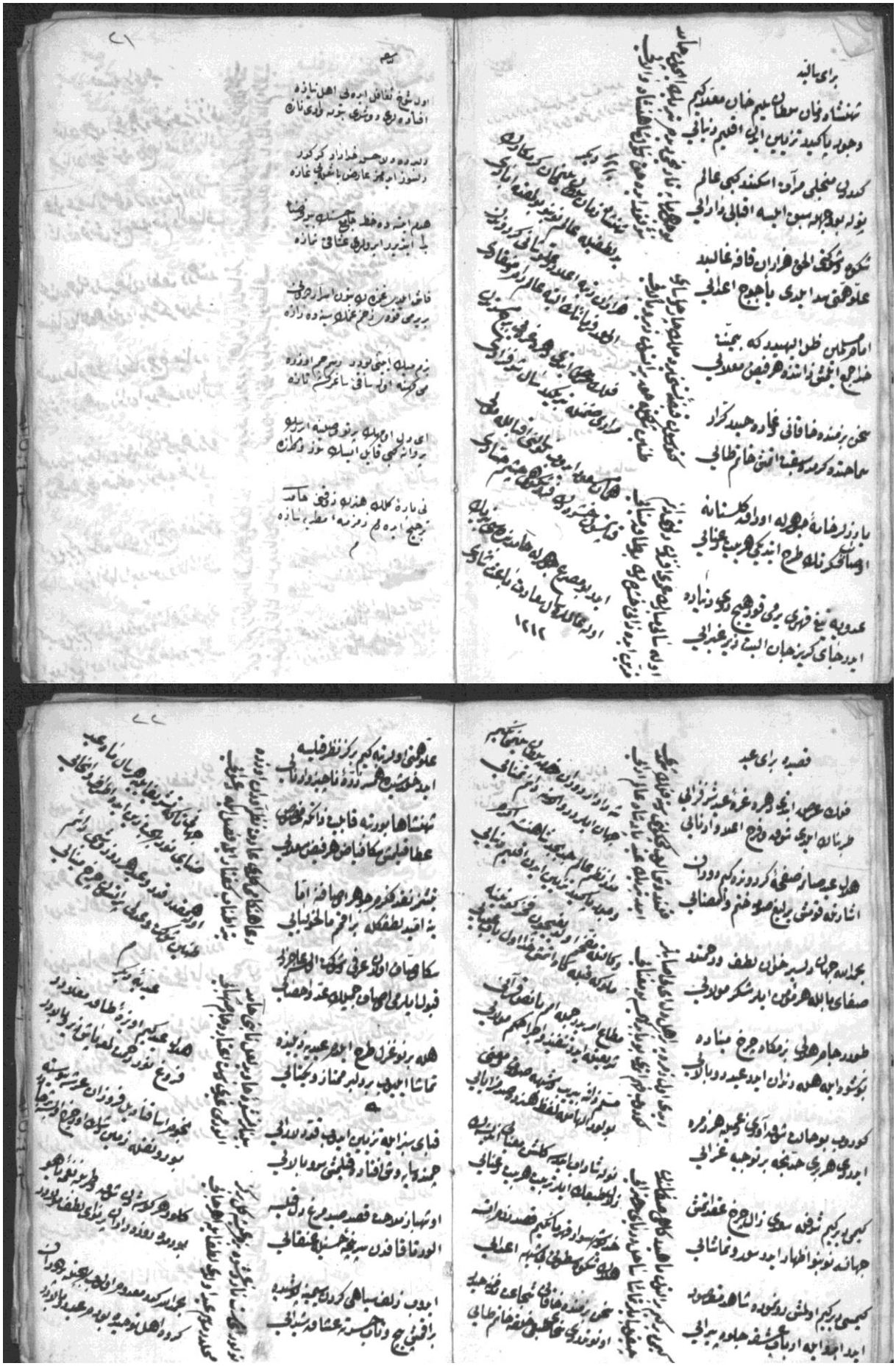

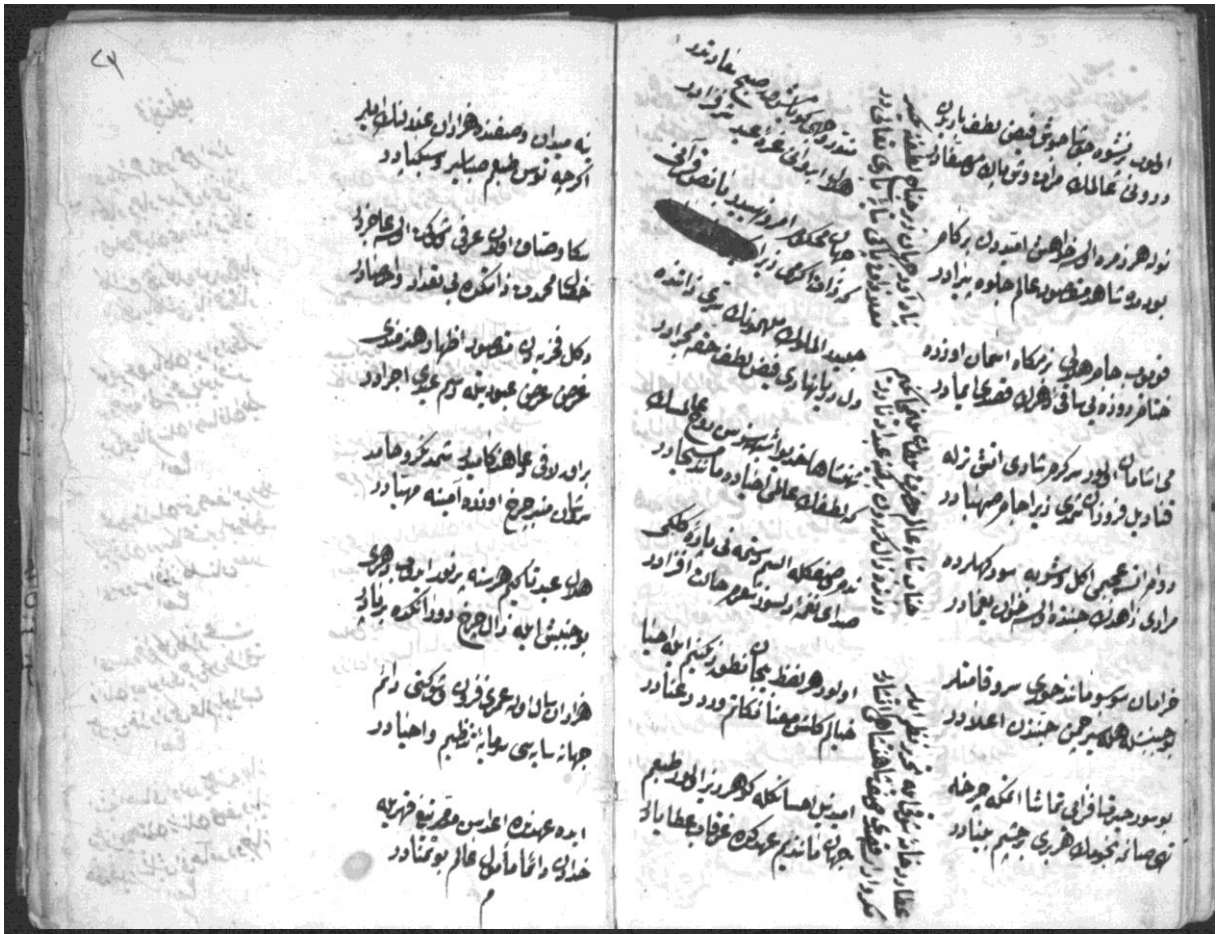

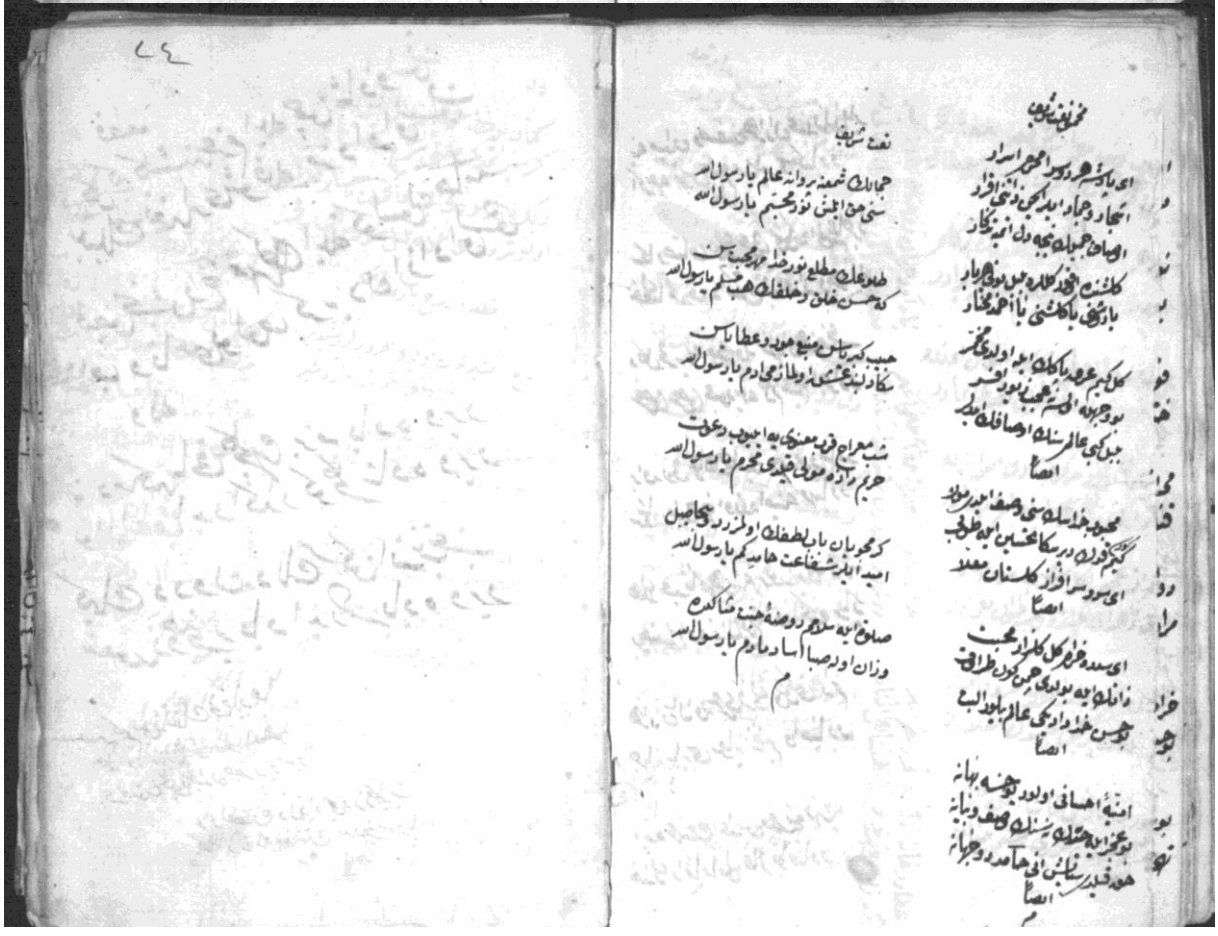

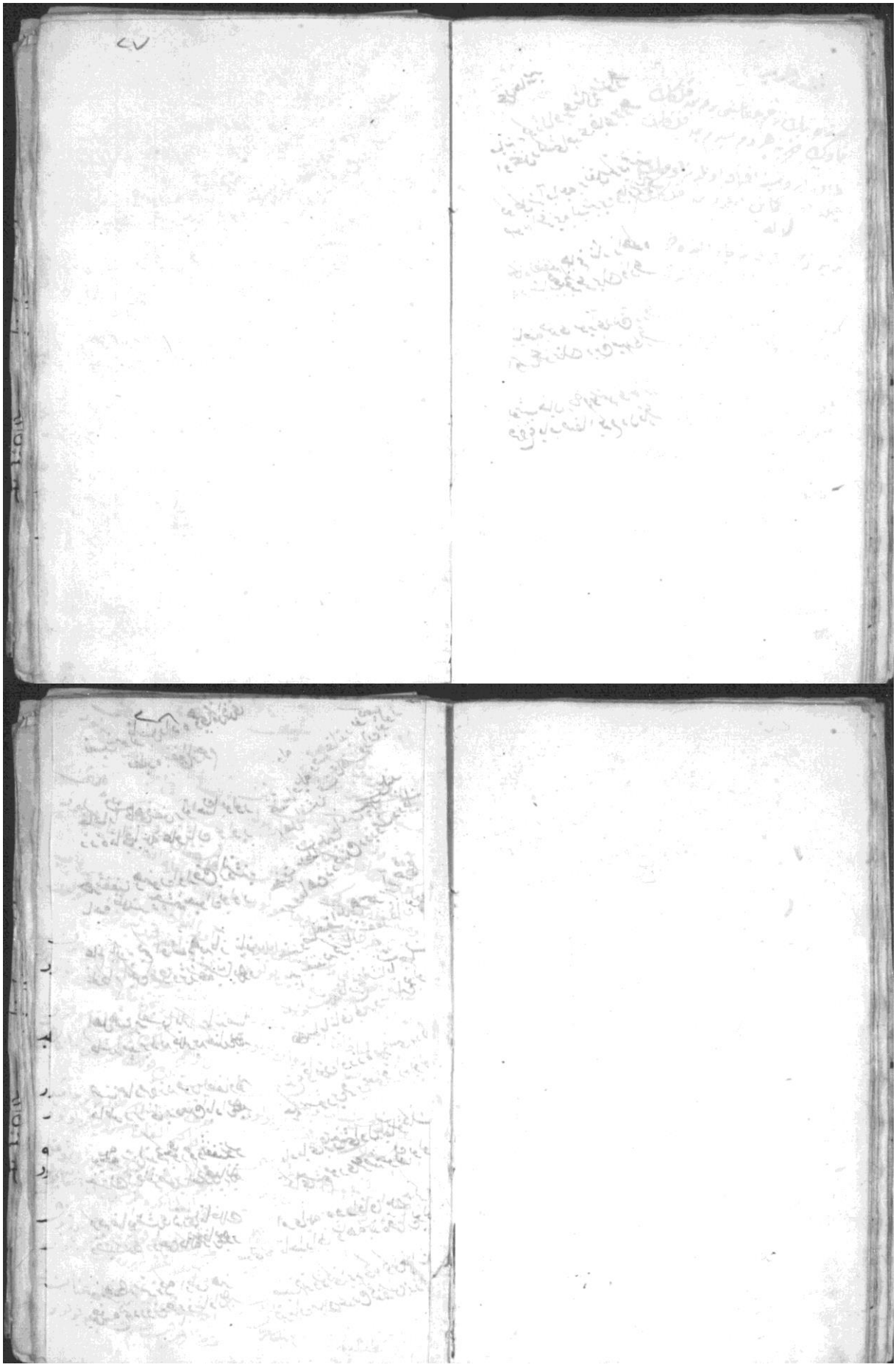

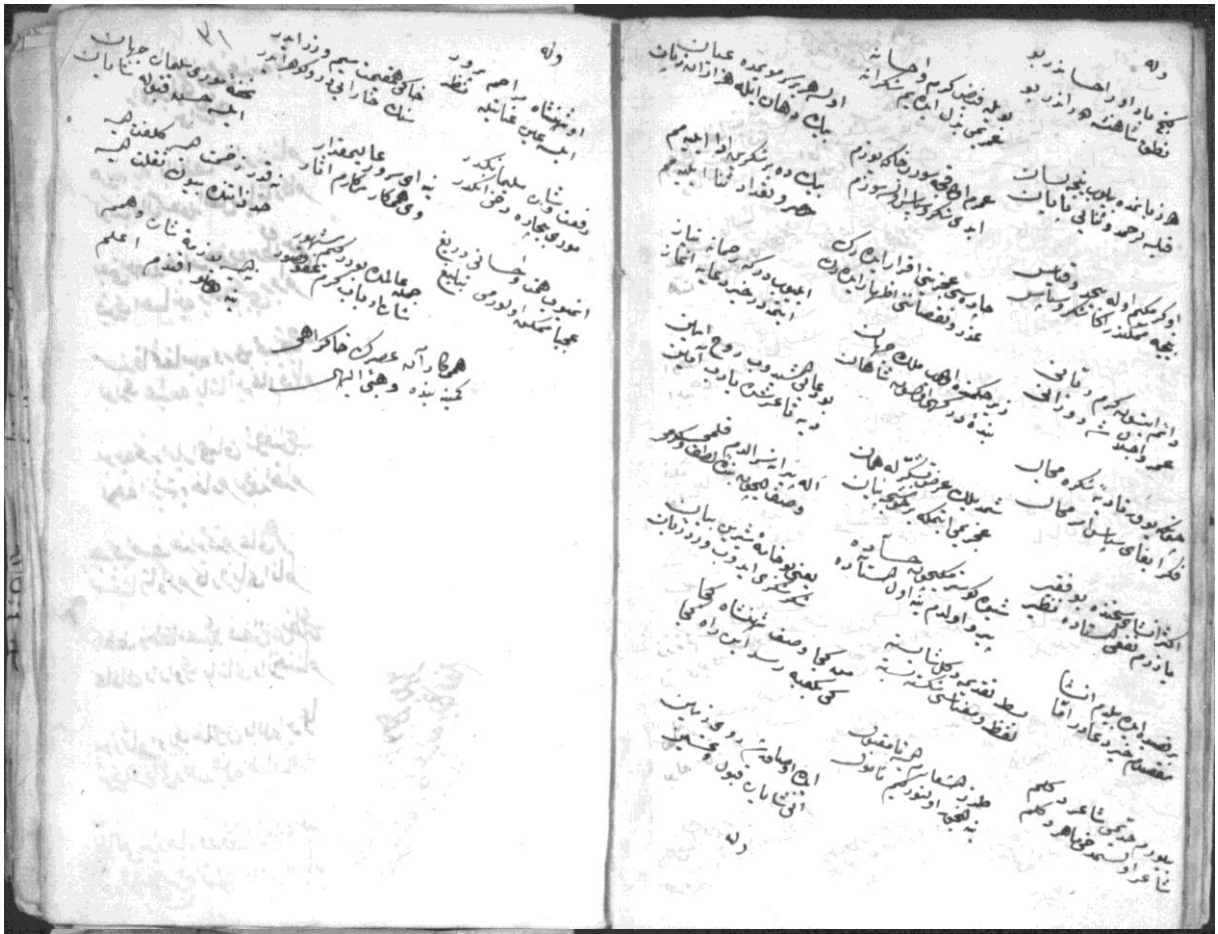

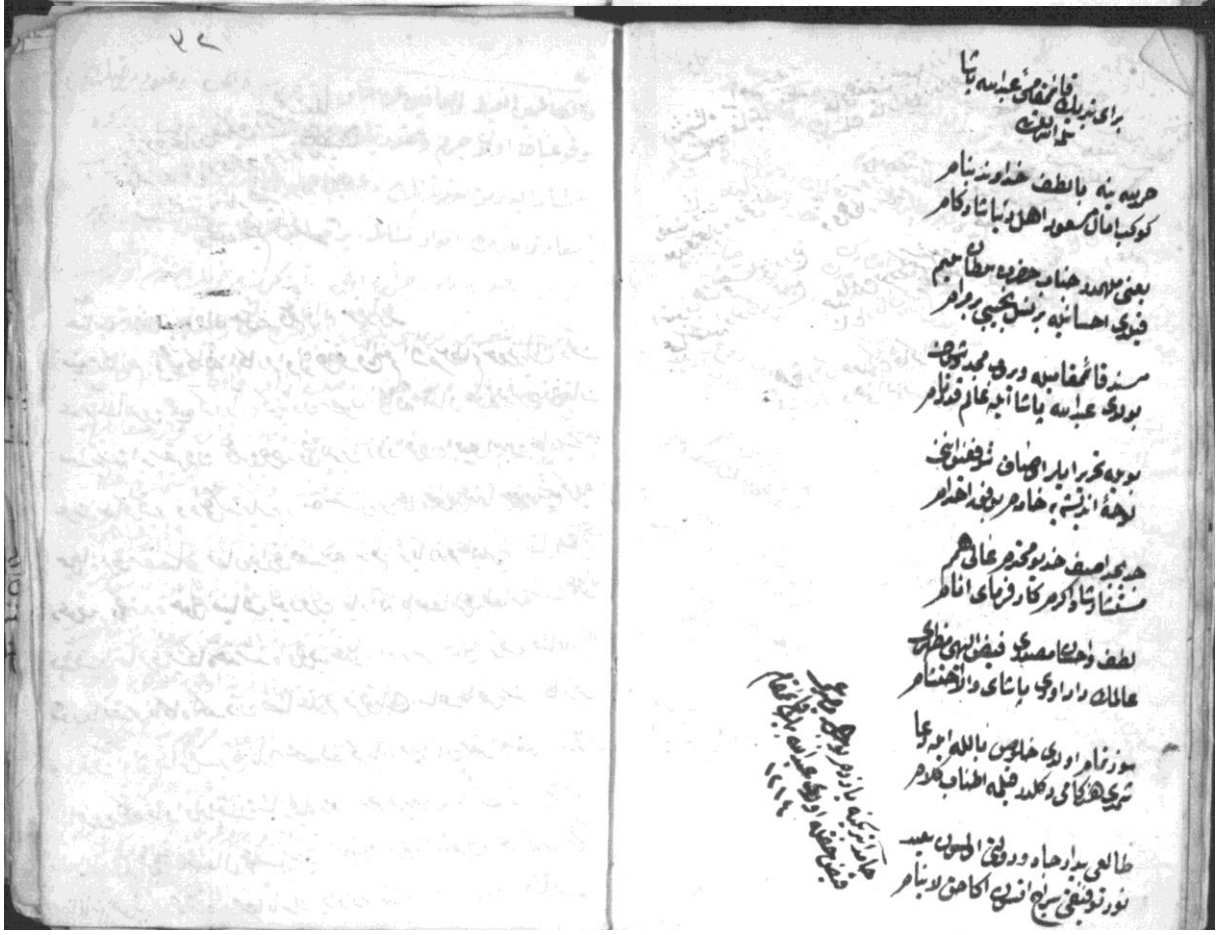

والکاظمین الغیظ والعافین عن الناس آیه کریمه سمع قراءت وعفوم مرقوم
وقوعباقه اولئ جرم وقصور نبات عفو فرمائی شفقت ایدکده
مشارالیه دمن حضرتلرنبات وعجب عفو فرمایلرز وکاوزسار عالمناب
سعادتمآبلرینن انوار نشاط بر انبساط لشکار المفله غدوم مرقوم
بو فرصت غنیمت باور جزاء المحسنین آیه کریمه مرقومات نتم اولونس
والله یحب المحسنین کریمه سنی فرمان ایدکن مشارالیه دن حضرتلرس
غدوم مرقومات جرمنی عفو وله صفحه اذاد وانواع احسانه مخاطب
وبخصوصیه لریه مسرور ودلشاد بیوره قلمز دار کزار صفاتلرینه
نمایاند مرحمم رفیقه زرنن متضرعانه بوخدمتکارلرینه استمالت فلدکن
بنه لرنبات وقوعباقه اولئ جرم عاجزانه هروجهله عفو وعنایاتلرینه مقرون
بیوریلوب کماکان بنه خدمه وکتاب کامیابلرینن بویله بیوریلریه
کظم غیظلر اجر جزیله مظهر بیوره مشارالیه رضا حضرتلرینه متابعت
جناب مکارم مآبلرینن سرشته معاملاتلرینه اوفق موافق والطف مطابق
اولغز بوعبد واعیدینه وجزاء جزاء المحسنین مرحمم بنه لرنبات حق
ناشناسلقدن عفو وعنایاتلر وکاریوبلوب اعنیه تسویه عرضه خاکپای اولم جسارت
غدوم باقی امر عالیلرینه جناب سنوکنیم اقدم حضرتلرینکدر
شان والوی کعبه الحق
وانما العفو فی طاعة الله

بو نامزد محاذ مندرس وضعیف المنفعا
خانه عاجزانه مزدبخرج و برداشت علی القدر
نسبت و تفضلات آثار فضیلتانه دن انتظار
بو محله نه قدیم افتخار

جناب حضرتلرینه یزدان جل شانه وعم فواله حضرتلرینه
تنبه مکارم ومحجه کافه اکارم اولئ وعفو والتغم اقدم سرطانم حضرتلرینن ذات
عدیم المثاللرینن جمیع کدورات کونیه دن مصونه کافه آمال علیه لرینن توفیقات
صمدانیه سنه ابد مقرون محروسه قاهره لرینن روز افزون ابیه امیه بجاه سید الرسل
عرضه خاکپای دعاگی کمینه بیاندر سه حسن بن علی رضی الله عنهما حضرتلرینه کریمه
حواله ری مقتضاسنجه مهمان نوازی قصدیله بزم ثریا رزم علیلرینه احبای خاصه
وعوض وکیلرینه خواجه ضیاء بیوردوب یارانه باصفاری طعامه نشسته غوغاسنه
صداقت انتمالری بیکاه خدمتنده اولوجه غدمانلرینن بریسی خواجه برکس نشانلرینه
شوربا تقدیم ناکاه لکمه دن قضا غدوم مرقومات ساعد عاجزانه کارکر
وبدنلرینه اولوطاق نفسینه نات محصولنه کریبانه مهمانان مقبل المفله البته خاطره
مساعدتین لکه دار اولدیغندن مشارالیه دن حضرتلرینات سابق وجه بنیز خورشید
نظیر لرینن فروغ انتفعال غضب بیدار غدوم مرقوم مستعرضه بحر اکدار اولوجه
مهمانانه هجوم اوزره مهمانلرینن برخواص کمنه وان سعادتمه نشان

وله
عمر نوحه اولنشه جهانی مالان اولدی
اولاد اعدالرو هم غرق طوفان ظفر

قصر والینه فرشو طوغه دوشیرور
مه پرنور نفیه مهد زرخشان ظفر

چند سنه داری خدایا اولهو دنیه صور
انجه هپنا اولدنا فاتار شتابان ظفر

اوله حامد قولنک ایچه حرص قبول
بو مناجاتنی اولوجه باعث شایان ظفر

عفو ایدوب جرمنی بزلاهن الله
بذل اولنسون بزه فتحیه هنیان ظفر

جمله شاهان وکداصاحبقرانین دارد
سنده درکان کرم سنده دهقان ظفر

وله
مظهر ذات خداسك یا محمد
مقتدای انبیاسك یا محمد

دین رحمانك حمایت رهنمك
چشم وجانه نور ویلك یا محمد

فرش بابك اطلس افلاکدر
رهگذر عرش اعلاسك یا محمد

جامع الکمالات ایدی ماهرش
مژده بخش روشناسك یا محمد

وله
جوی لطفك قیلدی سیراب عالمی
شاه جود وعطاسك یا محمد

ماورای قبل حامد ناکامه
مرحبا ای پادشاسك یا محمد

قطعه مناجات

یارب ضمیر فاطفه می شود آیات
سرمایه گنج دل بر اسرار است

اثار مدام اوله نسخه کبرای کمال
مضمون تنویر اولو الابصار ایشه

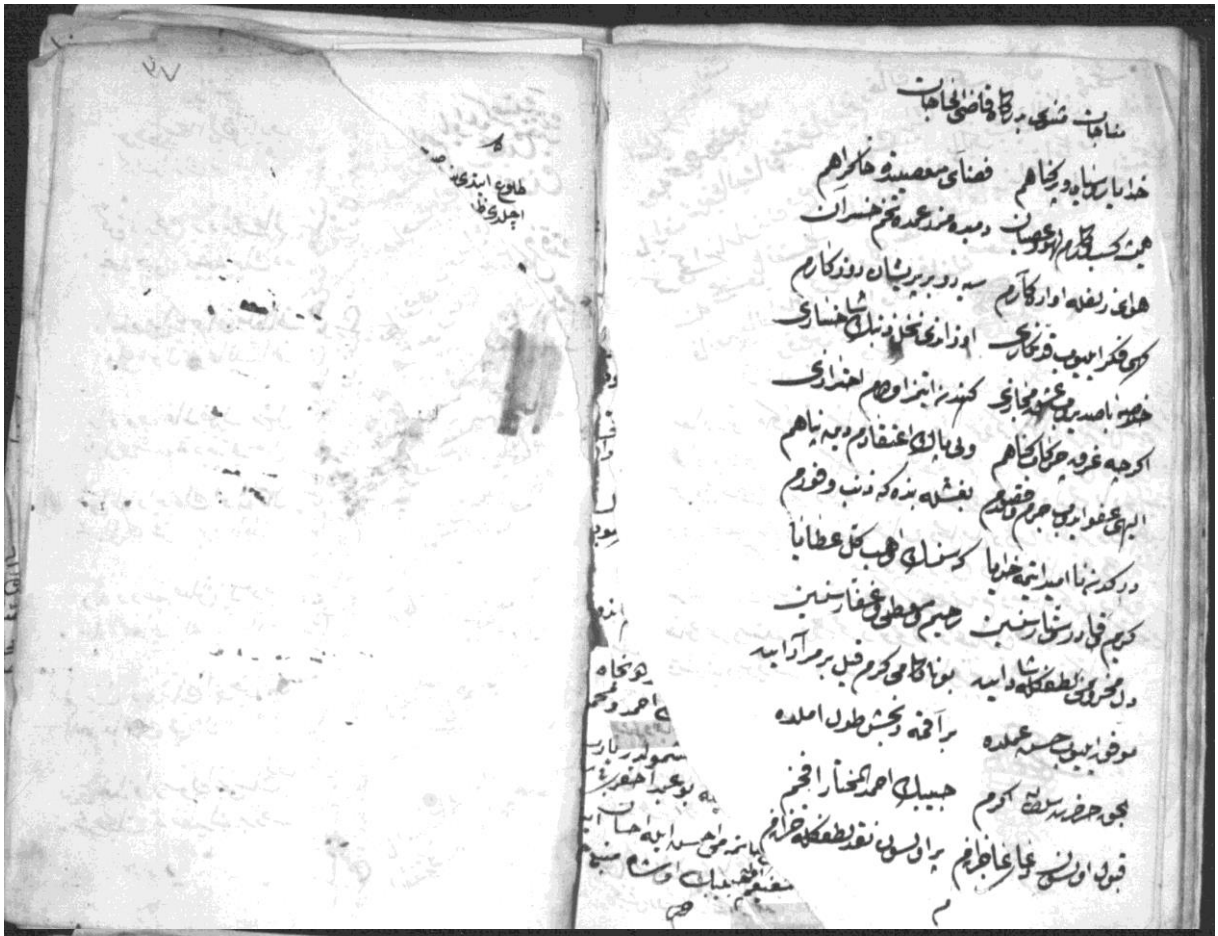

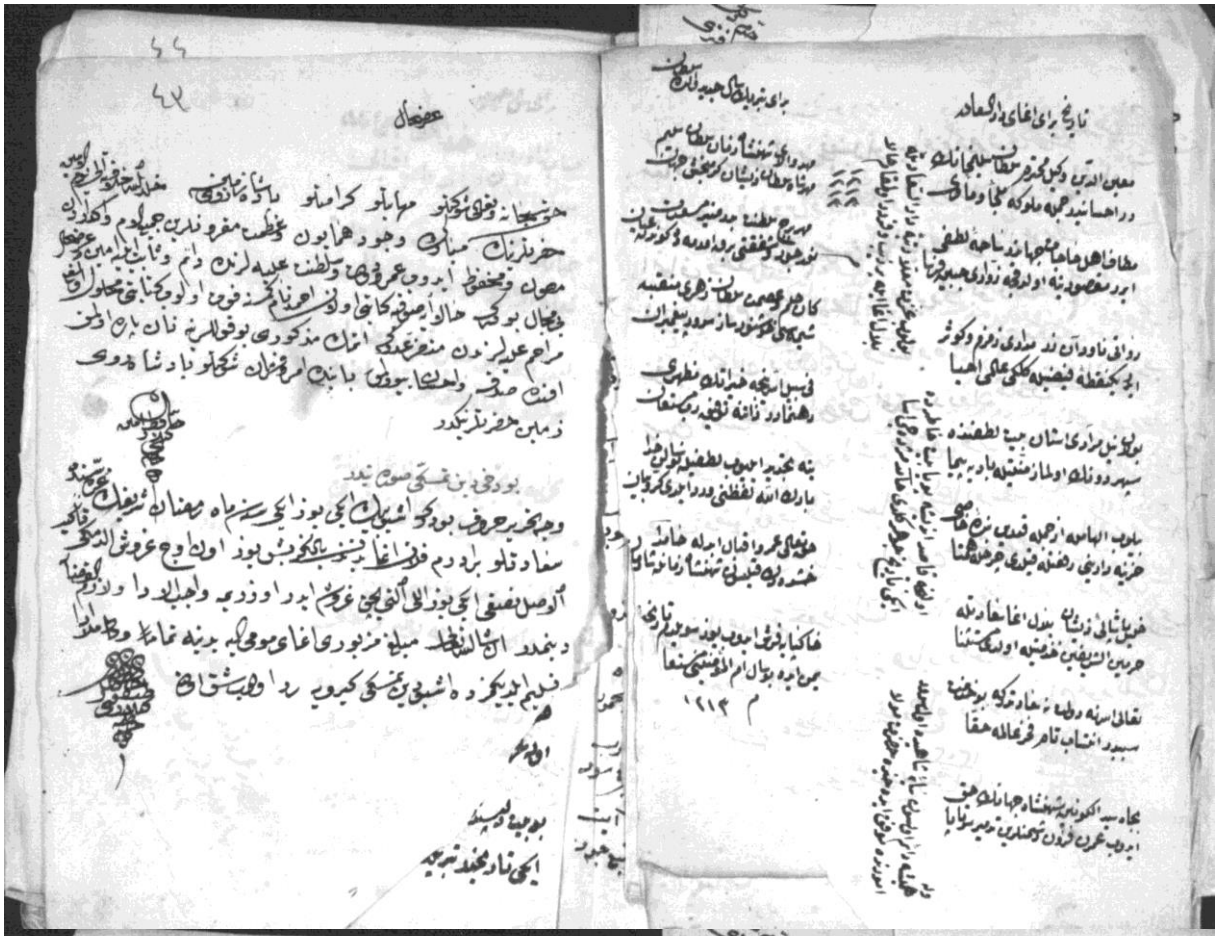

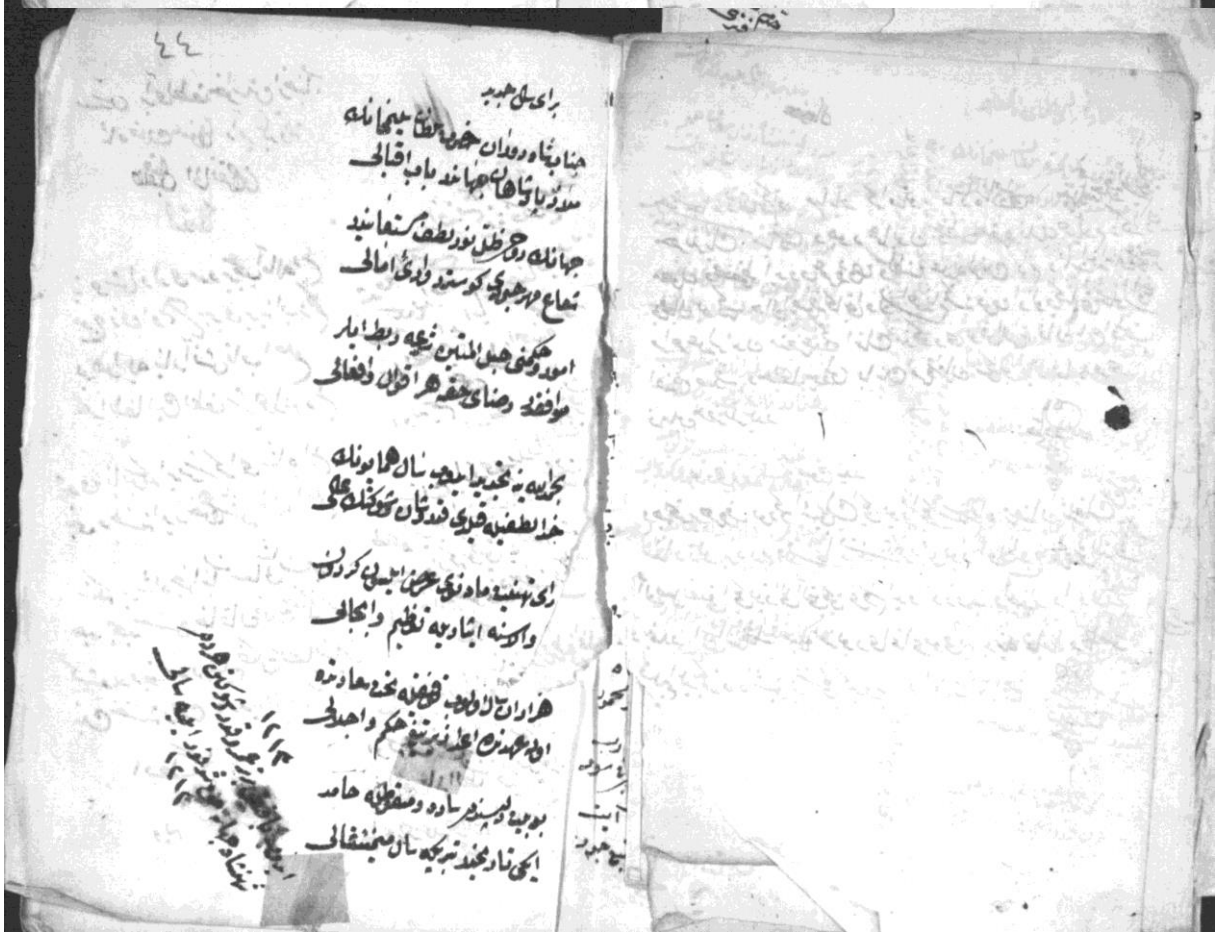

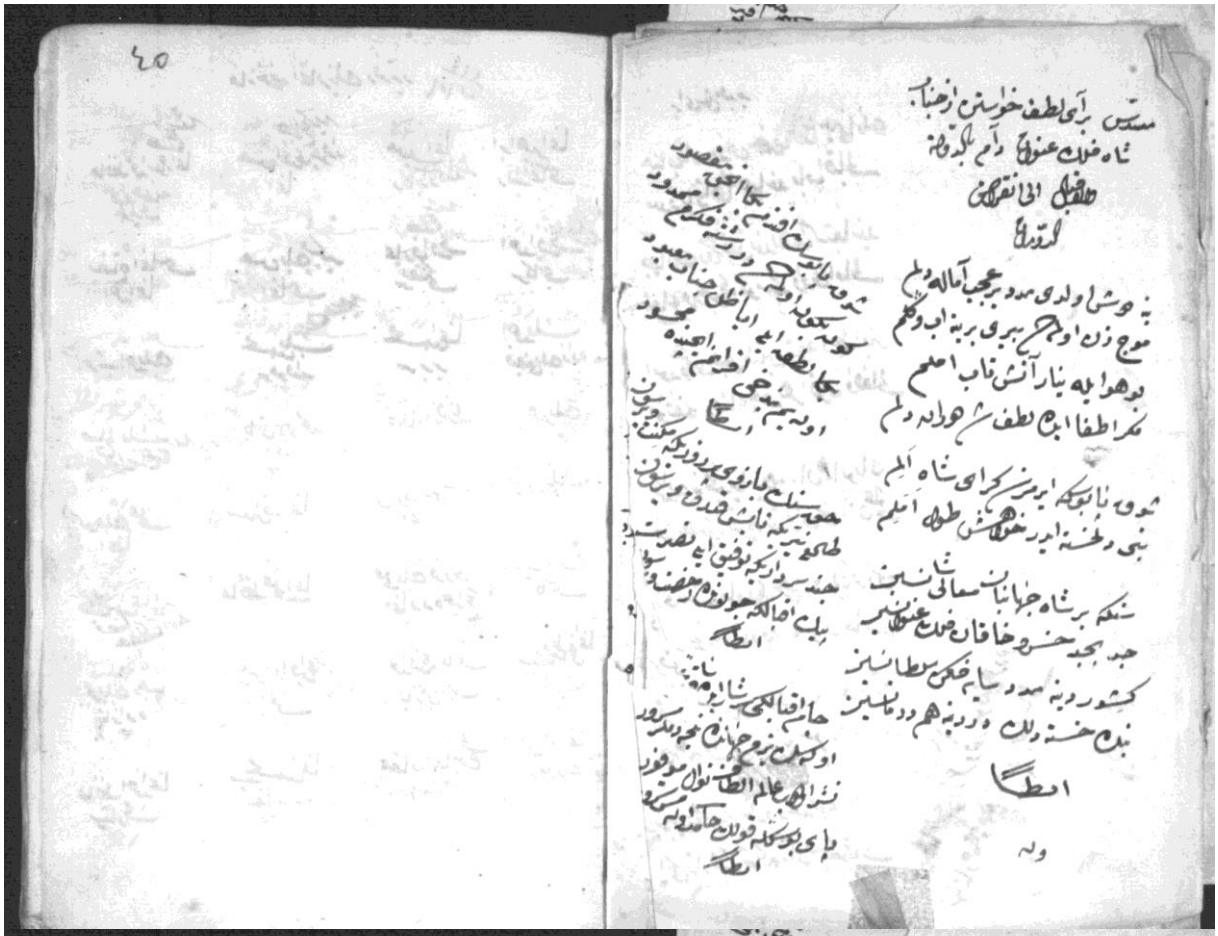

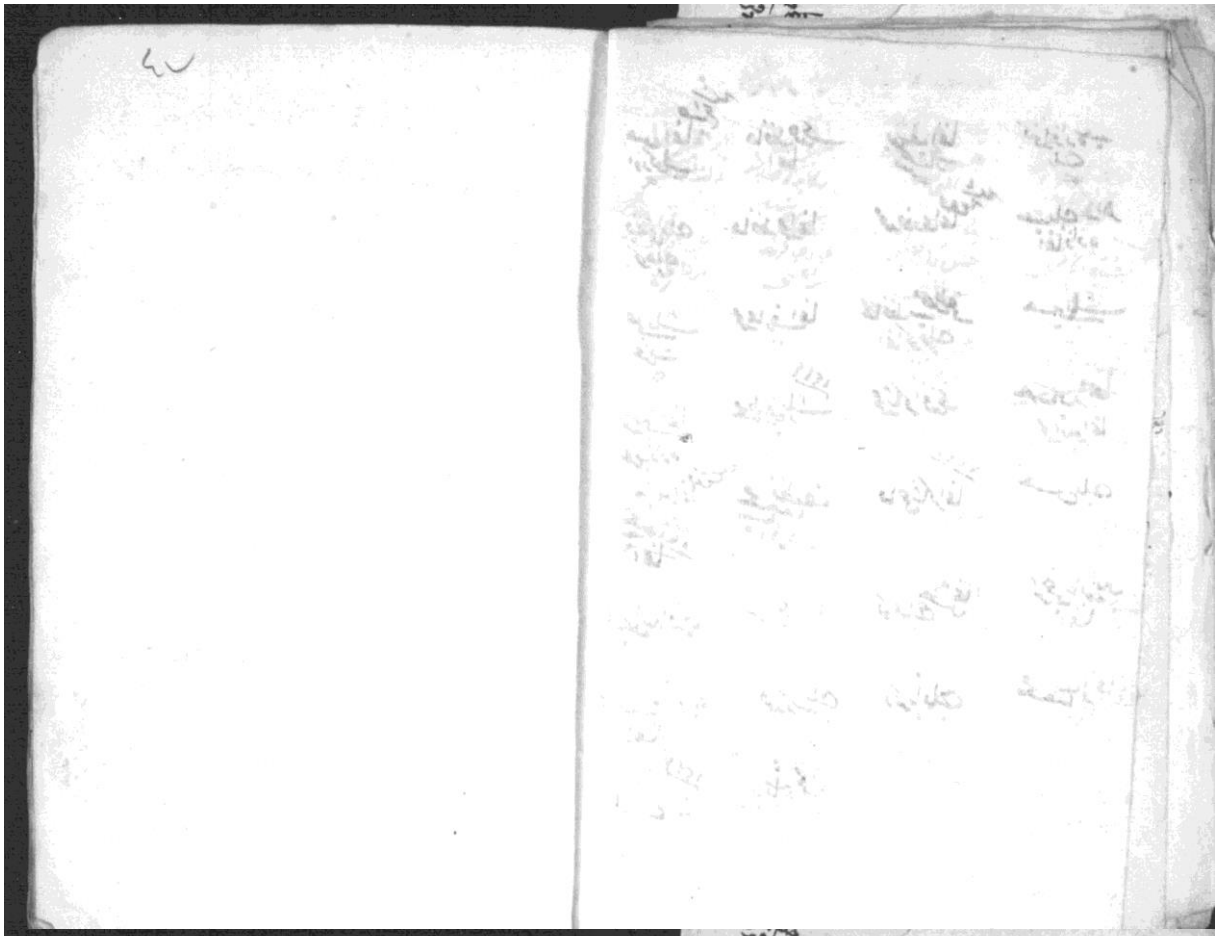

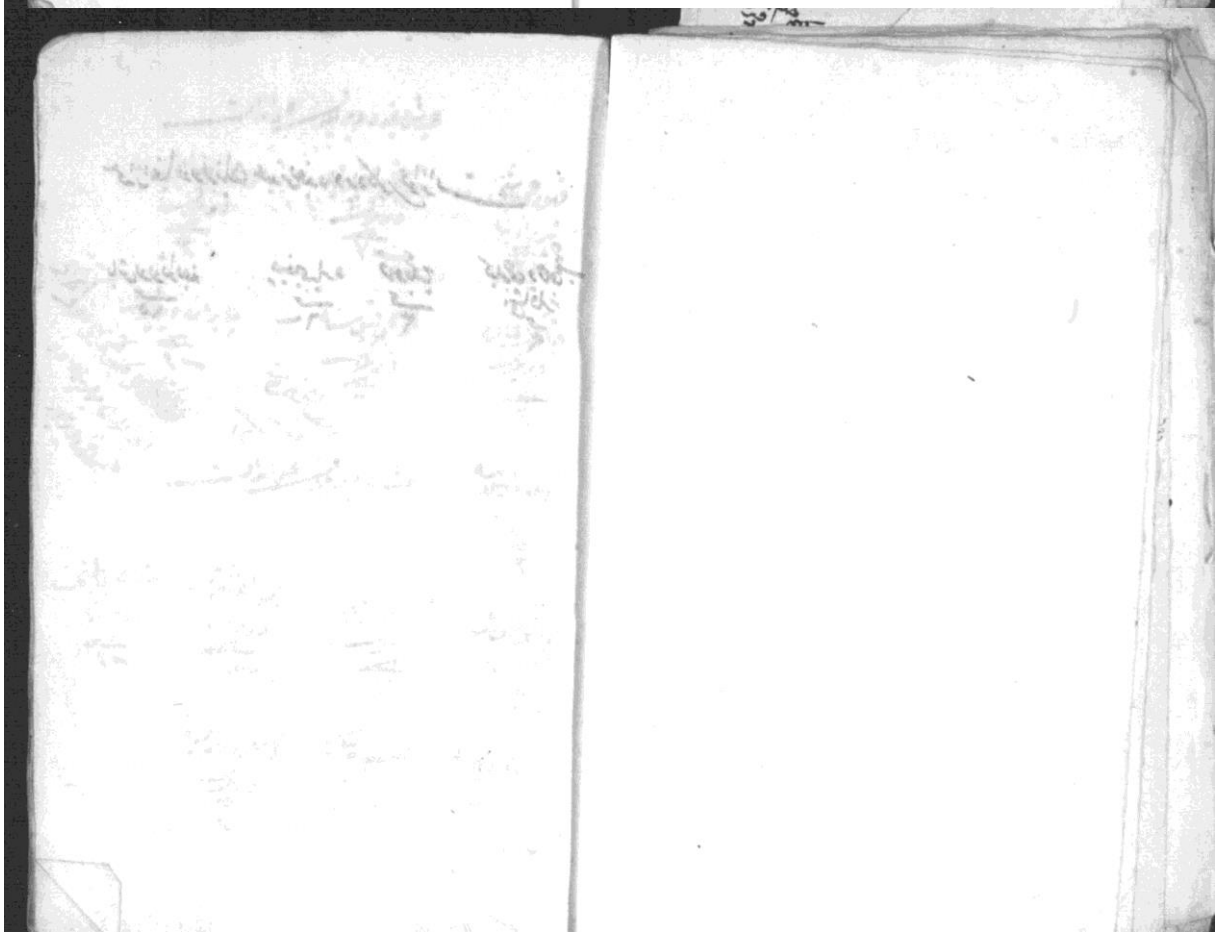

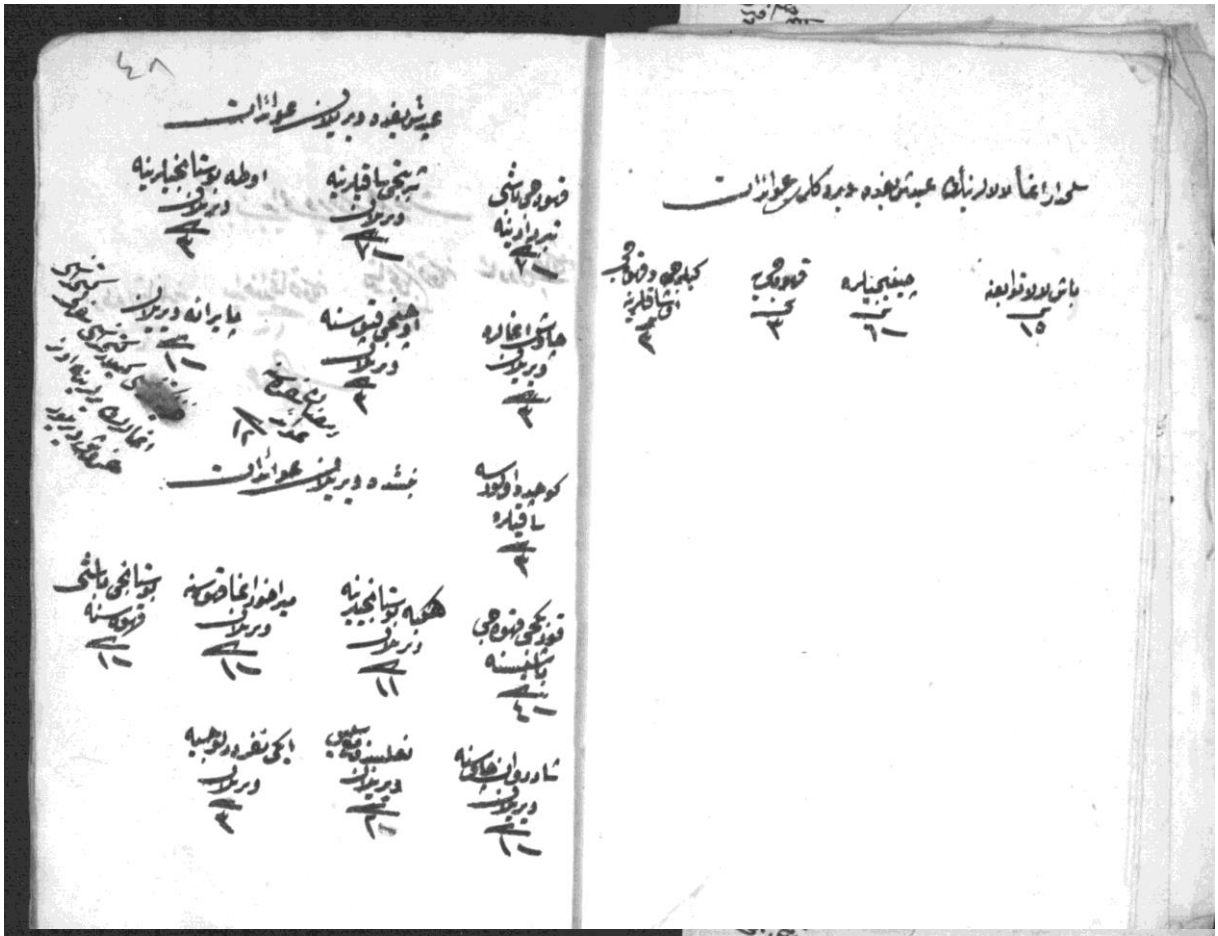

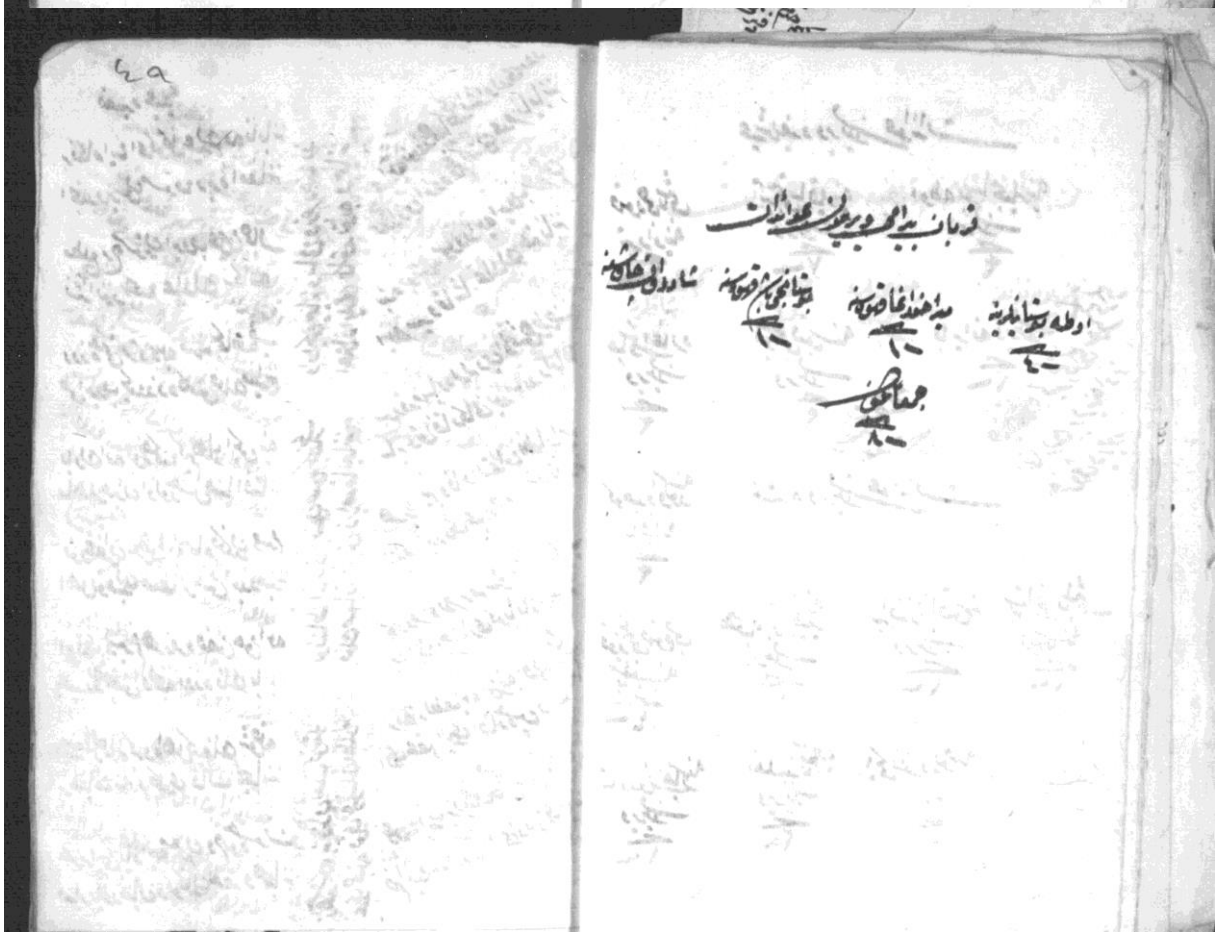

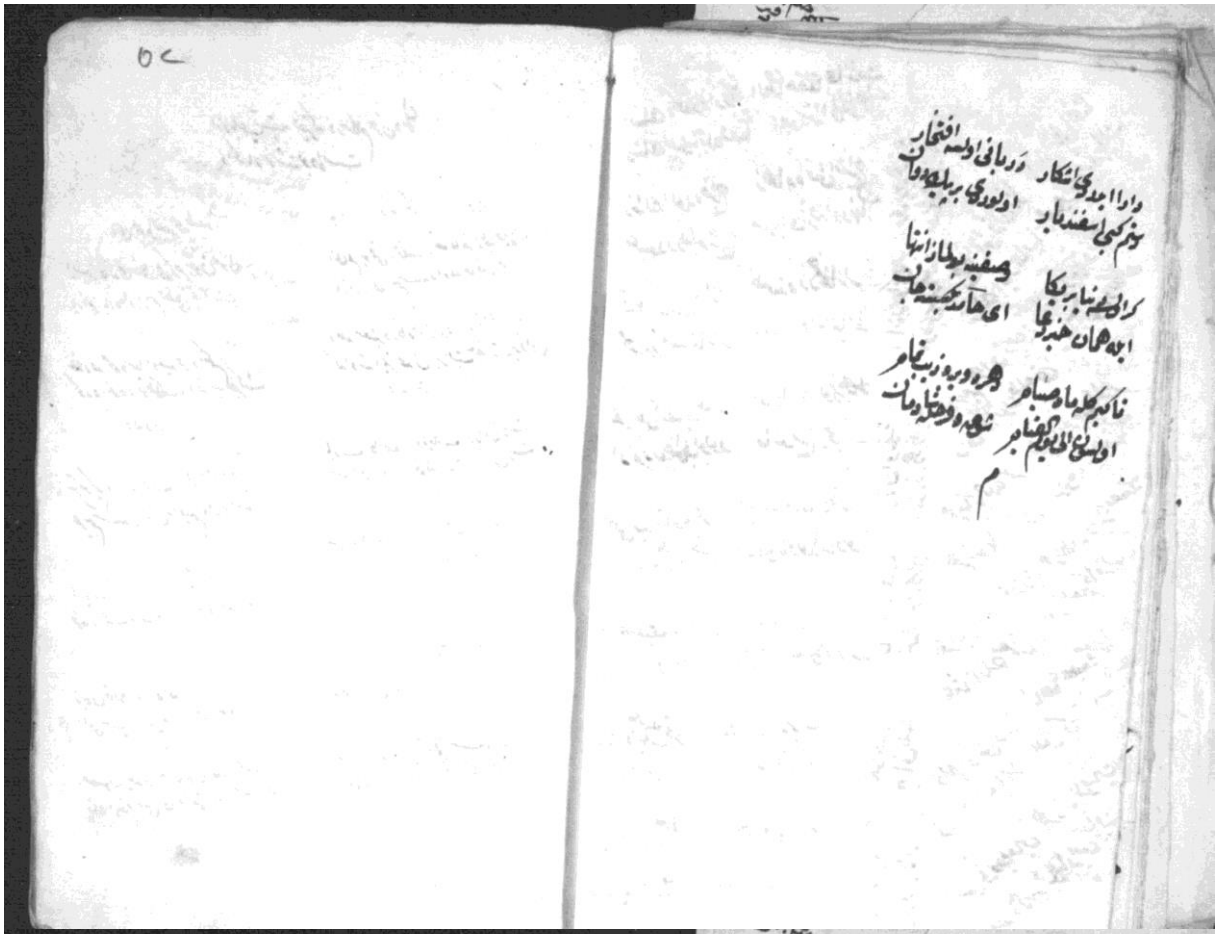

دارا ایدی اشکار
دربانی اولسه افتخار
ستم کبی اسفندیار
اولوردی بر بیک دوان

کر اولسه بنا بر بکا
وصفینه بولماز انتها
ایده همان خبر دعا
ای حامد بکسته جان

تا کیم کله ماه صیام
دهره ویره زیب تمام
اولسون الی یوم القیام
شوقه و فرحله شادمان

م

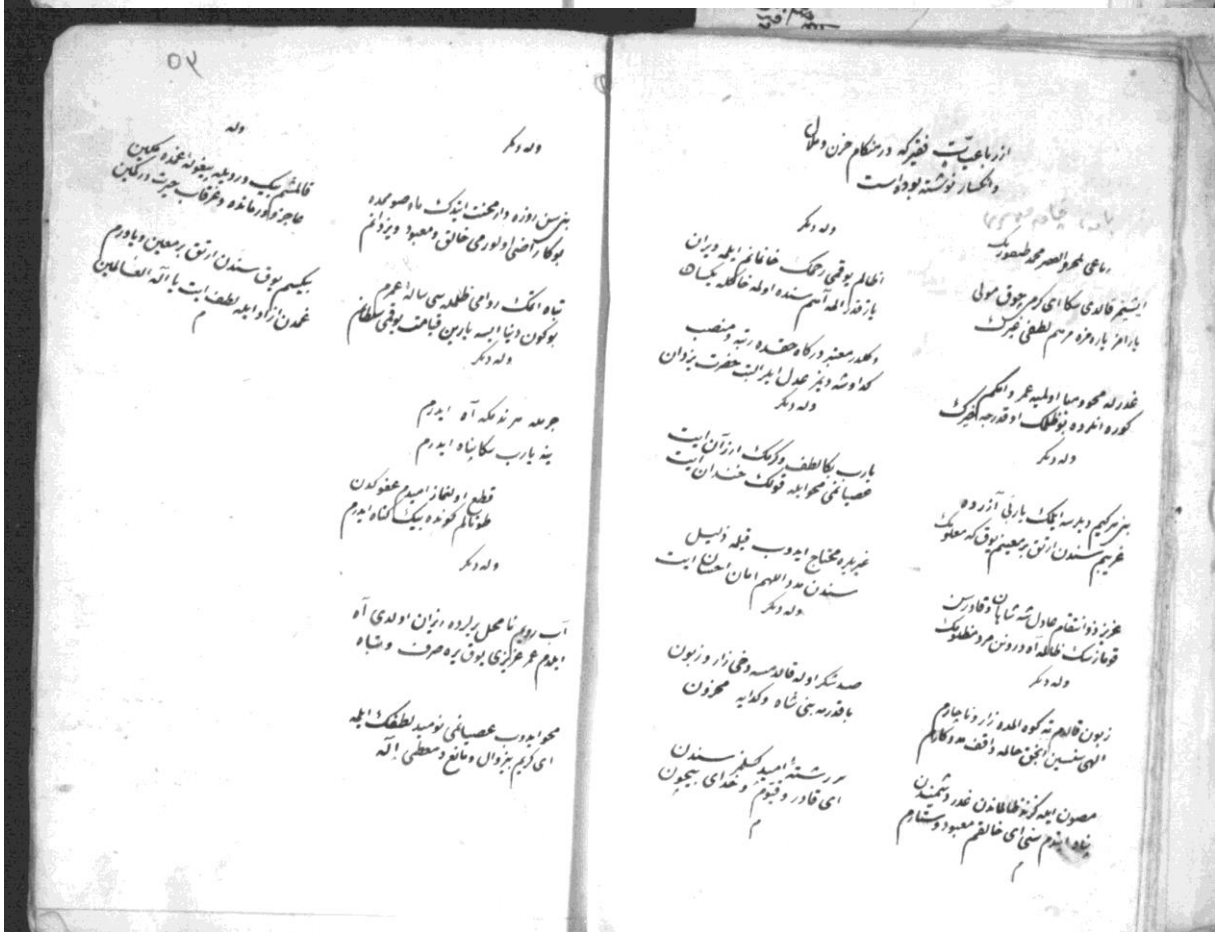

از رباعیات فقیر که در هنگام حزن و ملال
و انکسار نوشته بوده است

رباعی لمحرر العصر محمد طیفور بک

ایشیمز قالدی سکا ای کرمی چوق مولی
یارامز یارمزه مرهم لطفی غیرک

غدرله محو و مبا اولمیه عمر و امکم
کوره انلرده بو ظلمک او قدرجه خیرک

وله دیکر

بنی هر کیم دیلرسه ایلک یاربی آزرده
غریبم سندن ارتق بر معینم یوق که معلومک

عزیز ذو انتقام عادل شه شاهان و قادر سن
قومازسک ظالمه آه درونن مرد مظلومک

وله دیکر

زبون قالدم نه کوه المده زار و ناچارم
الهی سنسین انجق حالمه واقف مددکارم

مصون ایله کزنه ظالماندن غدر دشمندن
پناه ایتدم سنی ای خالقم معبود و ستارم

م

وله دیکر

اظالم یوقمی رحمک خانمانم ایله ویران
یازقدر الله آهم سنده اولمه خاکله یکسان

وکلدر معتبر درکاه حقده رتبه و منصب
کداوشه دیمز عدل ایلر البته حضرت یزدان

وله دیکر

یارب بکا لطف و کرمک ارزان ایت
عصیانمی محو ایله قولک خندان ایت

غیریره محتاج ایدوب قیله ذلیل
سندن مدد اللهم امان احسان ایت

وله دیکر

صد شکر اوله قالدمسه دخی زار و زبون
باقدرمه بنی شاه و کدایه محزون

سر رشته امید کسلمز سندن
ای قادر و قیوم و خدای بیچون

م

وله دیکر

بنی سن روزه دار محنت ایتدک ماه صومده
بو کا راضی اولورمی خالق و معبود و یزدانم

تباه اتمک روامی ظلمده سی ساله عمرم
بو کون دنیا ایسه یارین قیامت یوقمی سلطانم

وله دیکر

جرمله هر ندمکه آه ایدرم
ینه یارب سکا پناه ایدرم

قطع اولنماز امیدم عفوکدن
طوتالم کونده بیک کناه ایدرم

وله دیکر

آب رویم نامحل یرلرده ریزان اولدی آه
ایلدم عمر عزیزی یوق یره صرف و تباه

محو ایدوب عصیانمی نومید لطفک ایله
ای کریم بیزوال و مانع و معطی اله

وله

قالمشم بیک درد ایله بیغوله غمده مکین
عاجز و درمانده و غرقاب حیرت در کمین

بیکسم یوق سندن ارتق بر معین و یاورم
غمدن ازاد ایله لطف ایت یا اله العالمین

م

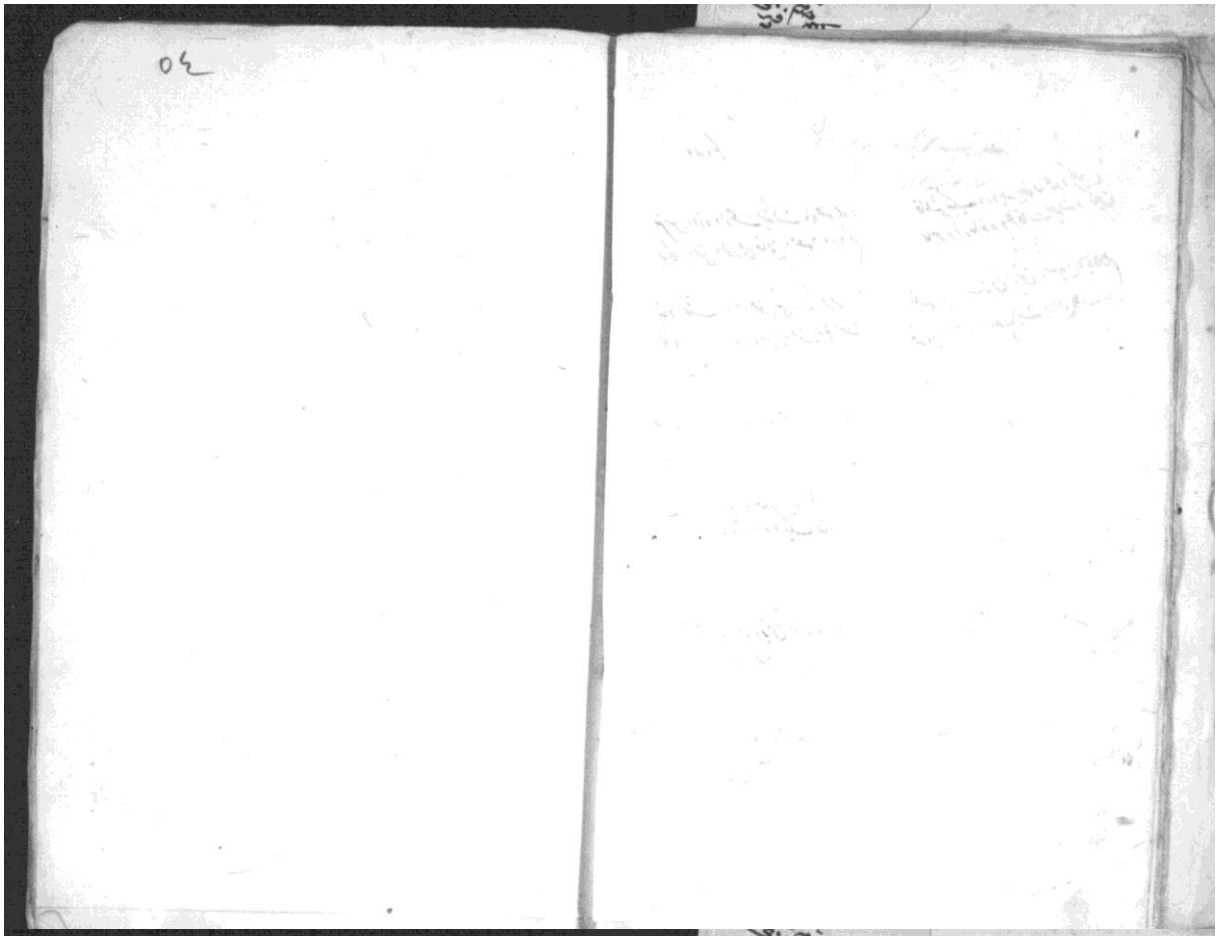
٥٤

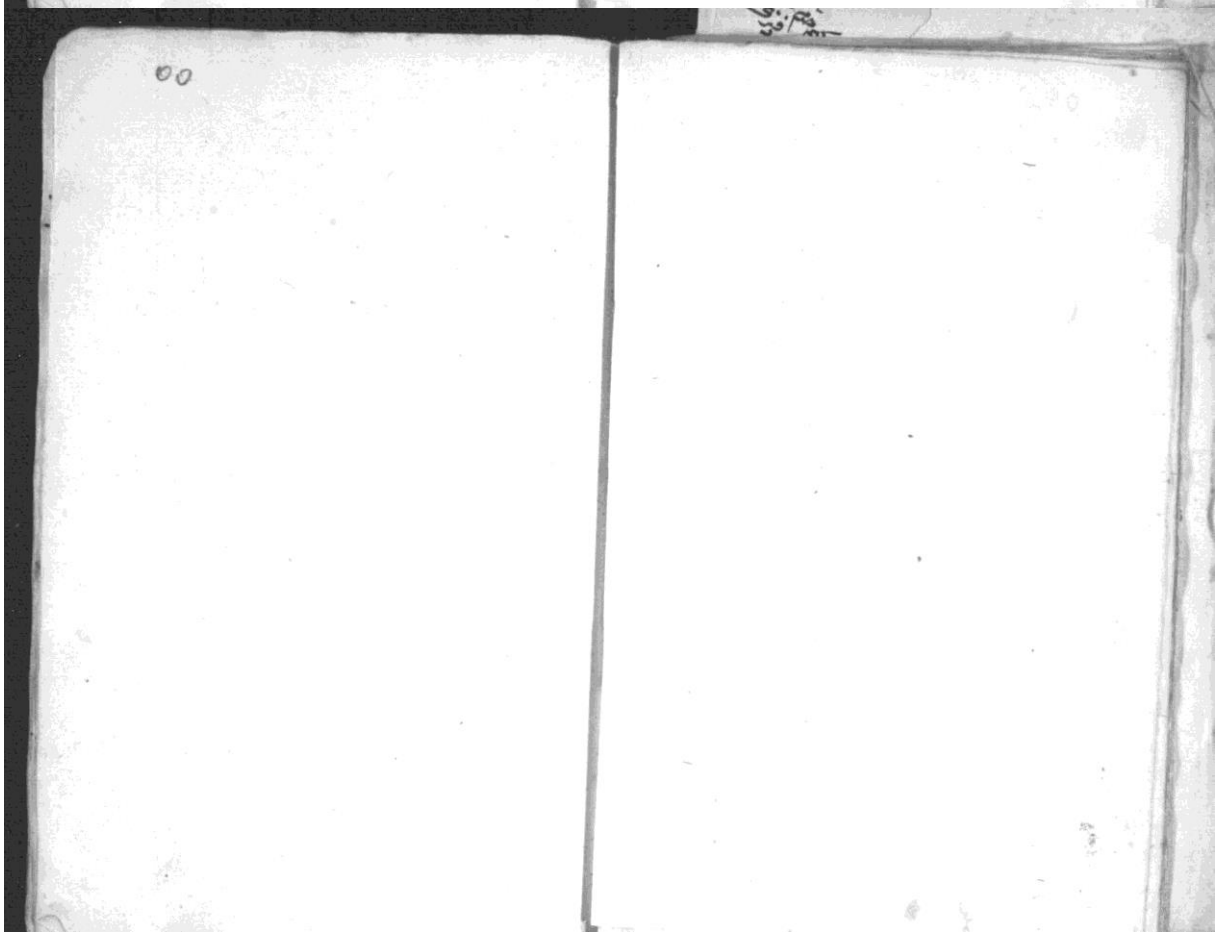
٥٥

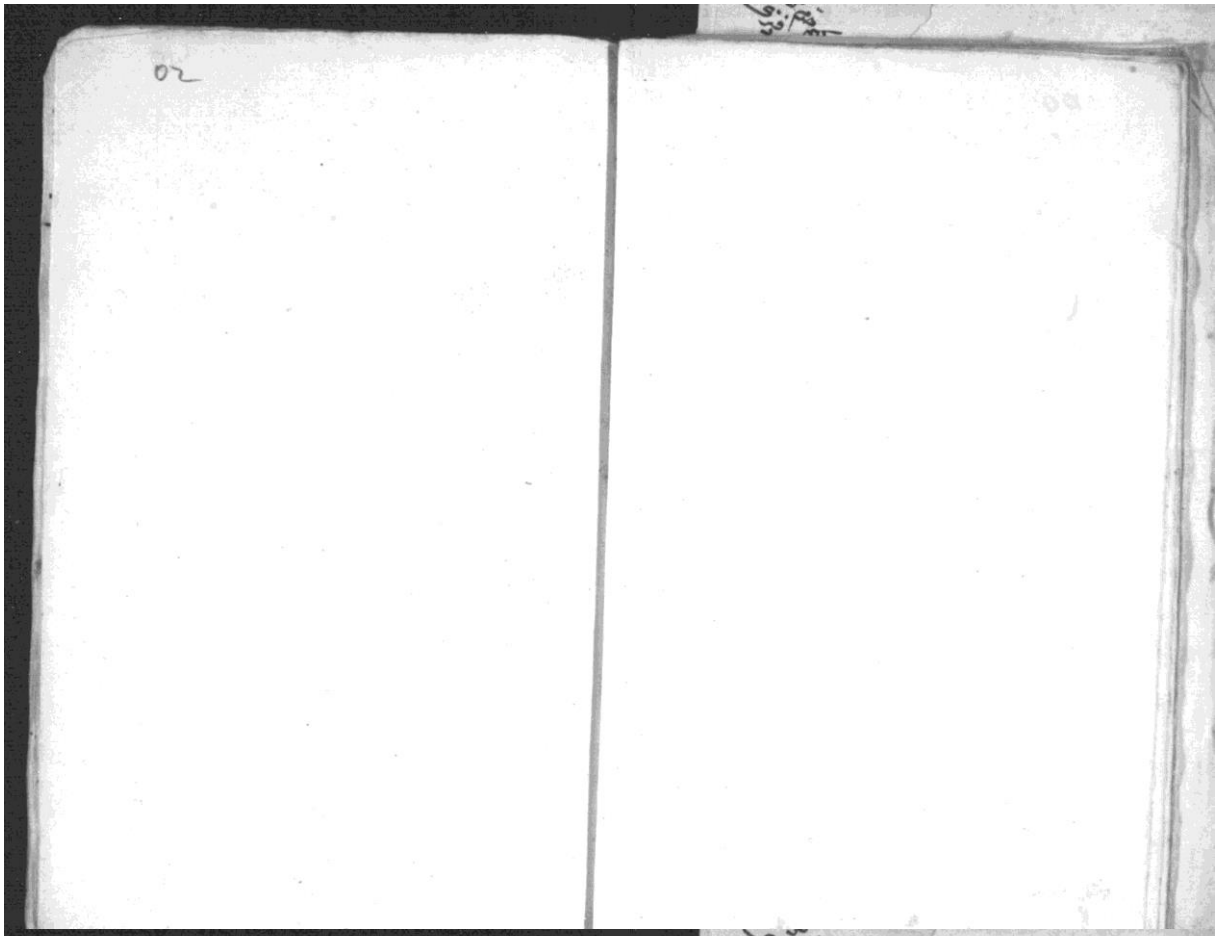
٥٢

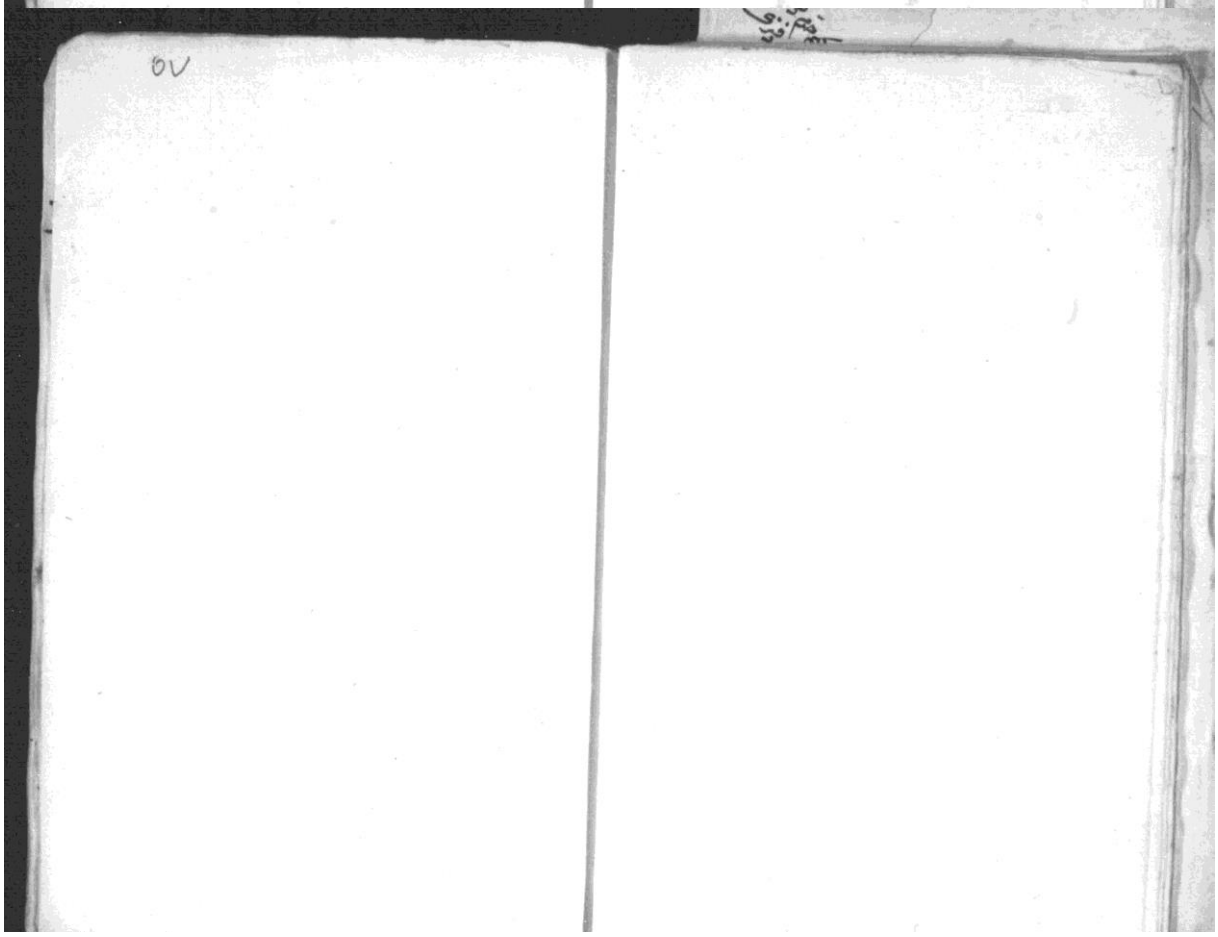
٥٧

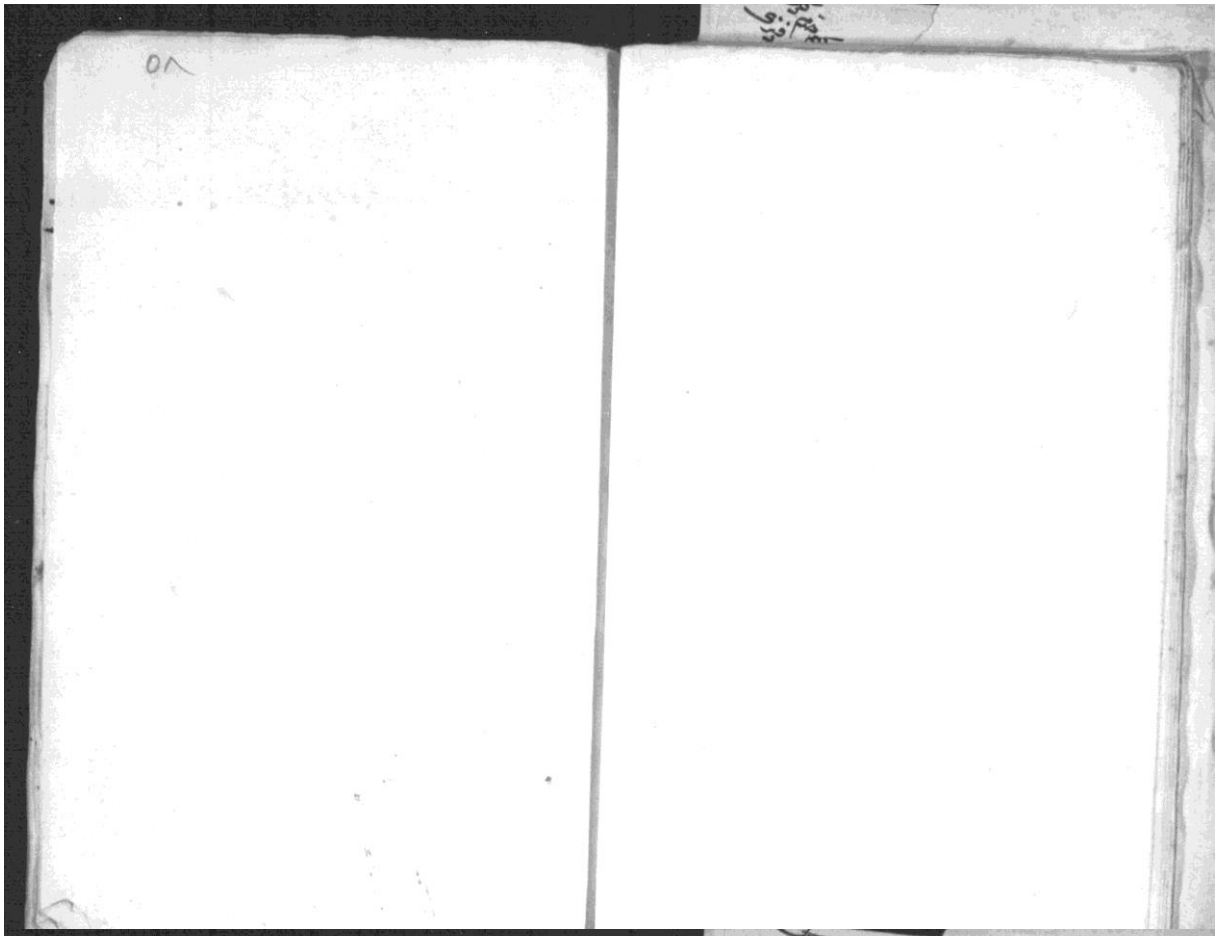
٥٨

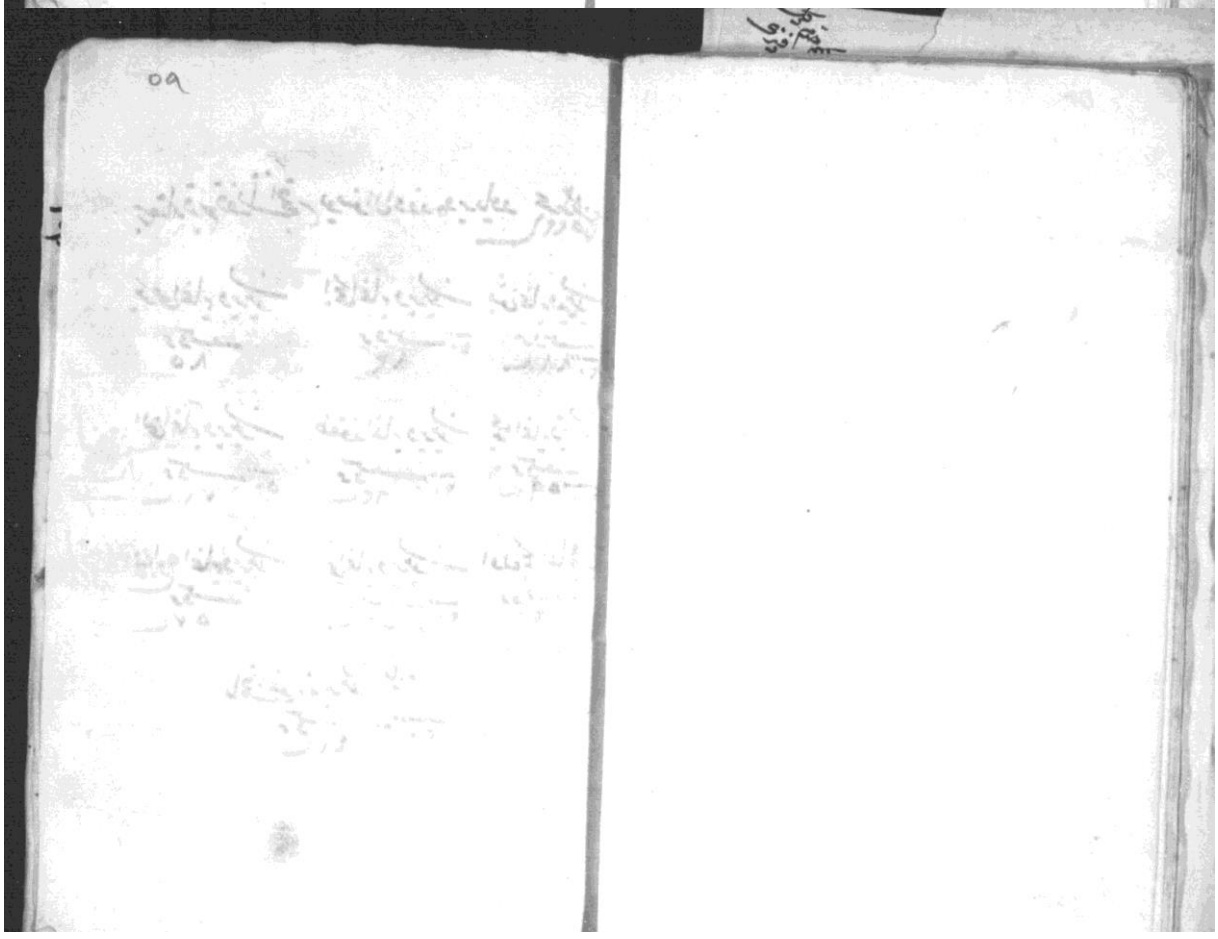
٥٩

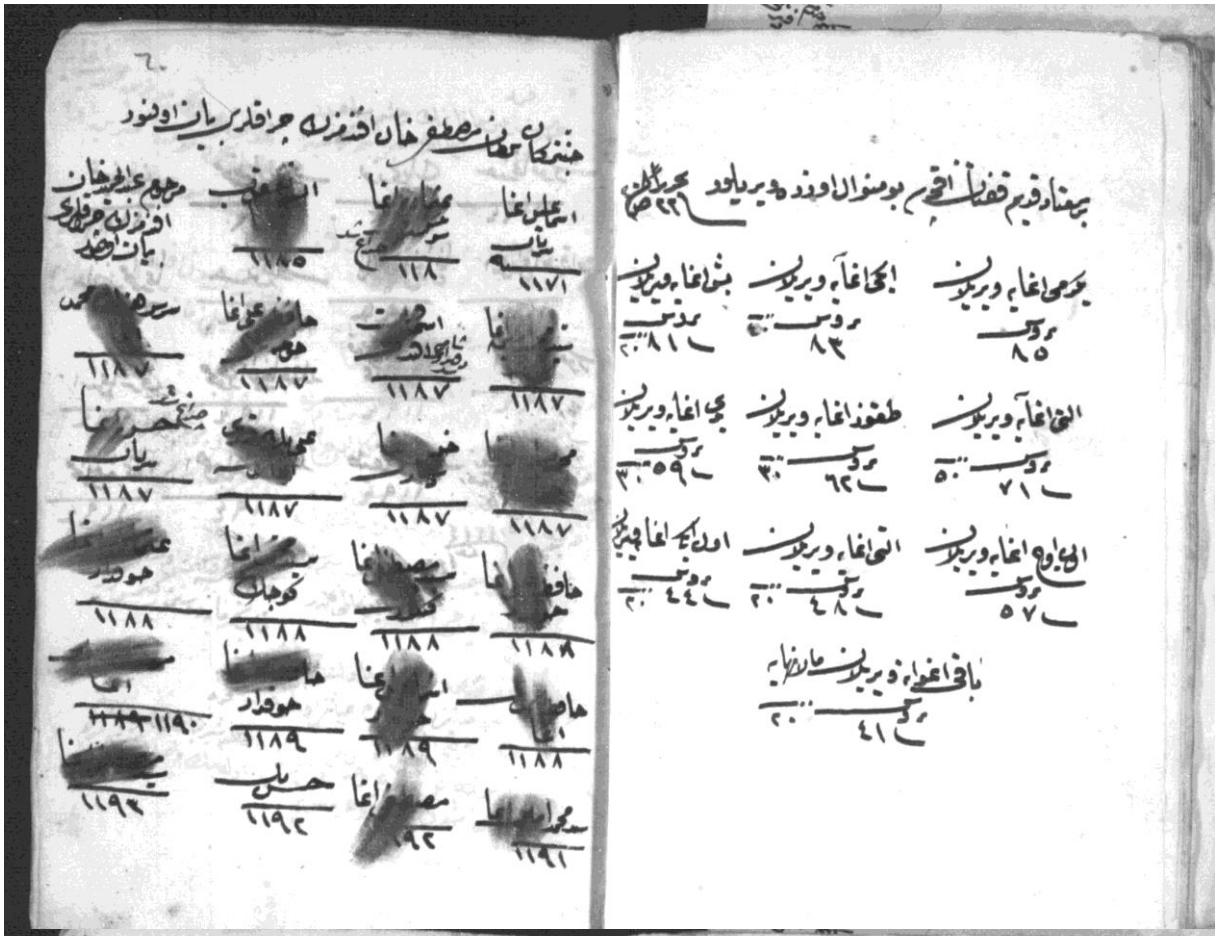

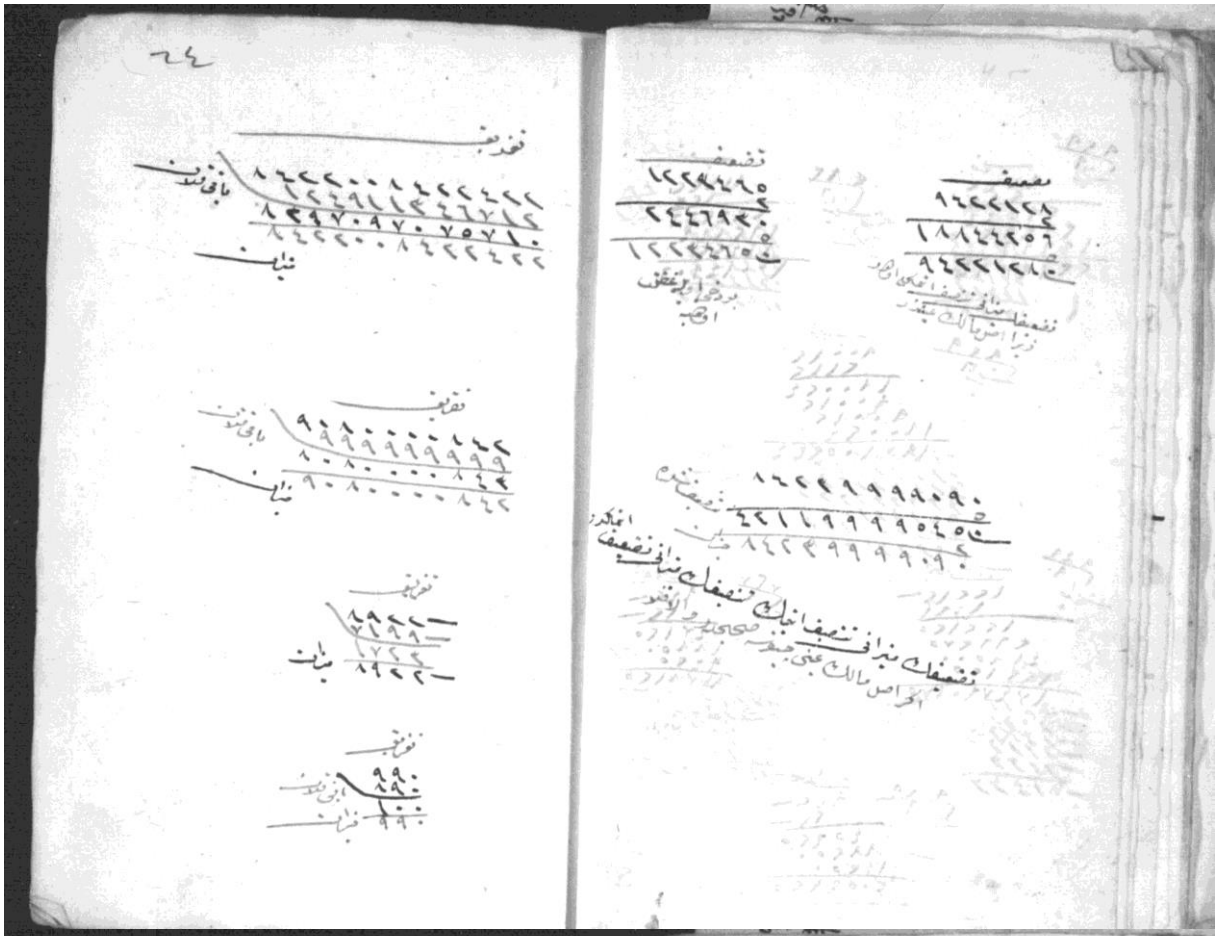

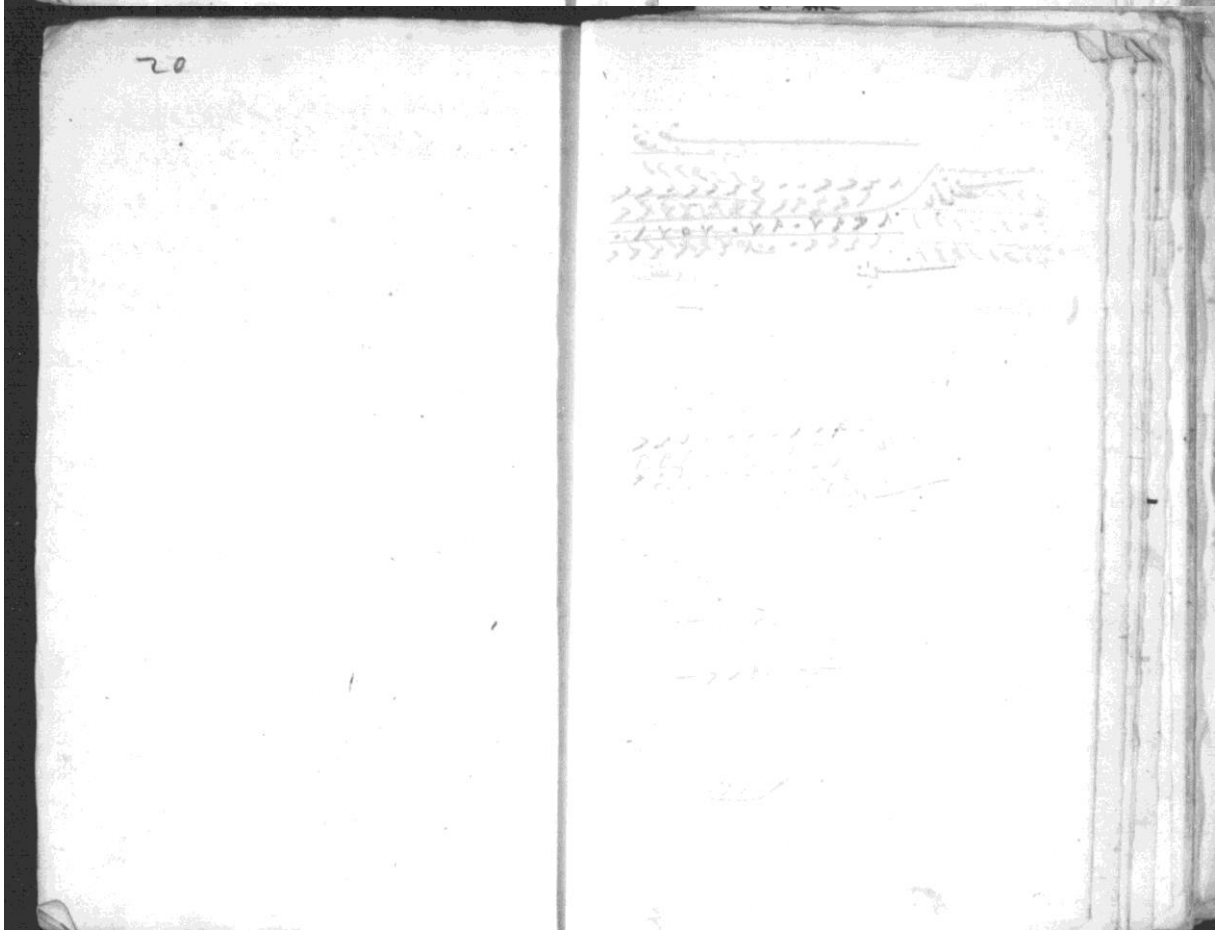

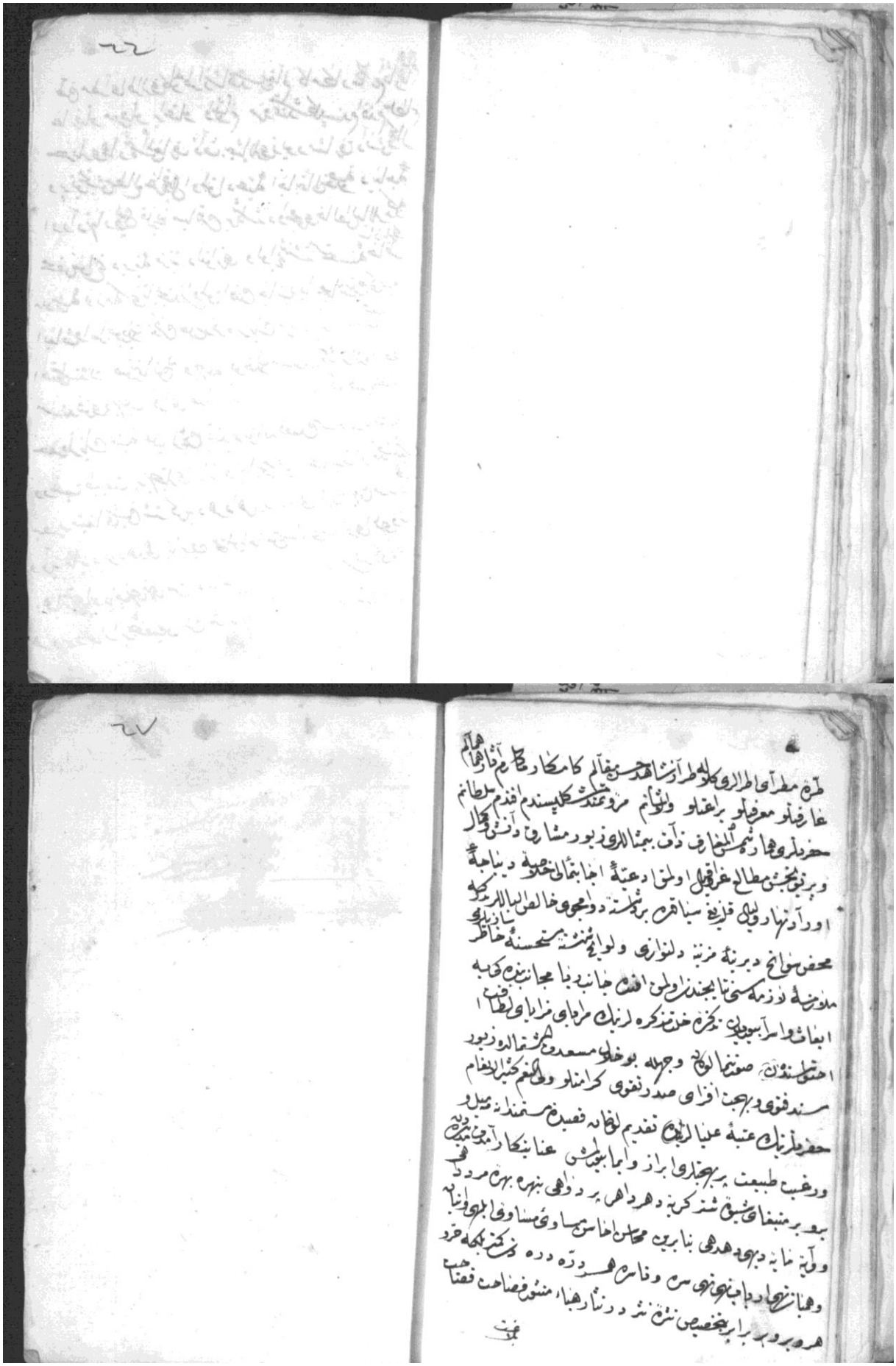

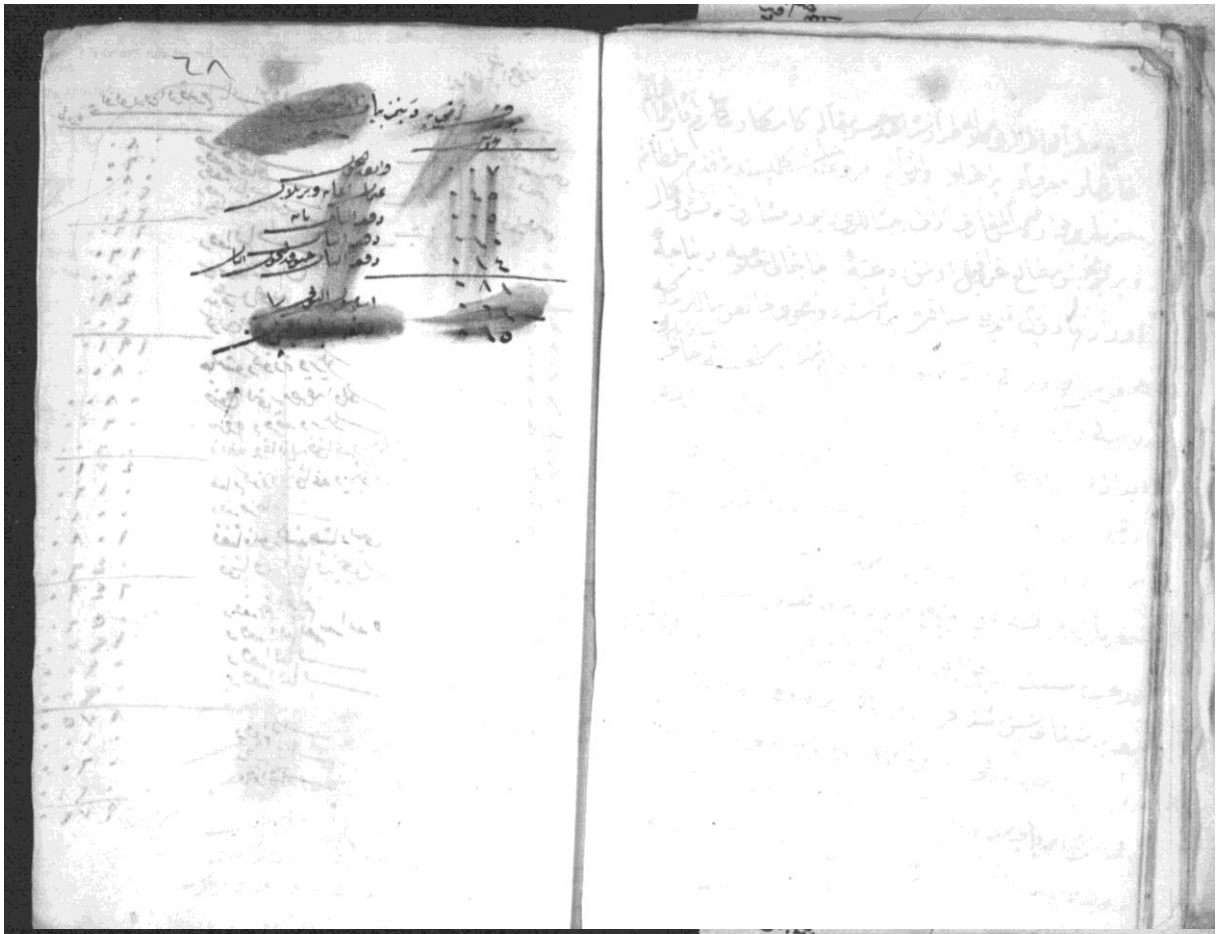

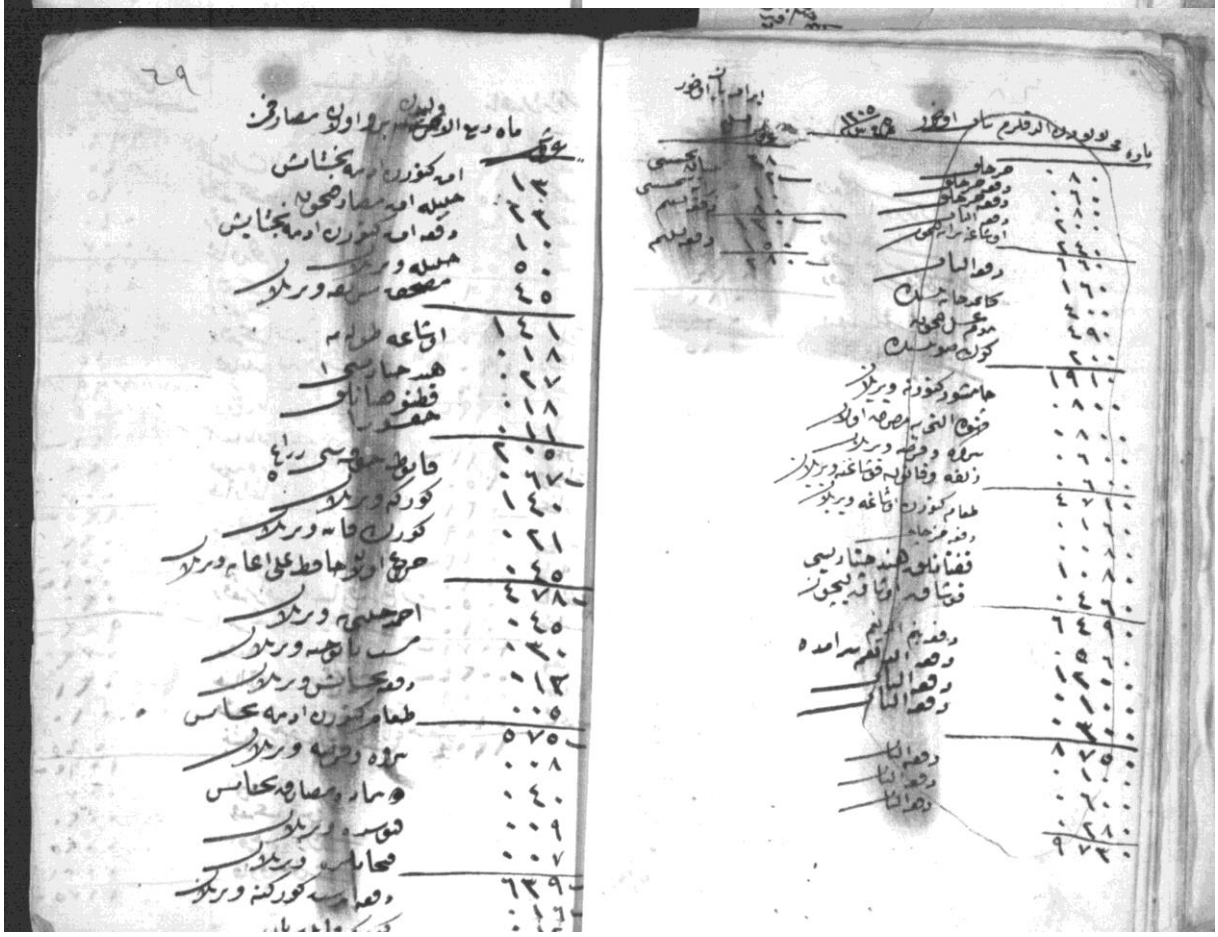

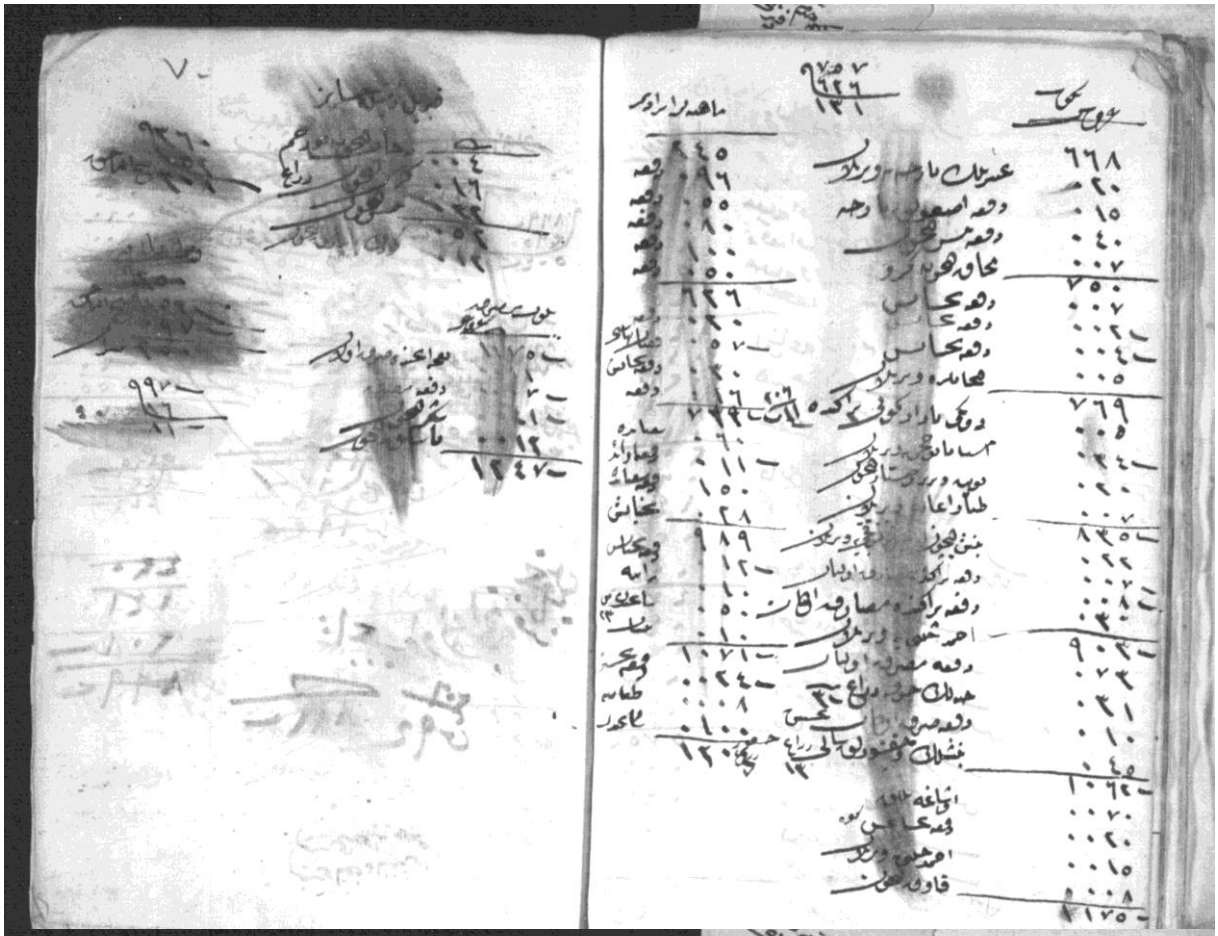

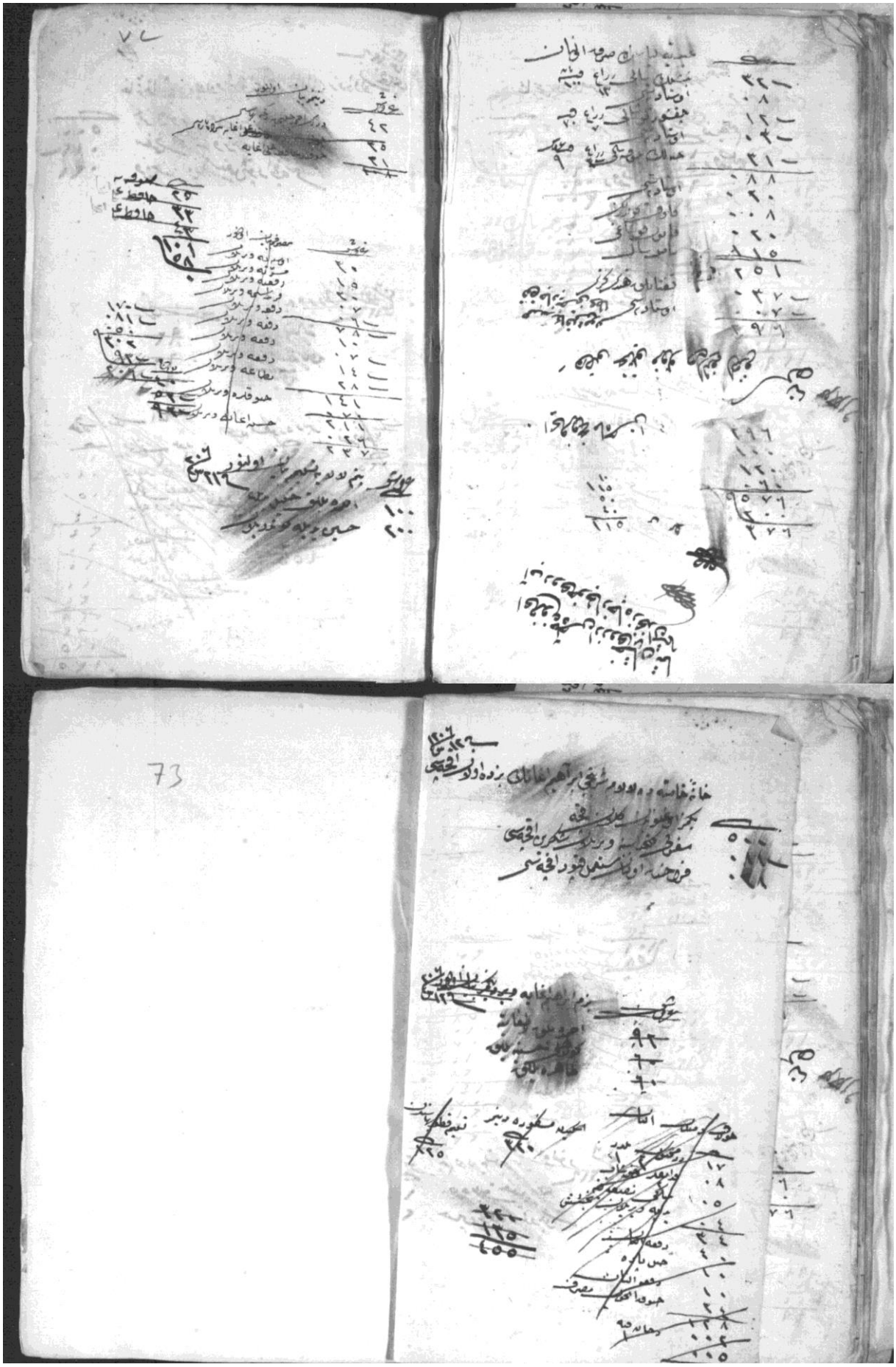

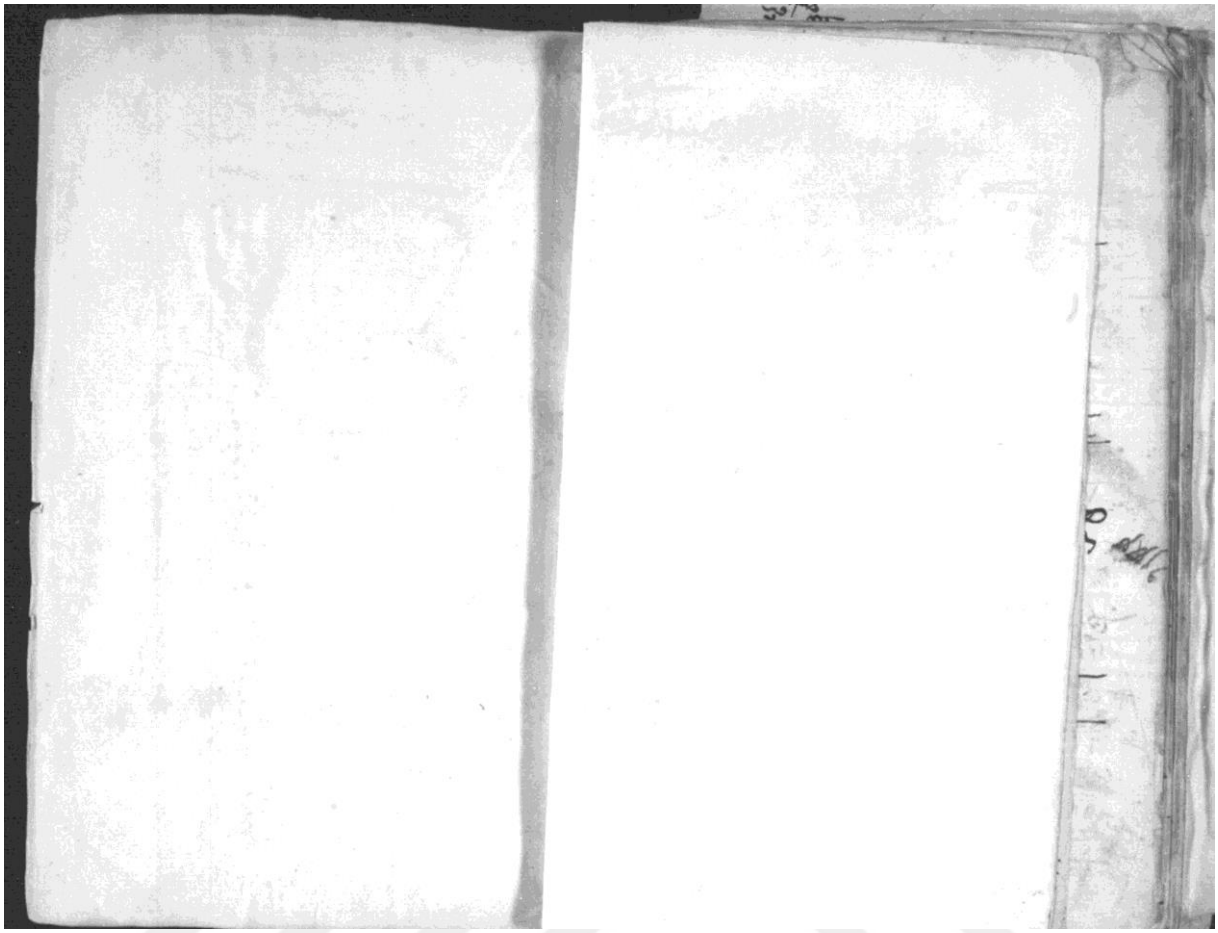

SONUÇ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan ve Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma Eserler Koleksiyonunda S.Ö 18809 arşiv numarasıyla kayıtlı divançe niteliğindeki mecmûada 56 gazel, 37 kıt'a, 16 müfred, 10 rubai, 5 kaside, 5 mesnevi, 3 tahmis, 1 mütekerrir muhammes ve 1 mütekerrir müseddes olmak üzere toplamda 135 manzume tespit edilmiştir. Manzumeler dışında mektup örneği, borç senedi ve benzeri gibi bazı mensur metinlere de rastlanmıştır. Divançede yer alan manzumelerden Enderunlu Mehmet Tayfur Hâmid Efendi'nin yalnızca iki şiirine bazı tezkirelerde tesadüf edilmiş; geri kalan 128 manzumesine herhangi bir kaynakta rastlanmamıştır. Ayrıca Sünbülzâde Vehbî'nin de bir tahmisi ve mesnevisi yine yayınlanmış eserlerinde bulunanamıştır. Bu anlamda bu çalışmanın en mühim katkısı bugüne kadar hiçbir yerde bulunmayan mezkûr şiirleri gün yüzüne çıkarılmış olunmasıdır.

Bu çalışma mecmuaların hâlâ edebiyat tarihimize sunacağı katkılar olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Tezkirelerde hayatına dair oldukça sınırlı bilgiler bulunan Mehmed Tayfur Hâmid'in ortaya çıkan şiirleri, hem onun edebî dünyasını daha iyi anlamaya ve yorumlamaya; hem de hayatıyla ilgili bilgi kırıntılarını bulmaya vesile olacaktır. Şairin aruz veznine olan hakimiyeti, gazellerinden ve bilhassa kasidelerinden hareketle divan şiirinin genel kalıplarına son derece hakim olduğunu ifade etmek mümkündür. Biz bu çalışmayla edebiyatımızın kırkambarı niteliğindeki mecmûaların birçok kez olduğu gibi burada da divançesini ortaya çıkardığını ve bu kaynakların ne derece önemli olduğunu bir kez daha görmüş olduk. Bu çalışmanın da bilhassa edebiyat tarihimize ve Mehmed Tayfur Hâmid Efendi'nin ileride yapılacak biyografik çalışmalarına katkı sağlayacağını ümit ederiz.

KAYNAKÇA

AKKUŞ, Metin; ECE, Selami (2000); "**Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Kitaplığı Yazma Koleksiyonları: Türkçe Manzum-Mensur Eserler**", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, S. 15, s. 27.

AYDEMİR, Yaşar (2001); "**Şiir Mecmuları ve Metin Teşkilinde Mecmûaların Rolü**", *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, s.147-155.

BUDAK, Ali (2022); "**XVII. Yüzyılda Gelenek Yıkıcı Bir Şair Olarak Bosnalı Sâbit**", *KÜN Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi,* C. 2 S. 2 Kış, s. 23-37.

ÇİFTÇİ, Ömer (2017); Fatîn Tezkiresi (Hâtimetü'l-Eşâr), Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (e-kitap).

KAHRAMAN, Dilek (2008); "Şemseddin Sami'nin Kâmusu'l A'lâm Adlı Eserinin III. ve IV. Cildinde Geçen Eski Türk Edebiyatıyla İlgili Biyografiler", Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

KARACAN, Turgut (2008); "Sâbit" TDV İslâm Ansiklopedisi, TDV Yay., C. 35, İstanbul.

KESİK, Beyhan (2014); "HÂMİD, Nuh Beyzâde Enderunlu Mehmed Tayfur Hâmid Bey", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS). https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hamid-nuh-beyzade-enderunlu-mehmed (Erişim: 10.12.2024)

LEVEND, Agâh Sırrı (2014); *Türk Edebiyatı Tarihi,* Dergâh Yay., İstanbul.

OĞRAŞ, Rıza (2018); Esad Mehmed Efendi Bâğçe-i Safâ-endûz, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (e-kitap).

TURGUT, Elif (2013); "16.Yüzyıla Ait Bir Şiir Mecmûasının İncelenmesi (1b-50a)", Yüksek lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

UYSAL BOZASLAN, Seda (2012); "**Enderunlu Mehmet Âkif'in Mir'at-i Şi'r Adlı Tezkiresinin Muhtasar Bir Nüshası**", *Turkish Studies International For The Languages Literature and History of Turkish or Turcic*, C. 7/3, s. 2555.